



Mijne reisherinneringen : of een honderdtal stichtende en soms ook vermakelijke verhalen uit mijne reizen naar Rome, Engeland en Ierland

<https://hdl.handle.net/1874/365083>

Ex 1311

36C

TAAZ

MIJNE

REISHERINNERINGEN

OP

een honderdtal stichtende en soms ook vermakelijke
verhalen uit mijne reizen

NAAR

ROME, ENGELAND EN IERLAND,

DOOR

P. F. ARCHANGELUS VENDRICKX,

uit de Orde der Minderbroeders-Recollecten
van België.

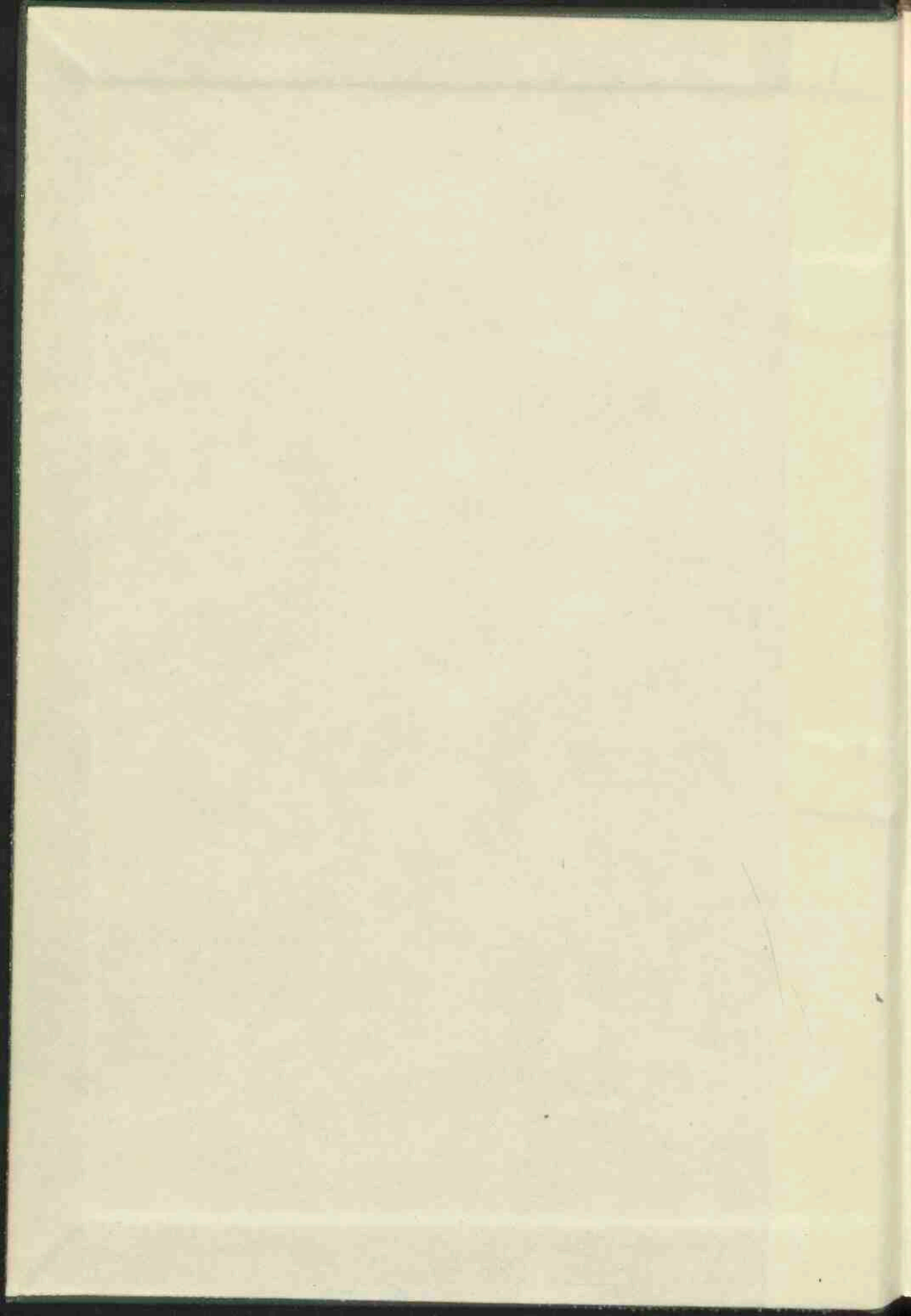


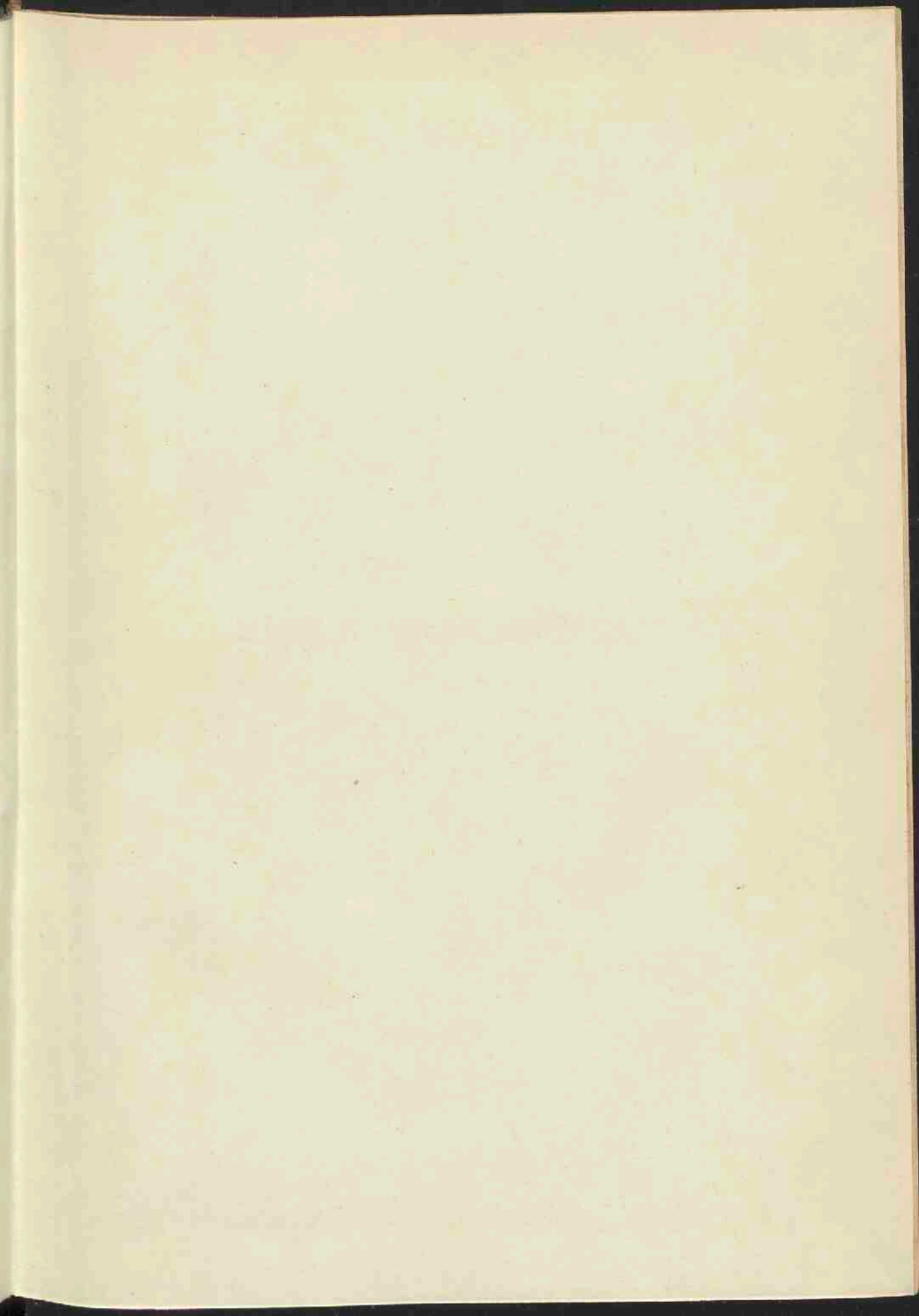
MECHELEN,

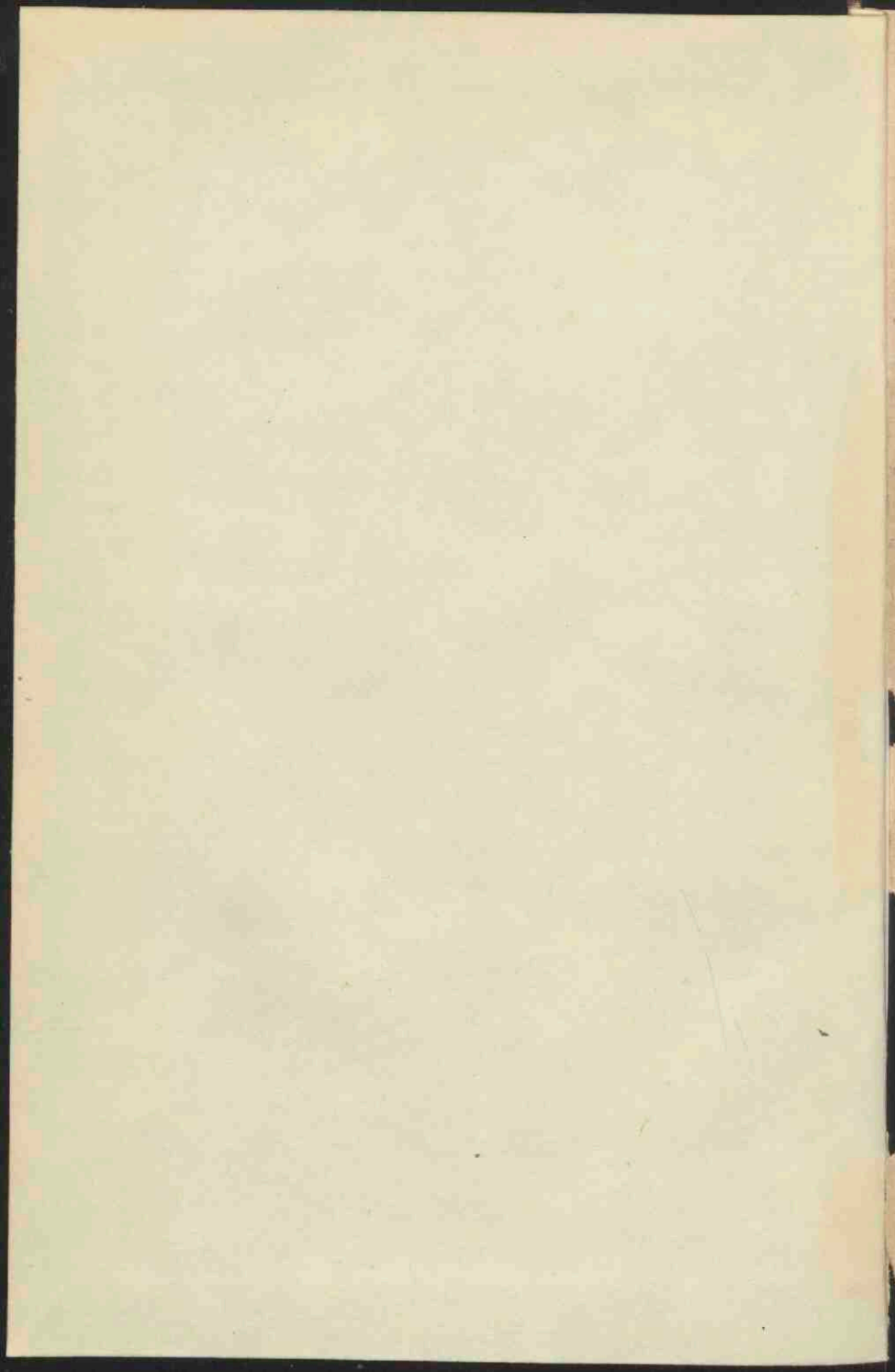
& I. VAN MOER, BOEKDRUKKERS EN UITGEVERS,

Schijpstraat, 42.

—
1885.







Present-exemplaar.
van den Schryver
aan den Heeren Pater
H. J. Brouwen.

86

MIJNE REISHERINNERINGEN.

RIJSUNIVERSITEIT UTRECHT



1344 6483

MIJNE
REISHERINNERINGEN

OF

een honderdtal stichtende en soms ook vermakelijke
verhalen uit mijne reizen

NAAR

ROME, ENGELAND EN IERLAND,

DOOR

P. F. ARCHANGELUS VENDRICKX,

uit de Orde der Minderbroeders-Recollecten
van België.



MECHELEN,

E. & J. VAN MOER, BOEKDRUKKERS EN UITGEVERS,
Schipstraat, 42.

**BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUMIVERSITEIT
UTRECHT
COLL. THOMAASSE**

VAN DER

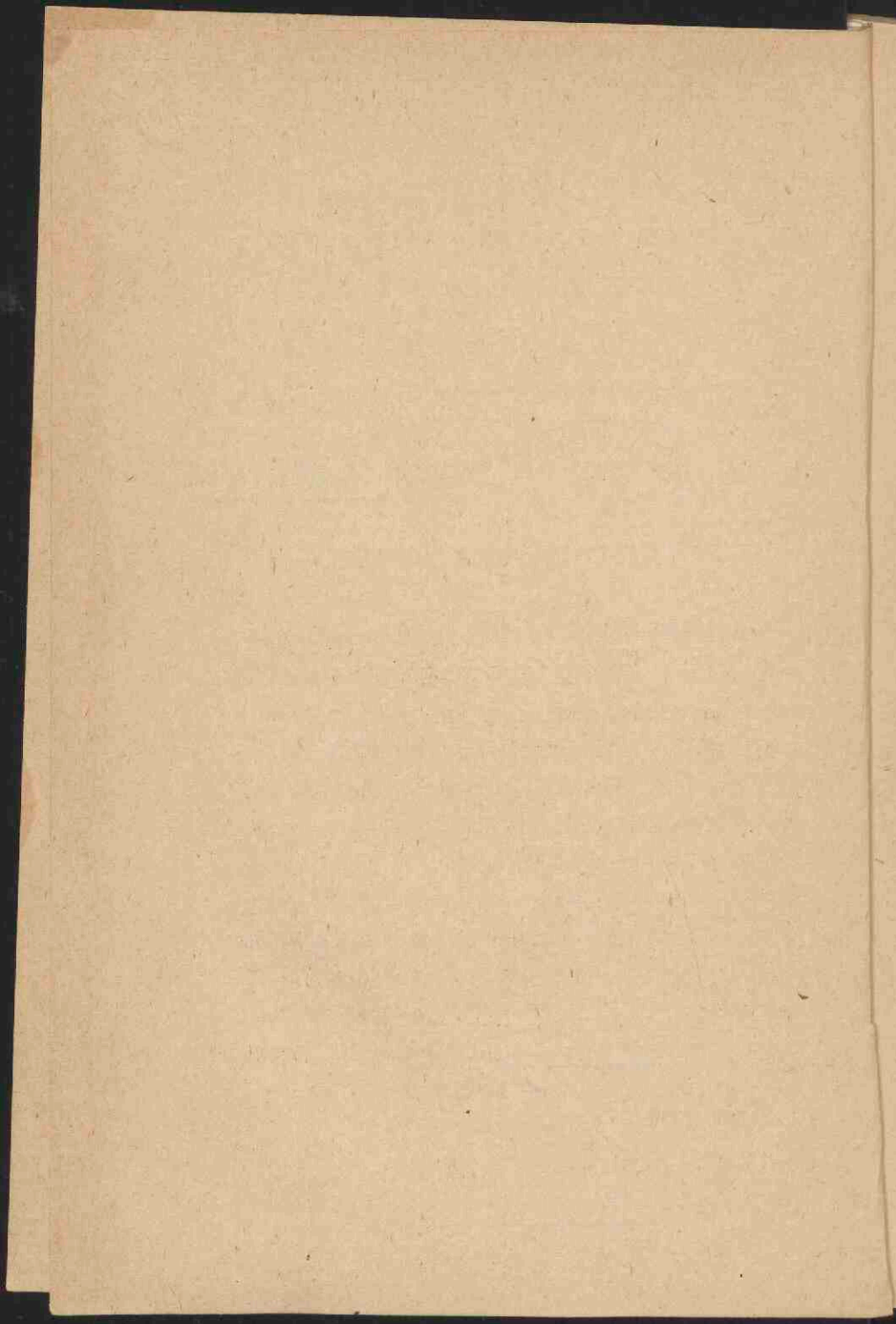
700719

**BIBLIOTHECA
CONVENTUS
MECHELANSIS.**

OFM

2

3



Tot den Lezer.

Meermalen ben ik in de gelegenheid geweest van sommige dezer gebeurtenissen uit mijne reizen naar *Italië*, naar *Engeland* en *Ierland* in gezelschappen van Priesters te verhalen, die ze met de meeste belangstelling aanhoorden, en mij niet zelden zeiden : « Pater, gij moest zulke zaken in het licht geven ; zij zouden ongetwijfeld met veel plezier gelezen worden. » Ik heb dan gemeend aan die herhaalde uitnoodigingen te moeten voldoen, en schrijf hier neder wat ik in die reizen al gezien en gehoord heb, en wat, mijns dunkens, met eenig vermaak en tevens met geestelijk voordeel zal gelezen worden ;

dewijl die verhalen, hoewel dikwijls koddig, toch steeds eene godsdienstige strekking hebben.

Moest men mij vragen, waarom ik zooveel gereisd heb? antwoord ik zulks slechts gedaan te hebben uit plicht van mijn ambt; want ik heb nooit van reizen gehouden. Als Provinciaal moest ik in 1844 voor de belangen onzer Provincie naar *Rome* gaan; welke reis ik een tweede maal moest ondernemen in 1862 voor het Generaal-Kapittel der Orde en de Heiligverklaring van de Martelaren van *Japonië*; in beide deze reizen ging ik naar *Rome* langs *Frankrijk*, en in de eerste keerde ik weer langs *Duitschland*; vandaar komen er vele zaken in mijne verhalen voor betrekkelijk deze twee laatstgenoemde landen. Naar *Engeland* en *Ierland* reisde ik meermalen tusschen de jaren 1858 en 1872, om er mijn jaarlijksch verplichtend bezoek als Provinciaal te doen, dewijl de vier kloosters van *Engeland* en *Ierland* door onze Provincie gesticht zijn en nog altijd tot dezelve behooren. Na deze voorafgaande bemerkingen, vertrek ik met mijnen lezer naar *Rome*; waar ik hem later nog eens zal naartoe leiden,

en hem verder in *Engeland* en *Ierland* vele wonderere, maar toch waarachtige zaken, *Mira sed vera*, als met den vinger zal aantoonen; indien hij, wel te verstaan, mij met zijn gezelschap wil vereeren.



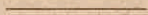
GOEDKEURINGEN.



Imprimatur.

Mechliniæ 6 Oct. 1884.

FR. ROGERIUS VERBIEST,
MIN. PROVINCIALIS.



Imprimatur.

Mechliniæ, 23 Decembris 1884.

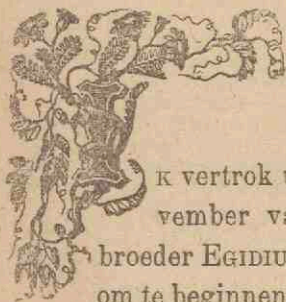
P. C. C. BOGAERTS, VIC. GEN.

Eerste Reis naar Rome

in 1844.

I.

Kasteel van Bovelingen.



K vertrok uit *Sint-Truiden* den 9 November van gezegd jaar 1844, met broeder EGIDIUS, mijnen gezel, doch moest, om te beginnen, een kleinen omweg doen : de Weledele Graaf DE BORCHGRAVE D'ALTENA had mij verzocht langs zijn kasteel van *Bovelin-*

gen te willen komen, om van daar te *Waremmen* den spoorweg naar *Brussel* te nemen, dewijl hij mij eenen brief verlangde mede te geven voor den Kardinaal LAMBRUSCHINI, Sekretaris van Staat van Zijne Heiligheid den Paus GREGORIUS XVI, met welken Prelaat hij bijzonder bevriend was. Op gemelden dag dan stond ten 9 ure 's Graven rijtuig bij ons klooster, een uur later waren wij op het kasteel te *Bovelingen*, waar de waardige man mij met gezegde boodschap belastte.

De Graaf DE BORCHGRAVE, wiens waardige zoon, de Heer Graaf FRANÇOIS, tegenwoordig nog tusschen de katholieke Senateurs van België zetelt, was een man van groot geloof, en een innige vriend geweest van onzen betreurden Pater DIRIX; hij droeg de kinderen van den heiligen Franciscus eene groote genegenheid toe, en 't was voor hem eene ware voldoening onzen Pater THEOPHIEL, die eene kwijnende ziekte had, bij hem op het kasteel te mogen hebben, ten einde, zeide hij, het leven van dien braven man door versterkend voedsel en gezonde buitenlucht nog wat te kunnen verlengen.

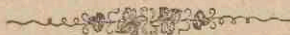
Ik behandigde bij mijne aankomst te *Rome* den brief aan Zijne Eminentie, die met veel genoegen uit denzelven vernam, dat de Heer Graaf nog

steeds welvarend was, en mij verzocht van vóór mijne terugreis nog eens bij hem te willen komen, om mij dan ook met eene boodschap voor den Heer Graaf te belasten. Doch zie, in de maand Februari, daarop volgende, en weinige dagen voordat ik van *Rome* zou vertrekken, ontving ik een brief van onzen Pater Gardiaan van *Sint-Truiden*, waarin hij mij melde dat de Heer Graaf bedenkelijk ziek was en zeer naar mijne terugkomst verlangde. Zijne Eminentie de Kardinaal was bij het vernemen van die tijding pijnlijk getroffen, doch hij hoopte dat die ziekte geene kwade gevolgen zou hebben; hij gaf mij dan eene uitnemend kostbare Relikwie van Onze-Lieve-Vrouw voor den Heer Graaf mede. Pas was ik dan ook in 't begin van April te *Sint-Truiden* terug of den volgenden dag was er reeds een rijtuig van het kasteel om mij naar *Bovelingen* te brengen. De goede Graaf was zeer ziek; hij weende van blijdschap bij mijne aankomst, en drukte mij de beide handen, toen ik hem de schoone Relikwie gaf. Hij kon zich niet verzaden met die Relikwie te kussen, en deed ze met een schoon lint bij zijnen scapulier aan zijnen hals hangen. Dan zeide hij mij: "Vader, ga nu naar beneden, om iets te nemen, want gij zult wel ver-

moeid zijn. » De Eerwaarde Heer PLEVOETS, destijds Pastoor van *Rukkelingen*, over eenige jaren als Pastoor van *Marlinne* gestorven, en reeds sedert lang biechtvader van den Heer Graaf, volgde mij in de kleine eetzaal. Maar zie, nauwelijks waren wij er gezeten, of de Jufvrouw DUQUESNE, eene dame van omtrent vijftig jaren, die gouvernante was van de kinderen, kwam in alle haast van de trappen geloopt en riep : « Gauw, gauw, mijnheer Pastoor, mijnheer de Graaf sterft! » Wij snelden naar boven en kwamen juist bij tijds om zijnen laatsten snik te ontvangen. Allen waren geslagen bij dit onverwacht voorval, en de edele familie was ontroostbaar; wij gelukten er nochtans in, dien zoo pijnlijken slag een weinig te verzachten, met hen te spreken over zijne zoo groote godsvrucht tot Maria. « Gij ziet, zoo sprak de Heer Pastoor al weenende, dat Mijnheer de Graaf, uw deugdzame Papa, de komst van Maria heeft afgewacht; want nauwelijks had hij hare schoone Relikwie aan den hals, of hij is met haar naar den hemel vertrokken! »

Wie had kunnen denken, toen ik op 9 November den Graaf, dan nog zoo welvarend, verliet, dat ik bij mijne terugkomst, nauwelijks in tijds zou gekomen zijn, om bij zijne dood tegenwoordig

te zijn? Broosheid van 's menschen leven, (zeide ik bij mij zelven), zalige onzekerheid van onze scheidensuur, die ons aanzet altijd gereed te zijn, om niet eens ongereed te worden verrast!



II.

Brussel.



EN 9 November dan, in den namid-
dag, namen wij te *Wareme* den trein,
die ons omtrent den avond te *Brussel*
bracht. Hier lieten wij des anderendaags
onzen paspoort bij den Nuntius van den Paus visce-
ren, alsook bij den Ambassadeur van Frankrijk,
door welk land wij reizen moesten ; welke formali-
teit toen nog verplichtend was. Eerst vooral begaf

ik mij bij den Afgezant van den Heiligen Stoel. Deze Prelaat was mij reeds bekend als een uitnemend geleerd en zeer godvruchtig man; 't was dan ook niet zonder grooten eerbied, dat ik mij bij hem ging aanbieden. Spoedig reeds zag ik dat hetgeen men mij van hem gezegd had, waarheid was. Groot van gestalte, buitenmate mager, maar uiterst innemend van manieren, ontving Zijne Excellentie mij zeer vriendschappelijk; aanstonds wees hij mij te recht nopens den weg, welken ik te *Rome* moest volgen, om in mijne inzichten zeker te gelukken. Verder sprak hij mij wijsloopig over de schoone reis, welke ik ging ondernemen, over de merkwaardige gedenkstukken van het oude Rome, over de schoonheden van het katholieke Rome, maar vooral over het luisterrijk opperhoofd der Heilige Kerk, dan vertegenwoordigd door den Paus GREGORIUS XVI, welken ik er zou zien en wiens zegen ik zou ontvangen.

Wie had kunnen denken, dat de doorluchtige man, in wiens tegenwoordigheid ik mij dan bevond, veertig jaren later de plaats van den grooten Paus GREGORIUS XVI zou bekleeden? Nochtans deze Nuntius was niemand anders dan de Graaf PECCI, thans onze Heilige Vader LEO XIII, die nu Gods Kerk met zoo veel wijsheid bestiert,

en haar met zoo onverschrokken moed tegen hare vijanden verdedigt.

Hij bleef slechts weinige jaren te *Brussel*, doch was er steeds bij elkeen om zijne geleerdheid en deugd in groot aanzien, vooral bij den koning LEOPOLD I, die Monseigneur PECCI, bij zijne terugreis naar Rome, dringend aan den Heiligen Vader aanbevoel voor den Kardinaalshoed, welken hij ook later ontving toen hij Aartsbisschop van *Perusië* was. 't Was van daar, dat hij in 1878 den Stoel van den Heiligen Petrus beklom.

Wij waren met onze paspoorten in regel en den volgenden morgen stoomden wij naar Parijs met twee nieuwe reisgenooten, die, volgens afspraak, met ons de reis naar de eeuwige stad zouden ondernemen; deze waren de Heer PRAET van Gent, een bijna zeventigjarige ouderling, met zijne nog oudere dame. Deze dame was ziekelijk en verlangde voor hare dood nog den Heiligen Vader te zien en zijnen zegen te ontvangen. Zij was eene geleerde en verdienstelijke vrouw, sprak acht talen, en had tijdens het ballingschap van den Gentschen Bisschop, Mgr DE BROGLIE, in Engeland, meermalen de reis naar Engeland ondernomen, om de betrekkingen tusschen den Bisschop en zijn kapittel oopgemerkt te kunnen onderhouden. De

Paus, hiervan onderricht, gaf het eerekruis van *Sint-Sylvester* aan den zoon van haren eersten man, den Heer advokaat DE BREUCK, te Brugge, zoo om hare eigene verdiensten, als om die van haren eersten man, den Heer DE BREUCK, die in zijn leven te *Gent* groote diensten aan de goede zaak bewezen had.



III.

Parijs.



15 kwamen laat in den namiddag te Parijs aan, en des anderendaags omtrent half zeven ging ik de Heilige Mis lezen in de kerk van Onze Lieve-Vrouw der Overwinning. Wie heeft al niet hooren spreken van de Kerk van O. L. V. der Overwinning, de zetel van het wereldberoemd Aartsbroederschap van het Heilig Hart van Maria, waar zoovéel mirakelen geschied zijn en

nog geschieden, en waar, vooral, zooveel ongelukkige zondaars den weg des hemels wedervinden? In de sakristij bood ik mij aan bij den Z. E. Heer Pastoor DESGENETTES, een man hoog van gestalte, met lange witte haren, en die als een heilige priester beschouwd werd, gelijk hij het ook metterdaad was. Op mijne vraag of ik de Heilige Mis kon opdragen aan het altaar van het H. Hart van Maria, antwoordde hij mij al lachende: "Mijn eerwaarde Vader, ik zou u dit niet aanraden; 't is bijna zeven ure, en dat is het uur mijner Heilige Mis; die tamelijk lang duurt; ik geloof dat Onze-Lieve-Vrouw van u even tevreden zal zijn, indien gij uwe Mis leest aan het naast bijgelegen altaar;" hetgeen ik dan ook deed, met vertrouwen onze reis aan de Heilige Moeder Gods aanbevelend.

Hoewel weinig bekommerd, om de menigvuldige schoonheden van Parijs te zien, kon ik nochtans niet nalaten het vermaard kerkhof, *Le Père Lachaise*, te gaan bezoeken. Mijn uitstapje berouwde mij geenszins, en ik meen dat er voor een christenhart niets treffender is dan dit kerkhof. Verbeeld u een plaats, verscheidene hektaren groot en waarvan men het einde niet ziet; gansch die oppervlakte is als bezaaid met monumenten

van alle soort, waarvan het grootste gedeelte oprecht kostbaar mag genoemd worden; 't is als eene groote stad, doorkruist met straten, waar men eene menigte van menschen ontmoet, hoewel er nochtans een volkomen stilzwijgen heerscht; want het verdient gezegd te worden: al munt Parijs niet uit in godsdienst, de eerbied voor de dooden en voor hunne graven is er groot. Hetgeen hier bijzonder treft zijn de grafschriften: dit zegt ons, dat onder het monument de stoffelijke overblijfselen rusten van eenen jood, of, om wat sierlijker te spreken, van eenen afstammeling van Abraham, van Isaak en Jacob. — Een tweede wijst ons de assche aan van eenen Turk, die zijn leven regelde volgens de verfoeielijke wet van Mahomet. — Een derde die van eenen Protestant, die met zijn geloof alleen en zonder behulp van goede werken de poort des Hemels voor zich wilde opendoen. — Een vierde zegt ons, dat daar een vrijdenker begraven ligt, die in zijn leven noch aan God, noch aan zijn gebod geloofde. — Verder treft men er schoone monumentjes aan; waarop een Engeltje in wit marber zit; 't is daar dat rijke katholieke ouders een hunner kleinen, soms het eenige, door de Engelen gehaald, hebben moeten ter aarde bestellen. De schoone katho-

lieke grafsteden zijn er in groote meerderheid, en men kan dit kerkhof niet verlaten, zonder er een zalig aandenken van mede te dragen, en zonder God te danken, van in den waren godsdienst geboren te zijn. Inderdaad, men voelt daar als met de handen de ijdelheid van alles, en men is van medelijden getroffen met die arme Joden, Turken, Protestanten en Vrijdenkers, die daar zitten te weenen, of hunne oogen onbeweeglijk geslagen houden op de koude grafsteden, die de overblijfselen van vader of moeder, van broeder of zuster, van kinderen of naastbestaanden bedekken; en als men dan daar de katholieken neergeknield ziet bij de graven hunner duurzame afgestorvenen, met het rozenhoedje in de hand, dan dankt men God, van tot het alleen zaligmakende geloof geroepen te zijn.

Toen wij het kerkhof verlieten, waren wij getuigen van eene lustige, doch anders zeer ernstige zaak. Men kwam aan met het lijk van eenen generaal; eene menigte van volk uit alle rangen, heeren, dames, kinderen, werklieden, liepen voorop, om die begrafenis van nabij te zien; doch zij werden bij den ingang van het kerkhof door de politie terug gehouden. Al dat volk stond er stilzwijgend, blootshoofds en eerbiedig op den stoet

te staren behalven een heer met eenen hoogen hoed op. Een oude generaal, met lange snorren, die de troepen kommandeerde, reed voorop en zag den man met den hoogen hoed. Zonder verdere complimenten sloeg hij hem met zijnen langen sabel den hoed van het hoofd af, terwijl de menigte door eene stille toejuiching de daad van den krijgsoverste goedkeurde; wij waren hier, o wonder! min bedaard dan onze fransche broeders; want hoewel ook wij dachten, dat de oude generaal gelijk had, konden wij toch niet nalaten eens hartelijk over het voorgevallen te lachen. Mochten wij ook hier te lande eenige dergelijke generaals hebben, zij zouden nu en dan, ter gelegenheid zoo van processïën als van begrafenissen, nog al eenige hoeden kunnen afslaan! Mocht ook elkeen dat kerkhof eens kunnen bezoeken, de godsdienst zou er veel door winnen! Deze waren de bemerkingen welken wij later maakten over hetgeen wij gezien en gehoord hadden.

*

Des anderendaags vertrokken wij per ijzerenweg naar *Orléans*, en daar, dewijl het spoor nog niet verder liep, namen wij plaats in een post-

wagen, door zes paarden getrokken; daar deze paarden op alle drie uren afstands afgewisseld werden, gingen wij altoos aan met groote snelheid voort. Van *Lyons* tot *Avignon* reisden wij per stoomboot, en van daar tot *Marseille* wederom met den postwagen.

Meer dan twee dagen en twee nachten besteedden wij aan dit gedeelte onzer reis, en waren uiterst vermoeid, toen wij te *Marseille* aankwamen. Welk verschil van vervoer in onze dagen! In 1862, toen ik de tweede maal naar *Rome* ging, maakte ik de reis van *Parijs* naar *Marseille* af in ééne nacht, en nu moesten wij er vijfmaal zooveel tijds voor besteden.

Er gebeurde ons tijdens den nacht eene aardige zaak: Eensklaps bleef ons rijtuig stilstaan, twee der koetsiers waren van hunne paarden gesprongen en kwamen tot bij het portier geloopt, zeggende, dat zij vreesden van voort te gaan, omdat er zich verscheidene lichten op den weg vertoonden, die zich langzaam bewogen; wij sprongen in haast uit de koets en zagen metterdaad de lichten, waarvan niemand den uitleg kon geven. Verscheidene reizigers waren gewapend, en het voorstel werd gedaan en aangenomen van allen te gelijk, behalve de koetsiers, die bij de paarden

moesten blijven, eene verkenning te gaan doen. Hoewel ik van de kloeksten niet ben, sloot ik mij nochtans met hen aan, en wat vonden wij? Ik laat het u raden : In plaats van roovers en moordenaars, die ons zouden uitgeplunderd en mischien van het leven beroofd hebben, waren het nachtlichtjes, die ons zooveel schrik en vrees hadden aangejaagd. Wij waren toen, hoewel groote en sterke mannen, gelijk aan de kinderen die van spoken benauwd zijn, of ook aan die vreesachtige menschen, die aan de revenants of de nachtgeesten gelooven, en die, wanneer alles in hun huis donker is, aan hun bed alle schrikverwekkende geruchten meenen te hooren. Dat zij, die aan zulke kinderachtige vrees toegeven en hierdoor vele nachten slapeloos doorbrengen tot groot nadeel van hunne rust en gezondheid, luisteren naar hetgeen de geleerde schrijver SALGUES zegt (*Des erreurs et des préjugés*, T. I) “ Bijna al die geschiedenissen, zegt hij, zijn eene aaneenschakeling van kinderachtigheden. Dan wordt men des nachts bij het oor getrokken, dan wordt er een inktpot omver geworpen, dan wordt de kaars uitgeblazen, of de bril van den neus van een ouden man afgenomen ; wederom eene kom die aan stukken gebroken wordt, stoelen, die

verplaatst worden, gordijnen die zich bewegen, en meer andere dwaasheden. Nu, zegt hij, zou het niet onwaardig zijn van God, dat hij aan eene ziel zou toelaten, van uit den hemel, uit het vagevuur, of uit de hel te komen, om op aarde hare medemenschen te komen verschrikken door snakerijen en zotte grappen, die hoogstens een straatjongen zouden waardig zijn? » 't Is waar, God zou om groote redenen zulke verschijningen kunnen toelaten, maar dan toch zou die ziel zich op eene meer ernstige wijze vertoonen. Zeker, wij moeten bekennen, dat voornoemde schrijver gelijk heeft.



IV.

Marseille.



OEN wij te *Marseille* omtrent den middag te scheep gingen, was ik niet weinig verrast bij het zien van eenen heer, die, op een bank gezeten, de versch aangekomenen nieuwsgierig aanzag, en welken ik meende te kennen. Ik zeg : « meende te kennen » immers ik aanzag hem voor eenen hooggeplaatsten Prelaat aan het Hof van *Rome*, en oud-Internuntius van den Paus in België en in

Holland, en van den anderen kant zeide mij zijne kleeding dat hij die man niet was; want hij droeg behalve eenen bruinen frak en strampen tot boven de knieën, eene klak van kemelshaar. Zoohaast mijne koffers op hunne plaats gebracht waren, snelde ik wederom naar boven, om te zien of ik dien heer niet zou kunnen te huis wijzen. Twee, drie uren verliepen er alzoo, en ik moest na mijn Brevier gelezen te hebben, in dezelfde onzekerheid naar bed gaan. Des anderendaags was ik zeer vroeg op het dek van het schip en vond er denzelfden Heer, met dezelfde klak, op dezelfde plaats zitten. Na hem langen tijd met aandacht beschouwd te hebben, en ik meer en meer overtuigd was dat ik mij niet bedroog, waagde ik het mij nevens hem te zetten; ik groette hem en hij groette mij vriendelijk tegen; dan zeide ik hem: "Laat mij toe „ *permettez*; doch hij onderbrak mij zeggende: "Zeg, Mijnheer, zeg „ *dites Monsieur, dites*. "Heb ik de eer niet van aan *Monsieur CAPACCINI* te spreken?" — "Inderdaad, zeide hij met verwondering en glimlachende, ik ben het, hoe kent gij mij, Mijnheer?" — "Monsieur, toen ik u gisteren namiddag zag, meende ik aanstonds u te kennen; doch durfde u niet aanspreken, uit vrees van mij te bedriegen; gij

ook, Monseigneur, gij zult mij wel kennen, wanneer ik u zeg, dat wij over twee jaren de eer hadden uwe Hoogwaardigheid te *Sint-Truiden* in ons klooster der Minderbroeders te mogen ontvangen. » — « Wel, wel, hernam hij, zijt gij een Pater Minderbroeder? » — « Ja, Monseigneur; ik was dan nog maar Diaken, en diende uw Hoogwaardigheid van tafel, zelfs heb ik dan nog een cantate te uwer eer met het piano begeleid; sedert ben ik den E. P. DIRIX, die, zooals gij voorzeker weet, overleden is, in het ambt van Provinciaal opgevolgd en ga nu naar *Rome* om eenige zaken onzer Provincie te effenen. » — « Wel, wel, Pater Provinciaal, hernam dan de doorluchtige man, het doet mij plezier van u hier te ontmoeten en met u nadere kennis te maken. Ik hoop u te *Rome* dikwijls te zien en bied mij aan, om er u van dienste te zijn. Daartoe zal ik wellicht de gelegenheid hebben, dewijl de Heilige Vader mij *Auditeur van de Rote* heeft benoemd. „ Hij gaf mij verder zijn adres, mij uitnoodigende, om hem zoo dikwijls mogelijk te komen bezoeken. Wij spraken nog dikwijler samen tijdens die twee dagen, welke wij op het schip doorbrachten, en hij toonde mij steeds dezelfde goedgunstigheid. Onnoodig van te zeggen, dat ik het aangenaamste

aandenken bewaar van dien geleerden en tevens ootmoedigen Prelaat, die weinige jaren later als Kardinaal der Heilige Kerk, eilaas te vroeg, in de heiligste gevoelens van godsdienst stierf. Hij had veel gereisd en vele zware zaken voor de Kerk afgewerkt, geen wonder dan dat hij vóór den tijd het einde zijner loopbaan bereikte.



V.

Rome.



INDELIJK kwamen wij, na eene zeer voorspoedige zeereis, op den 24 November in de haven van *Civita-Vecchia* aan, welke stad op achttien uren afstands van *Rome* gelegen is. Wij vertrokken van hier met een klein rijtuig omtrent den middag, en 't was juist middernacht, toen wij *Rome* binnenreden. Hier zeggen wat er in ons omging, toen wij ons, twee minuten later, op het Sint-

Pietersplein bevonden en den prachtigsten tempel der wereld met zijne gulden sterren bij het maanlicht beschouwden, dit ware ons onmogelijk. Ook was ons voornemen aanstonds gemaakt, van reeds den volgenden morgen een bezoek aan de Sint-Pieterskerk te brengen. Inderdaad, nadat wij des morgens onzen eerbied aan de algemeene oversten der orde bewezen hadden, begaven wij ons naar Sint Pieter in gezelschap van eenen Pater, die ongelukkiglijk, dewijl hij die schoonheden reeds honderden malen gezien had, ons den tijd niet kon laten, om alles wel af te zien; hoewel wij ons, na wat gebeden te hebben bij het H. Sacrament en het graf der Heilige Apostelen, meer dan één uur in de kerk ophielden. Ik zei dan tot mijnen broeder in het vlaamsch: « Wij zullen morgen alleen terugkeeren, dan blijven wij zoolang als wij willen. » Zoo gezegd, zoo gedaan. 's Anderendaags gingen wij heel vroeg dat wonder van kunst en pracht in al zijne bijzonderheden zien. Maar, hoe er naar behooren van spreken? hoe een gedacht geven van den rijkdom dier kerk, verre weg de schoonste van geheel het christendom en die alleen eene reis naar *Rome* waard is? Het zij genoeg u te zeggen dat, volgens de opgaaf der plaatselijke gidsboeken, de Pauzen, onder welke

zij gebouwd is, er meer dan twee-honderd-vijftig millioenen aan besteed hebben, en dat enkel de sakristij, in verledene eeuw onder Paus Pius VI gebouwd, zes millioen gekost heeft.

Het portaal alleen van dezen luisterrijken tempel zou gemakkelijk twee gewone kerken uitmaken. De middelbeuk der kerk is omtrent achthonderd voeten lang en honderd breed; van uit deze middelbeuk gaat men in twaalf zijkapellen, waarvan elke aan eene tamelijk groote kerk gelijkt, en die met zijdelingsche doorgangen aan elkander verbonden zijn; waardoor het komt, dat, indien men zich van zijnen gezelschap wat te veel verwijderde, het, om zoo te zeggen, bijna onmogelijk zou zijn, elkander in de kerk nog weer te vinden. Tijdens dit bezoek gebeurde het ons, dat wij, na misschien één uur in de kerk geweest te zijn, het *Sed libera nos a malo*, achter het *Pater-noster*, hoorden zingen. Men zong eene muziekmis in het koor der kanunniken en dit *Sed libera nos a malo* was het eerste wat wij van die Mis hoorden. Nogtans moet ik er bijvoegen, dat dit koor met eene glazendeur van de middelbeuk afgesloten is; hetgeen evenwel niet belet, dat deze zaak aan elkeen wonder moet voorkomen.

Men kon voor het bouwen van dezen luister-

rijken tempel geene geschiktere plaats kiezen dan het *Vatikaan*, want daar waren weleer de hoven en de strijdperken van den wreeden en bloed-dorstigen keizer NERO, waar zoovele martelaren voor het geloof hun bloed vergoten hebben en begraven werden. 't Was ook naar dat kerkhof dat men later de overblijfselen van den H. Apostel PETRUS, het eerste zienbaar Opperhoofd der Heilige Kerk, vervoerde, ter wiens eere deze zoo schoone tempel gebouwd werd. Zijn graf prijkt nu onder de koepel, de grootste der gansche wereld; het vormt eene diepte van omtrent tien voeten, en is door eene marmeren balustrade omgeven. Men ziet er het wit marmeren standbeeld van den grooten Paus PIUS VI, kunstgewrocht van den onsterfelijken CANOVA, voor het graf van den Prins der Apostelen neergeknield, en rond het graf honderd en twaalf kostbare lampen, die er dag en nacht branden. 't Is daar dat de duizende pelgrims zich aan de bescherming van den H. Apostel PETRUS met betrouwen komen aanbevelen.

Boven de voorzeide koepel prijkt het kruis en onder hetzelfde de bol, die, van onder beschouwd, niet grooter schijnt dan deze, welke wij op onze torens zien. Men had ons verzekerd, dat zestien

man zich in dien bol gemakkelijk konden bewegen ; dit scheen ons ongelooflijk, daarom wilden wij ons met eigene oogen van de waarheid overtuigen. Wij klommen dan langs de steenen trappen, die rond de koepel loopen, tot onder den bol, en kroepen er dan langs een ijzeren ladder binnen ; met een koordje, wat wij hadden medegenomen, maten wij hem, en bevonden dat hetgeen men ons verzekerd had waarheid was, dewijl deszelfs middelijn negen voeten bedroeg. Men oordeele hieruit, welke de hoogte van dien tempel wezen moet.

*

Verdere beschrijving kan ik niet geven, noch van de merkwaardige oudheden van *Rome*, noch van de meer dan drij honderd kerken, welke *Rome* telt, en die allen min of meer kostbaar zijn, noch over den luister der paleizen, waarmede *Rome* als bezaaid is ; omdat ik ter oorzake eener kwetsing aan mijnen voet, die zich tot zesmaal vernieuwde en mij telkens voor eenige dagen in bed deed blijven, weinig buiten het klooster heb kunnen gaan. Slechts zal ik hier nog eenige bijzonderheden aanhalen, welke ik in de Heilige Stad ontmoet heb.

Wij hadden meermalen hooren spreken van de grafplaatsen bij het klooster der Paters Capucien-
nen, als wel verdienende bezocht te worden. Op
zekeren dag dan begaven wij er ons naartoe, en
beklaagden ons geenszins van dit uitstapje gedaan
te hebben. Deze grafplaatsen bestaan in verschei-
dene kamers, gelijkvloers gelegen, waarin men
niets ziet dan doodsbeenderen, tot alle soorten van
personen behoorende, waarmede men kunstige
altaren heeft gemaakt; hier en daar ziet men
geheele geraamten van oude algemeene oversten
der Paters Capucienen, die, in hun habijt gekleed,
en als op eenen stok leunende, u met hunne holle
oogen schijnen aan te zien. Op hunne borst hangt
een schrift, waarop men hunnen naam leest, als-
ook hunnen ouderdom en den dag en het jaar van
hun overlijden. Dit tooneel maakt eenen diepen
en machtigen indruk op allen, die er binnenko-
men, en men kan er niet uitgaan dan na een
voornemen van beter te leven gemaakt te hebben.

*

Op zekeren morgen gingen wij naar ons kloos-
ter van *Ara-Caeli*, van waar juist twee Paters in
een rijtuig met den BAMBINO vertrokken. Ik wist

niet wat dit beteekende, maar werd weldra hierover ondericht. De BAMBINO, zooals de Romeinen hem noemen, is een beeldje van het Kindeken Jesus, van omtrent veertig centimeters hoog; het is uitnemend kostbaar gekleed, goud en edelgesteenten versieren zijn kleed, en het draagt eene gouden kroon op het hoofd. Deze BAMBINO wordt in eene bijzondere kapel bewaard, in eene te dien einde rijk versierde kast, en naar de zieken gedragen, die zulks vragen, om er mede gezegend te worden; zoo dat hij soms dagelijks de straten der stad moet doorkruisen. Twee Paters, in eene koets gezeten, dragen het Kindeken naar de zieken, en aan beiden kanten der koets hangt eene stoel uit tot teeken dat het de koets van den BAMBINO is. Het volk ontdekt zich eerbiedig bij het voorbijrijden der koets; sommigen zelfs knielen neer; immers de godsvrucht tot het Kindeken Jesus is er zeer groot.

*

Tijdens de dagen van Kerstmis is er in de Kerk van *Ara-Caeli* eene kapel zeer kunstig in een stallen van Bethleem veranderd, waaraan men minstens eene gansche maand besteedt. Het mysterie is er zeer schoon afgebeeld, en voor de krib is er een

preekgestoelte gemaakt, welk men den « Preekstoel der Kleine Predikanten » noemt. Gedurende de veertien dagen nu tusschen Kerstmis en Drie Koningen ziet men dagelijks bij de Kerk van *Ara-Cæli* koetsen stilstaan, vooral van de menigvuldige edele familiën van *Rome*; die edele ouders brengen hunne kleinen van 6 tot 10 jaren naar het kribbeke van Bethleëm, om daar voor het volk te prediken, het zij in alleen, — het zij in samenspraak. Alle soorten van menschen, zoo priesters en religieuzen als wereldlijken komen die kleinen aanhooren, en men ziet er gewoonlijk vele tranen van aandoening storiën. Dit duurt zóó tot Drie Koningendag, wanneer de BAMBINO, met eene luisterrijke processie door een gedeelte der stad, op zijne gewone plaats terug gesteld wordt. Een wonder geval had er later plaats opzichts den BAMBINO, toen PIUS IX uit *Rome* naar *Gaëta* gevlucht was. Nauwelijks was zijne vlucht bekend, of het gepeupel, aangehitst door de mannen der geele handschoenen, gelijk er tegenwoordig overal te vinden zijn, verwoestte zijn paleis; twee zijner koetsen werden door het gespuis letterlijk verbrijzeld, en toen men de beste of de galakoets buiten haalde, om aan deze hetzelfde lot te doen ondergaan, sprong er een dier bandieten vooruit

en riep met eene forsche stem : « Halt, steekt er uwe handen niet aan! deze is voor den BAMBINO van *Ara-Caeli*! » De menigte juichte hem toe, en de koets werd naar ons klooster gebracht om er voor den BAMBINO te dienen. Dan zag men dagelijks de koets van den Paus in de straten van *Rome*, om het Kindeken naar de zieken te brengen ; en dit duurde tot dat de Heilige Vader uit zijn ballingschap wederkeerde, wanneer de BAMBINO aan zijnen Plaatsvervanger zijne koets wedergaf, welke hij op zoo wondere wijze had weten te bewaren.

*

Het zal mijne lezers niet onaangenaam zijn te weten, wat de overlevering ons zegt wegens deze kerk van *Ara-Caeli* en deszelfs BAMBINO. Eeuwen reeds voor de komst van Jesus Christus kwamen de Romeinen in menigte op deze hoogten, om tegenwoordig te zijn bij de offerande welke men er deed aan den Capitoolschen Jupiter. Sedert lang is de afgod Jupiter van daar verdwenen, en op de plaats van zijnen tempel hebben de kinderen van den Heiligen Franciscus eene schoone kerk ter eere van Onze-Lieve-Vrouw opgericht met de bouwstoffen zelve, die voor den afgodischen tem-

pel gediend hadden. Men gaf aan hunne kerk en klooster den naam van *Ara-Cæli* ter oorzaak eener overlevering, die zegt dat de Keizer Augustus, tijdgenoot van Jesus Christus en die zijnen naam aan de achtste maand des jaars heeft gelaten, er een altaar oprechtte aan den waren God, omdat hij in een geheimzinnig vizioen eene Maagd van wondere schoonheid gezien had, die een kindeken in de armen droeg, terwijl eene stem hem zeide : « Deze vrouw is het *Ara-Cæli* » dat is te zeggen : Deze vrouw is *het Altaar van den Hemel*.

Zie hier nu den oorsprong van het wonderdadig beeldje van het Kind Jesus. Het werd omtrent het jaar 1500 te Jerusalem, door eenen onzer Paters gebeeldhouwd uit het hout van eenen boom van den Olijfberg. Daar deze Pater geene verf bij de hand had om het te schilderen, zag hij tot zijne groote verwondering op zekeren dag, dat het zeer schoon geschilderd was ; hetgeen hem eenen heiligen eerbied voor zijn beeldje inboezemde, omdat hij dit niet anders dan aan de hand eens Engels meende te kunnen toeschrijven.

Hij had dit beeldje vervaardigd voor de kerk van *Ara-Cæli*, wilde het nu zonder uitstel op zijne bestemming brengen, en nam plaats op een schip,

dat van *Alexandrië* naar *Italië* vertrok. Reeds verscheidene dagen waren zij op zee, toen een woedend tempeest hen allen in gevaar bracht van het leven te verliezen. Om de manschappen te redden, moest men alles, tot het goed der reizigers toe, in zee werpen. Groot was de droefheid van den Pater, die alzoo verplicht werd zich van zijn kistje te ontdoen welk zijnen schat bevattede, waaraan hij zoo lang gewerkt en hij tot hiertoe met zooveel eerbied bewaard had. Zijn levendig geloof nogtans deed hem hopen dat hij hem zou wedervinden, al was er hiervoor een nieuw mirákel noodig. Allen werden door Gods barmhartigheid gered, en het schip landde aan in de haven van *Livorno*, op veertig uren afstands van *Rome*. De goede man vertelde dan zijn ongeval aan de visschers, wier scheepjes er in menigte aan strand lagen, en die brave lieden voeren aanstonds de volle zee in, om het beeldje te kunnen vinden. Weldra ontdekten zij het kostbaar kistje, doch konden er zich, niettegenstaande al hunne moeite, niet van meester maken. Eindelijk, bedroefd over hunne vruchteloze pogingen, keerden zij naar *Livorno* weer, en verhaalden aan den Pater, hoe zij het kistje gezien hadden, doch het niet hadden kunnen achterhalen; onmiddelijk sprong hij in

een bootje en deed zich naar de plaats varen, waar zij het kistje gezien hadden; hij trok het zonder de minste moeite uit het water, en dit tweede mirakel maakte het hem dubbel eerbiedwaardig.

Te *Livorno* werd het wonderdadig beeldje met groote teekenen van vreugd en godsvrucht ingehaald; maar nog grooter was de blijdschap van het Romeinsche volk, toen de Pater er met zijnen kostbaren schat aankwam. Sedert dien zijn er bijna vier eeuwen verlopen, nogtans uit hetgeen boven gezeld is zien wij, dat de godsvrucht van *Rome* voor den BAMBINO nog altijd dezelfde is.

O Heilig Kind Jesus! o BAMBINO! Bewaar steeds het klooster en kerk van *Ara-Caeli*; waar de kinderen van uwen grooten dienaar Franciscus nu meer dan zes eeuwen wonen, en waar Gij sedert vier honderd jaren hunne troost en de troost van de gansche Heilige Stad *Rome* zijt! De goddeloozen willen hun klooster doen verdwijnen en uw Heiligdom vernietigen, om op die plaats het standbeeld van VICTOR-EMMANUEL op te rechten. Dit besluit is genomen en voor het einde van het loopende jaar zal dit heiligschendend plan uitgevoerd worden; tenzij Gij hunne booze inzichten verijdelt. O BAMBINO! Toon dat er geene wijs-

heid, geene voorzichtigheid, geen raad tegen U, o onze God, iets vermogen! *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum!* (Spreuken C. 21, v. 30.)

*

Zijn de Romeinen godvruchtig tot het Kindeken Jesus, zij zijn het ook tot deszelfs Heilige Moeder, welke zij in hunne schoone taal de MADONA SANTISSIMA noemen. Geen huisje ziet men er of er hangt een lampje te branden vóór een beeldje der MADONA. Die godsvrucht ging er zelfs eens buiten de palen. Alzoo verhaalde mij een Pater, dat tijdens het Pontifikaat van GREGORIUS XVI, een gevaarlijke bende dieven een kasteel uitplunderde, en er onder andere kostbaarheden een schoon Mariabeeld roofde; nogtans voor dat zij dit beeld in hunne zakken staken, kusten zij het allen met eerbied en riepen in vreugde uit: « O la MADONA SANTISSIMA! » 't Was de kapitein der bende zelve, die na hunne gevangenneming deze bekentenis vóór den rechter deed. — Tijdens de voornoemde dagen, tusschen Kerstmis en Drie Koningen, ziet men een bijzonder treffend voorbeeld van die godsvrucht in de arme bergbewo-

ners rond *Rome*, PIFFERARI genaamd, die dan in menigte naar de stad komen met hunne arme muziekinstrumenten, fluiten en doedelzakken, en in groepen, van vijf of zes man, de straten doorkruizen. Waar er een beeldje van Onze-Lieve-Vrouw aan den muur hangt, houden zij stil, nemen hunne hoeden af, leggen ze op den grond vóór zich, maken eene diepe buiging voor de MADONA, spelen er te harer eere hun deuntje, en na hunne buiging herhaald te hebben, gaan zij verder. Ik verzeker u dat meer dan eens de tranen mij in de oogen kwamen op het zien van de godsvrucht dier arme lieden. Er was eenige jaren te voren eene aardige zaak met eenen dezer PIFFERARI gebeurd. Die bergmuzikanten zijn er zeer goed gezien, en krijgen hier en daar te eten en te drinken; een rijke heer had hen wat al te wel onthaald en een van hen had ongelukkiglijk te diep in het glas gekeken, hetgeen eene uiterste zeldzaamheid in *Italië* is. De arme PIFFERARI kon niet meer gaan en eenige jonge wildvangen brachten eenen ezel bij, stelden er den dronken PIFFERARI op en wandelden hem alzoo door de voornaamste straten van *Rome* tot groot vermaak der kinderen en zelfs der groote menschen, die er eene verdiende kastijding in zagen. Dit zou hier

te lande niet mogelijk zijn, daar er geen genoegzaam getal ezels is, om al onze smerige dronkaards rond te voeren.

*

Men mag naar *Rome* niet gaan, zegt het spreekwoord, zonder den Paus te zien. Aan dit voorschrift getrouw, had ik eene audientie of verhoor aan den Heiligen Vader gevraagd, en Monseigneur DE MAJORDOME verwittigde mij per brief, dat ik den 16 December in den voormiddag door den Paus in verhoor zou ontvangen worden. De Z. E. Pater Procurator-Generaal met zijn Sekretaris, beide mannen van jaren, vergezelden mij. 't Was voor mij een plechtige dag; den grootsten en waardigsten man der aarde, den Plaatsvervanger van Jesus Christus te zien en met hem te mogen spreken; voorwaar dit was voor mij eene groote eer en een nog grooter geluk. Wij begaven ons lang voor het uur der audientie naar het Paleis; aan de buitenpoort toonden wij het bewijs onzer toelating en werden dan, na eenen hoogen trap opgeklommen te zijn, door verscheidene zalen gebracht; in de eerste waren de zwitsersche soldaten in hunne eigenaardige kleeding, die altijd in menigte in dienst van den Paus zijn, de

tweede was bezet door gendarmen, de derde door de edelwacht van den Paus, samengesteld uit prinsen, hertogen, graven en andere Italiaansche edellieden. In eene vierde zaal waren al degenen, die verhoor zouden krijgen, en in eene laatste zaal bevonden zich verscheidene Bisschoppen en Prelaten, die aan hunnen bureau zaten, en voor hen die de taal niet verstonden, tot tolken dienden bij den Paus. Ik beefde, toen men onze namen afriep en was als bedwelmd, toen ik vóór den Heiligen Vader nederknielde; niet zonder reden, want ik zag daar onder een rooden fluweelen troon, een ouden grijzaard zitten met sneeuw witte haren, gansch in het wit gekleed, behalve de schoenen, die van rood fluweel waren en van boven een in goud geborduurd kruis hadden, en die ondanks zijnen hoogen ouderdom van 80 jaren, nog de krachten van een jonge mensch scheen te hebben; en in dien man erkende ik de opperste waardigheid der aarde! Doch de minzaamheid van den Heiligen Vader deed mij welhaast van mijne ontzetting terugkomen. Hij zag de lijst in der personen, welke hij dien dag volgens orde moest ontvangen, en zeide dan, zich tot ons keerende: "Ziedaar den Procurator Generaal, daar zijn Sekretaris op mij wijzende, en deze is de

Provinciaal van België terwijl hij op den Sekretaris wees. » — « Vergeef, Heilige Vader, zeide de Procurator, deze is de Provinciaal van België, en die mijn Sekretaris. » — « Wel, wel, mijn vader, zijt gij de Provinciaal van België, nochtans, voegde hij er al lachende bij, weet gij wel, dat gij den vereischten ouderdom niet hebt, om tot zulk ambt verkozen te worden? Hoe oud zijt gij, vader? » — « Heilige Vader, antwoordde ik, ik ben nu juist zes-en-twintig jaren. » — « Ziet gij wel, zeide hij? » — « Maar, Heilige Vader, zoo voegde ik er bij, wij zijn in onze nieuwe Provincie allen jong, men heeft dus niet anders dan een jongen religieus kunnen kiezen. » — « Nu, dan is het goed, zeide hij, zorg maar dat gij uw ambt goed bedient, en God zal over u te vreden zijn! » Verder sprak hij mij van België, van de Belgische Bisschoppen en katholieken, die een ware troost voor hem waren. En nadat hij nog een ruimen tijd met den Pater Procurator had gesproken over de belangen der Orde, gaf hij ons zijnen zegen, en wij vertrokken, gansch verrukt over zooveel goedheid en vriendelijkheid van den kant van een zoo grooten Paus.

Wij zagen den Paus een tweede maal, 't was op het feest van Onze Lieve Vrouw Lichtmis, toen hij in de groote Sint-Peterskerk, aan welke het paleis paalt, de ceremonie der kaarswijding kwam doen. In onze religieuze kleeding mochten wij tot dicht bij den troon naderen, zoodat wij alles gemakkelijk konden zien. Wij stonden achter de Kardinalen en Bisschoppen, die ten getalle van omtrent vijftig in hunne rijke kleeding den Paus afwachtten, en op welke de hooggeplaatste personen van het Hof, de Kanunniken en Penitenciers der Sint Pieterskerk met hunne kostbare kerkgewaden volgden. Eensklaps kondigt de groote klok de komst van den Paus aan, en al de Kardinalen en Bisschoppen, met hunne mijters op het hoofd alsook de bovengenoemde personen begaven zich in processie tot aan de groote zijpoort, langs welke de Paus moest binnen komen. In eens gaat de poort open, de Kardinalen en Bisschoppen nemen hunne mijters af en vragen met de anderen van den stoet den Zegen van den Paus. Dan verschijnt de Paus binnen de Kerk, gekleed met de koorkap en de pauselijke kroon op het hoofd, gezeten op eenen prachtigen leuningsstoel en door veertien mannen, gansch in het rood gekleed, gedragen. Onmiddelijk heffen

de zangers der pauselijke kapel, samengesteld uit meer dan zestig der schoonste stemmen van geheel *Italië*, en door den Paus tot dit ambt aangesteld, het *Tu es Petrus* aan, dat is : « Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de machten der hel zullen tegen haar niets vermogen! » De Paus vertoont zich dan aan het einde van den stoet, die hem naar zijn troon geleidt, boven al het volk uitstekende; en na in het midden der Kerk het Heilig Sakrament aanbeden te hebben, wordt hij tot bij zijnen troon gedragen. Hier beschrijven wat er in dit oogenblik in mij omging, is mij onmogelijk. De Paus, die zoo langzaam onder het schoon gezang *Tu es Petrus* voortgedragen wordt, en links en rechts zijn kinderen zegent, waaronder er altijd vele duizende vreemdelingen zijn (men verzekerde dat er in die gelukkige tijden, toen de Heilige Vader nog zijn tijdelijk gezag als koning had, altijd aan zestig duizend vreemdelingen te *Rome* waren,) die nooit een Paus gezien hebben, en die in menigte dezen zegen met het aangezicht tegen den grond ontvangen, onder het storten van tranen van aandoening en geluk; o, dit laat zich gevoelen, maar niet met woorden uitdrukken. Toen hij nu aan den voet van zijnen troon gebracht was, stond

hij op van zijnen leuningsstoel, en hoewel tachtig jaren oud, beklom hij, altijd gekleed met zijne koorkap en de pauselijke kroon op het hoofd, tot verwondering van elkeen, geheel alleen de twintig trappen van zijnen troon, terwijl men velen der Kardinalen, hoewel jonger van jaren, moest ondersteunen, om volgens voorschrift der kerkgebruiken de hand des Pauzes te gaan kussen en later uit zijn handen de gewijde kaars te gaan ontvangen. De uitdeeling dezer kaarsen duurde omtrent eene halve uur, want niet alleen de Kardinalen, Bisschoppen en de bovengenoemde geestelijken, maar ook de ambassadeurs der verschillende Mogendheden en de prinsen van *Rome* hadden het voorrecht, van eene kaars uit de handen van Zijne Heiligheid te ontvangen; van deze plechtigheid bewaar ik eene onuitwischbare gedachtenis.

*

Wij brachten ook een bezoek aan de Katakombe van den heiligen SEBASTIANUS, tegenwoordig een uur van *Rome* gelegen; ik zeg *tegenwoordig*, want eertijds strekte zich de stad nog verder uit. De vier Katakomben van *Rome*, te weten van den heiligen LAURENTIUS, van de heilige AGNES, van

den heiligen CALIXTUS en van den heiligen SEBASTIANUS, zijn onderaardsche gangen, omtrent elf voeten hoog en zes voeten breed, wier bestaan men toeschrijft aan het gedurig uitdelven der aarde, die zeer geschikt was tot het bouwen der huizen. Tijdens de drie eerste eeuwen hielden er de christenen, om zich aan de aanhoudende vervolgingen te onttrekken, hun verblijf in; 't was daar dat zij den goddelijken dienst deden, en dat zij hunne dooden begroeven. Men ziet er nog altaren, waar de heilige offerande opgedragen werd, talrijke schilderingen op de wanden, en graven zonder getal. Bij de Katakombe nu, welke wij bezochten, is er een klooster van onze orde, en van uit de kerk gaat men in de Katakombe. Elk der bezoekers krijgt een waslicht in de hand, omdat het er natuurlijk stik donker is, en een Pater dient tot gids of geleider; zonder die voorzorg zou men noodzakelijk in die lange en dooreenkruisende straatjes verdwalen. Wij lazen bij den ingang het volgende opschrift: " Hier in deze Katakombe en in die van den heiligen CALIXTUS zijn, behalven zeven-en-veertig Pauzen, honderd vier en-zeventig duizend Martelaren begraven, » hetgeen mij eene rilling door gansch mijn lichaam gaf. Wij maakten het teeken van

het Heilig Kruis, en de optocht begon. Toen wij daar van den eenen gang den anderen in gingen, en rondom ons meestal niets zagen dan opene graven, waaruit men de overblijfsels genomen had der bekende Heiligen en ook duizende anderen, welke men ter oorzake der opschriften op de marberen platen, die hunne graven sloten, wist Martelaren te zijn, waren wij vol van eene heilige aandoening. Wij hielden ons een ruimen tijd op bij het opene graf der groote heilige Maagd en Martelares CÆCILIA, en lieten niet na van, tijdens ons verblijf in die onderaardsche plaatsen, God de standvastigheid in ons heilig geloof te vragen.

*

Na dat wij de Katakombe verlaten hadden, verzocht de overste des kloosters ons binnen te komen. Wij vonden daar een jongen religieus zitten, ten minste, wij hielden hem er voor; doch wij waren in dwaling: 't was een jonge fransche graaf, die daar sedert jaren bij de Paters inwoonde, en er, gelijk de overste het mij in 't bijzonder zeide, een meer hemelsch dan aardsch leven leidde. Wij spraken er lang over ons bezoek in die wonderbare grafplaatsen, en op mijne vraag, of ik niet zou gelukken, om twee zulke lichamen

van martelaren te krijgen, antwoordde mij de Pater Gardiaan, dat hij daaraan niet twijfelde; maar dat ik bij Zijne Eminentie, den Kardinaal PATRIZI, Vikaris van Zijne Heiligheid, de aanvraag moest doen. Wij begaven ons des anderen-daags bij den Kardinaal, die ons met goedheid ontving en aanhoorde, en toen ik voor onze kloosters van *Gent* en *Sint-Truiden* twee lichamen van heilige Martelaren vroeg, zeide hij mij al glimlachende: « O, mijn vader, gij vraagt zeker zoo veel, om wat te krijgen! » Ik antwoordde hem: « Eminentie, gij zijt hier zoo rijk in heilige lichamen; wij integendeel hebben er slechts één in ons klooster van *Thielt*; onze twee andere kloosters, en wij hebben er tot hiertoe maar drie, zouden zich gelukkig achten, zulken schat te bezitten! » « Welnu, » zeide hij oogenblikkelijk, « ik zal er u twee geven! » Hij beval dan aan een priester, die op het klinken der bel binnen kwam, van twee lichamen met de wettige stukken erbij, te halen; en elk van ons, na Zijne Eminentie hartelijk bedankt te hebben, droeg er een, hetgeen zeer gemakkelijk was, dewijl het lichte koffertjes waren, met roode zijden linten gebonden en met het zegel van Zijne Eminentie gesloten.

VI.

Riëti.



NER bijzonderheden kan ik over mijn verblijf in *Rome* niet mededeelen, omdat ik, gelijk ik reeds gezeid heb, door eene wonde aan den voet, maar weinig tijds vond om mijne nieuwsgierigheid en godsvrucht te voldoen. Wij namen dan op 21 Februari 1845 de terugtocht naar België aan en vertrokken van uit de Heilige Stad naar *Assisië*, langs *Riëti*, eene aartsbisschoppelijke stad op tien

uren afstands van *Rome*, rond welke de vallei van dien zelfden naam gelegen is. 't Is in die vallei, dat onze heilige Vader FRANCISCUS verscheidene kloosters heeft gesticht, en het grootste deel van zijn religieus leven heeft doorgebracht. Het is dan onnoodig hier te zeggen, dat, al moest ik de Eeuwige Stad verlaten, ik nochtans eene vergoeding vond bij het gedacht, dat wij al die heilige plaatsen gingen zien en vereeren, waar onze Seraphiensche Vader geleefd had. In den namiddag kwamen wij te *Rieti*, en werden door onze broeders in het klooster buiten de stad, gelijk overal elders, met groote liefde ontvangen. Op de volgende dagen bezochten wij de verschillende heiligdommen, waar de Heilige Vader FRANCISCUS geleefd had, en die op weinige uren afstands van de stad gelegen waren; onder andere dat van *Fonte-Columbo* en van *Grecio*.

't Was in het klooster van *Fonte Columbo*, dat FRANCISCUS van Jesus Christus zijnen Regel ontving. De plaats waar de Zoon Gods zich aan FRANCISCUS vertoonde, is altijd door de kinderen van den Heiligen Vader in groote eer gehouden en werd in de vijftiende eeuw bezocht door den Paus SIXTUS IV, eertijds Generaal van de Orde. Hij had die plaats reeds door een kostbaar tralie-

werk doen afsluiten, en voor dat hij er nu binnen ging, deed hij zijne schoenen uit, de woorden van God aan Mozes aanhalende : « Doe uwe schoenen uit, want de plaats, waar gij staat, is eene heilige plaats! » (Exod. 3.) Ter gedachtenis der godsvrucht van dien grooten Paus, staan die woorden thans in gouden letters boven het gezegde traliwerk te lezen, en sedert dien gaat niemand die plaats anders dan blootvoets binnen.

Het tweede Heiligdom, waarvan ik hier wil spreken, is dat van *Greccio*, welk eveneens altoos eene plaats van voorliefde is geweest voor de kinderen van den Seraphienschen Vader om verscheidene redenen. Hij zelve beminde die plaats bijzonder, omdat zij, verwijderd zijnde van alle gewoel der wereld, zeer geschikt was voor het beschouwende leven. 't Was daar dat hij, op Kerstnacht, het Mysterie der Geboorte van het Kindeken Jesus had afgebeeld en den kleinen Zaligmaker in zijne armen ontving; vanwaar dan ook het gebruik is gekomen, van in de kerken zijner Orde, ja zelfs nu in vele katholieke huisgezinnen, het Stalleken van Bethleëm af te beelden, iets wat zeer geschikt is, om zich dat groot Mysterie levendiger voor te stellen en met meer godsvrucht te vieren. De zonen van FRANCISCUS beminnen die plaats nog,

omdat zij door zoovele heilige mannen is bewoond geweest en ook, omdat dit klooster nog altijd in denzelfden staat is, waarin FRANCISCUS het gelaten heeft, behalve dat men er een tweede dormter ziet, op bevel van den heiligen BONAVENTURA gebouwd, hetgeen eene nieuwe reden van godsvrucht voor den bezoeker is. Toen de E. P. Gardiaan ons kerk en klooster toonde, kwamen wij uit het koor op het dormter van den heiligen BONAVENTURA, welk gelijkvloers met de kerk gelegen is; hetgeen zich laat begrijpen, wanneer men denkt, dat dit klooster op de helling van eenen berg gebouwd, en de kerk minstens twaalf a vijftien voeten hooger staat dan het gedeelte des kloosters, door FRANCISCUS gebouwd. Bij het koor zagen wij het kamertje of de cel eertijds door den heiligen BONAVENTURA bewoond; de Pater Gardiaan opende de deur, en wij zagen er met de uiterste verwondering een ouden pater van vier-en-negentig jaren op den kant van zijn bed zitten; ter oorzaak van de koude had hij een vuurpotje, waaraan hij zijne handen warmde. Geheel het huisraad van dien ouden man bestond in een tafeltje, een stoel en een kruisbeeld, welk vóór hem aan den muur hing. Hij sprak weinig en wenschte ons, toen wij hem verlieten, Gods heili-

gen zegen toe. De overste zeide mij, toen wij verder gingen, dat het een oprecht heilig man was, dat hij nog aanhoudend in het koor het Goddelijk Officie kwam bijwonen en de algemeene oversten, die hem naar het groot ziekenhuis van het klooster van den heiligen FRANCISCUS te Rome wenschten te doen overvoeren, ootmoedig had gebeden, van in het celletje van den heiligen BONAVENTURA te mogen sterven.

Te *Poggio-Bustone* leidde ons de Pater Gardiaan in een pachthof, waar wij de manier van leven dier brave buitenlieden van nabij wenschten te zien. Wij waren getroffen over de eenvoudigheid en opgeruimdheid van die nederige en godvreezende menschen; zij vroegen ons tot tweemaal toe den zegen, toonden ons hunne werkzaamheden, vergaten niet van te spreken van God en vooral van hunne MADONA SANTISSIMA, vóór welke het gevierde lampje hing te branden. Wij zagen dat die brave lieden gelukkig waren in hunne nederigheid en niemands lot benijdden. En met reden; zij kenden al die plagerijen niet, welke men thans in Italië te lijden heeft; zij leefden dan nog onder het vaderlijk bestuur van den Paus; hadden niets uit te staan met het soldatenleven, hunne zonen waren en bleven bij hen, slechts had de Paus een

leger van vier duizend soldaten, allen vrijwilligers en die maar dienden om de inwendige rust te handhaven, en zij betaalden het vierde der lasten niet, welke zij tegenwoordig betalen. Wij hebben hier vooral kunnen bestatigen, hoe Italië een oprecht godsdienstig land is, hoewel het sedert eenige jaren diep schijnt gevallen te zijn. Dit nu is enkelijk toe te schrijven aan een hoop arglistige deugnieten, die zich door bedrog en geweld van het bestuur hebben weten meester te maken, en dagelijks de brave menschen meer en meer verdrukken. Het gaat tegenwoordig in Italië, gelijk het in meer andere landen gaat: Godsdienst-haters en geweldenaars, die alles durven en nergens voor achteruitgaan, geven er de wet.



VII.

Assisië.



W hadden drie dagen besteed om al deze verschillende Heiligdommen te bezoeken, en vertrokken dan vol van verlangen, om de Seraphiensche stad, gelijk men ze gemeenlijk noemt, te zien. Op den 24 in den namiddag kwamen wij aan de Fulginische poort van *Assisië*, en hielden er stil om den laatsten zegen te lezen, welken de Seraphiensche Vader vóór zijne dood aan zijne geboortestad gaf,

en die met overgrootte letters boven de poort geschilderd staat : « Wees gezegend van den Heer, gij stad getrouw aan God ; want vele zielen zullen in u en door u zalig worden. Eene grootte menigte dienaars van den Allerhoogste zullen binnen uwe muren wonen, en van uwe burgers zullen er eene menigte tot het eeuwige leven verkozen worden. » Dan reden wij de stad binnen, en zagen welhaast, dat wij in de stad van den heiligen FRANCISCUS en van de heilige CLARA waren ; immers op de gevels van vele huizen en openbare gebouwen ziet men muurschilderingen, deze twee Heiligen, of trekken uit hun leven voorstellende. Wij namen onzen intrek in het klooster onzer Paters, de « Nieuwe Kerk » *Chiesa nuova*, genoemd en werden er gulhartig ontvangen. De heer PRAET met zijne dame, die eveneens zeer verlangden deze stad te bezoeken, gingen hun verblijf nemen in een hôtel. Het klooster en de kerk van *Chiesa nuova* zijn gebouwd door de Koningen van Spanje op de plaats zelve, waar het ouderlijk huis van FRANCISCUS stond ; de deur des kloosters met hare steenen inlijsting zijn nog altijd dezelfde ; in den binnenmuur der kerk, die met kostbare marmeren altaren versierd is, ziet men eene opening, welke men den kerker van Sint Fran-

ciscus noemt; 't was metterdaad daar, dat FRANCISCUS met ketenen aan de voeten, om zijne gewaande verkwistingen, door zijnen vader opgesloten werd, en waaruit zijne goede moeder hem verlostte. Van den anderen kant der straat, tegenover de kloosterdeur, ziet men nog den stal, waar die deugdzame vrouw haar heilig kind baarde en die nu inwendig in eene schoone kapel veranderd is. Te dezer gelegenheid wil ik hier doen aanmerken, welke wonderbare gelijkvormigheid er tusschen onzen Goddelijken Zaligmaker en zijnen dienaar FRANCISCUS bestaat : Gelijk Jesus-Christus werd FRANCISCUS in eenen stal geboren, ontdeed zich van al het tijdelijke en had zelfs geen steen in eigendom, om er zijn hoofd op te laten rusten. Gelijk Jesus Christus koos hij twaalf gezellen, waarvan eene zich met eene strop verhing, en twee-en-zeventig discipelen, en droeg in zijn lichaam de vijf wonden van den Goddelijken Verlosser. Zoo dat hij in waarheid met den heiligen Apostel Paulus mocht zeggen : *Christo confixus sum Cruci* (ad Gal. 2), « Ik ben met Christus aan het kruis gehecht, » welke woorden de zinspreuk zijner Orde uitmaken. Immers, het wapen der Orde stelt ons een kruis vóór, waarover zich twee armen, die de wonden in de handen dragen, kruis-

wijze uitstrekken, de eene is naakt en verbeeldt den arm van Jezus Christus, de andere, met eene bruine mouw bedekt, is de arm van FRANCISCUS, en hier onder leest men genoemde zinspreuk : « Ik ben met Christus aan het kruis gehecht. » Onnoodig van te zeggen, dat *Assisië* ons een uitnemend aangenaam verblijf aanbod; ook verlieten wij de Seraphiensche stad slechts acht dagen na onze aankomst, welken tijd wij besteedden om al de Seraphiensche merkwaardigheden der stad te gaan bezoeken, en deze ontbreken er niet; want al klimt de bevolking van *Assisië* niet boven de vier duizend zielen, telt zij nogtans niet min dan twaalf kloosters van de Orde van den heiligen FRANCISCUS, van de heilige CLARA en van den Derden Regel, die evenwel meest allen buiten de stad gelegen zijn; en 't is aan deze dat wij herhaalde bezoeken brachten, waarvan wij hier de volgende bijzonderheden mededeelen.

*

Ons eerste bezoek, na dit van *Chiesa nuova*, waar wij geherbergd waren, was natuurlijk voor het groot klooster, *Il Sacro Convento* genaamd, welk aan den ingang der stad op eenen berg ge-

legen is en, als eene sterkte, de stad schijnt te beheerschen. 't Is in deszelfs onderkerk, dat het lichaam van den heiligen FRANCISCUS rust. Ik zeg, « in deszelfs onderkerk, » want men moet weten, dat er drie kerken boven elkander staan.

De eerste is de kerk voor het publiek, die zeer schoon en met veel kostbaarheden versierd is. Bijna in haar midden staat een altaar, recht boven het graf van den Heiligen Vader; rondom dit altaar ziet men een schoon traliewerk, en boven hetzelfde in gouden letteren de woorden van den Profeet Isaias (Cap. 11.) *Erit sepulchrum ejus gloriosum*, dat is « Zijn graf zal glorieus wezen. »

Boven deze kerk is er eene tweede, zeer kostbaar door hare muurschilderingen, die het werk zijn der grootste Italiaansche schilders der vorige eeuwen. Deze bovenkerk heeft de voorrechten van eene *Capella Pontificia*, of Pauselijke Kapel, en mag daarom enkelijk gebruikt worden voor de ceremoniën, die door den Paus zouden voorgezeten zijn, moest hij te *Assisië* komen.

De derde is de onderkerk, die nog maar bestaat sedert 1818, wanneer men, met toelating van Paus Pius VII, het lichaam van den Heiligen Vader gezocht heeft en ook na een werk van twee-en-vijftig nachten gevonden heeft; zooals

blijkt uit de opene brieven van de Bisschoppen van *Assisië*, *Nocera*, *Spoletto*, *Perusië* en *Fulginië*, door den Paus met het onderzoek belast, welke brieven dan door Zijne Heiligheid bekrachtigd zijn geworden. De muren dezer onderkerk zijn gansch bedekt met witte marmer, en het gewelfsel wordt door witte marmeren kolommen ondersteund. In het midden is een zeer kostbaar altaar opgericht; waartoe de Keizer van Oostenrijk, FRANCISCUS I, groote sommen gegeven heeft, uit godsvrucht tot zijnen Heiligen Patroon; daarom ook heeft de Paus toegelaten, dat men aan hem, maar aan hem alleen, eene Relikwie van het lichaam van den Heiligen Man zou geven, te weten eenen vinger der rechterhand. Boven gezegd altaar ziet men achter een allerschoonste traliewerk de kist, die het lichaam van den Seraphienschen Vader in zich besluit, en rond hetzelfde branden altoos aan verscheidene lampen. Verder mogen al de priesters, die aan dit altaar de heilige Mis lezen, de *Missa Votiva* van den heiligen Franciscus gebruiken, behalve op de Feestdagen van eerste en tweede klas. Ook meen ik nooit eene Mis met meer godsvrucht gelezen te hebben.

Den volgenden dag gingen wij naar het klooster van *Portiuncula*, eene halve uur van *Assisië* gelegen. Men gaat er naartoe langs eenen allerschoonsten en met eene dreef van fraaie boomen bezoomden weg, die daarom ook de geliefde wandeling der Assisiënaars is. Klooster en kerk zijn gelegen in de vallei van *Spolets* en bieden een verrukkend gezicht aan. De kerk, die in 1832 door eene aardbeving bijna geheel en al ter aarde werd geworpen, is in de volgende jaren met nog veel meer smaak opgebouwd, en is eene der schoonste van Italië. In het midden onder de koevel staat het wereldberoemd kapelletje van *Portiuncula*, hetwelk, hoewel uitwendig rijk versierd, inwendig nog altijd is gelijk het was, toen er de heilige Franciscus van Jesus Christus den grooten aflaat verkreeg. Deze aflaat is later door de Pauzen tot al de kerken zijner Orde uitgestrekt geworden; met dit verschil nochtans, dat men dien aflaat in het kapelletje van *Portiuncula* op al de dagen van het jaar, *toties quoties*, dat is: zoo dikwijls men het kapelletje uit en ingaat en er volgens de gewone intentie bidt, kan verdienen, daar men hem in de andere kerken der Orde slechts op één dag des jaars, te weten, van de eerste Vespers van den 1 Augustus tot den onder-

gang der zon van den volgenden dag, kan winnen. De burgers van Assisië hebben eene zeer groote achting voor dien aflat; dagelijks wordt hij er door velen verdiend, zooals ik het gezien heb elken keer, dat ik van *Assisië* naar *Portiuncula* kwam. Ik was er bijzonder getroffen door de godsvrucht van twee stokoude menschen, die, wanneer het overige volk vertrokken was, den aflat zonder verpoozing baden. Zij gingen door de voordeur in, deden hun gebed, en gingen wederom langs de zijdeur van het kapelletje uit, om dan opnieuw langs de voordeur binnen te gaan. De overste zeide mij, dat die twee oudjes dit, jaar uit jaar in, op dezelfde wijze deden. Gelukkige menschen, die den prijs van Gods gratie zóó weten te schatten!

't Is merkwaardig hetgeen men ons verhaalde betrekkelijk het kapelletje, namelijk, dat toen bij voornoemde aardbeving de kerk instortte, de puinen zich tot boven het kapelletje verhieven, hetwelk nogtans geheel en al ongeschonden bleef, als wilde God te kennen geven, hoe aangenaam hem dat kerkje van zijnen grooten dienaar FRANCISCUS is.

Wij bezochten ook het aanpalende klooster, voor meer dan honderd religieuzen gebouwd, en

in het bijgelegen hofken, „ van Sint-Franciscus „ genaamd, zagen wij de wondere rozen zonder doornen, waarin zich de heilige man tijdens eene bekoring gewenteld had, en die, elders verplant, doornen krijgen gelijk de andere rozen. Hier dus wordt het spreekwoord niet bewaarheid : „ Nooit rozen zonder doornen. „ — Langs het koor ziet men nog een schoon kapelletje, waar men gemakkelijk met groote godsvrucht bidt; 't is daar dat de heilige Vader op den 4 October 1226 stierf.

*

Een bezoek, waaraan wij ook veel prijs hechtten, was dit der *Carceri*, of „ van de kerkers „ op een uur afstands van *Assisië* gelegen, waar de heilige FRANCISCUS en honderde heilige mannen der Orde geleefd, en sommige zelfs dit klooster als Oversten hebben bestierd; zooals de heilige VADER, de heilige BONAVENTURA, BERNARDINUS VAN SENEN, JOANNES VAN CAPISTRANO, JACOBUS VAN MARCHIA en meer anderen. Het wordt de *Carceri*, „ de kerkers „ genaamd, omdat het tusschen hooge rotsen gelegen is, waarin men veel spelonken aantreft, die door die heilige mannen bewoond zijn geweest, en waarvan elke nu den naam van

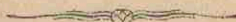
dien Heilige draagt. Het mag daarom veeleer aan een kerker, dan wel aan een klooster vergeleken worden. Eene merkwaardige zaak gebeurde hier tijdens het Pontifikaat van GREGORIUS XVI. De Paus wilde, uit godsvrucht tot den heiligen FRANCISCUS, *Assisië* bezoeken en deed daarom den Pater Generaal bij zich komen. Na hem van zijn besluit kennis gegeven te hebben, voegde hij er bij, dat hij te dezer gelegenheid het middagmaal in het arm klooster der *Carceri* zou nemen. Alles werd hier dus in het werk gesteld, om den heiligen Vader naar behooren te ontvangen : Gansch de eetplaats werd met schoone tapijten, behangselen en kussens versierd, vooral de plaats, waar de Paus moest zitten. Toen de heilige Vader er aankwam, wierd hij eerst met de voorgeschrevene ceremoniën aan de kerkdeur ontvangen, en na zijne aanbidding vóór het Heilig Sakrament gedaan te hebben, binnen het klooster gebracht. In het voorbijgaan van den refter al die sieraden ziende, zeide hij daar niet te willen eten, tenzij men eerst al die versieringen wegnam. « Ik wil, zeide hij, die nederige eetplaats zien, gelijk zij altijd is; en ik acht mij gelukkig van te mogen zitten op de plaats waar zoovele Heiligen gezeten hebben, en er te zitten gelijk zij er gezeten heb-

ben. » Natuurlijk werd er aanstonds aan het verzoek des Pauzes voldaan, en al de religieuzen waren ten hoogste gesticht over de ootmoedigheid en de godsvrucht van den Heiligen Vader, en zeer opgewekt om hun klooster nog grooteren eerbied toe te dragen, en de deugd der ootmoedigheid meer dan ooit te behartigen.

*

Nu blijft er mij nog over te spreken over het klooster van SINT-DAMIANUS, waar de heilige CLARA, dat andere sieraad van *Assisië*, gewoond heeft. Dit klooster werd over vele eeuwen door de Zusters van de heilige CLARA verlaten, omdat het te zeer aan de invallen der Turken was blootgesteld. Zij kwamen dan in de stad wonen, (waar het graf der Heilige tot heden toe nog gezien wordt), terwijl onze Paters het verlaten klooster betrokken en er thans nog verblijven. Hier ook is alles treffend; want kerk en klooster zijn nog altijd in denzelfden staat, gelijk ze de heilige CLARA met hare Zusters verlaten hebben; en hierin, gelijk in vele andere zaken zijn de Italianen onze meesters; zij behouden het oude, als was het maar uit eerbied der oudheid, en wij werpen alles omver, wat

ons met den geest van vooruitgang niet schijnt overeen te komen. Zijn er hier te lande nog steden, waar de oudheid der gebouwen geëerbiedigd wordt? In de meeste is het bijna overbodig van, buiten de kerken, nog eenig merkwaardig gedenkstuk der vroegere eeuwen te zoeken. Hier in SINT-DAMIANUS integendeel ziet men alles, wat men er over omtrent zeven honderd jaren zag. Het kerkje is, gelijk ik reeds gezegd heb, nog altijd hetzelfde, in het koor ziet men dezelfde oude zitstoelen, in de eetplaats de zware houten tafels, waarop de heilige CLARA, in de tegenwoordigheid van Paus GREGORIUS IX, en op zijn bevel het brood zegende, en wonderlijk vermenigvuldigde. Onze religieuzen, om die tafels te bewaren, hebben er rondom zware lijsten aangebracht, zoodat men ze thans, hoewel zeven eeuwen oud, nog als waarlijk onverslijtbaar kan beschouwen. Ook ziet men aan den ingang van den refter een groot plakkaat, waarop te lezen staat, dat het door de Pauzen op zware straffen verboden is, van iets aan de genoemde tafels of andere voorwerpen af te snijden.



VIII.

Perusië.



EN 3 Maart, in den morgen, verlieten wij *Assisië*, zeer voldaan en gelukkig over al het schoone en aantrekkelijke, wat wij als kinderen van den heiligen FRANCISCUS gezien hadden, en vertrokken naar *Florentië*. Na eene reis van drie uren afgelegd te hebben, kwamen wij te *Perusië*, aartsbisschoppelijke stad, waar onze tegenwoordige heilige

Vader, LEO XIII, Aartsbisschop was, voor dat hij tot het Pausdom verheven werd. Hier gebeurde ons eene aardige zaak : toen wij op de groote markt stil hielden, om aan onzen koetsier den tijd te laten van een glasje te pakken, hoewel hij nogtans de koetziersziekte niet had van in alle kapelletjes binnen te gaan, kwam er een heer, met langen baard en eene hooge rooden muts met blauwen kwast op het hoofd, recht op ons rijtuig aan en vroeg ons in het Italiaansch, om tot *Florentië* te mogen meërijden. Hoewel wij hem namen voor eenen Turk, stonden wij hem nogtans, ingezien zijne beleefdheid, zijne vraag toe. Hij stapte dan in de voorkoets of coupé, die door eene venster van de binnenkoets gescheiden was. Deze venster stond open ter oorzaak der warmte, welke dan reeds in Italië drukkende was ; zoo dat hij ons gemakkelijk kon hooren spreken. Wij bekreunden ons hier weinig om, en spraken voort van al het wondere, waarvan wij dagelijks getuigen waren, denkende, dat die vreemdeling zoo weinig als onze koetsier verstond wat wij zeiden. In eens keert hij zich om en zegt : “ Gij spreekt gelijk vlaamsch, Mijnheeren ? ” Wij waren op het hooren van die woorden, zooals men kan denken, uiterst verbaasd, niet wetende wat ons overkwam.

Doch na een weinig van mijne verbaasdheid terug gekomen te zijn, antwoordde ik hem : « En gij spreekt ook vlaamsch, mijnheer? » — « Ba! ja! zei hij, en van waar zijt gij, mijnheeren? » — « Die heer en zijne dame, zeide ik, ziju van *Gent*, en ik en deze zijn van *Sint-Truiden*. » — « En ik, zoo sprak hij, ik ben van *Mechelen*. » — Dan spraken wij wederzijds van die zonderlinge ontmoeting. Hij zeide ons, dat hij van *Mechelen* en zijn naam TUERLINCKX was; dat hij te *Rome* woonde en daar de beeldhouwkunst uitoefende; en dat hij nu op weg naar België was, om in het Park van *Brussel* eenen groep te gaan plaatsen, welken hij voor het Belgisch Gouvernement gemaakt had. 't Is onmogelijk hier de voldoening uit te drukken van dien goeden heer, die zijne reis twee dagen vertraagde, om ons te *Florentië* de merkwaardigheden van deze schoone stad te kunnen toonen. Dit echter begrijpt zich; een landgenoot bij den vreemde ontmoeten, waar men geen enkel bekend wezen aantreft, is eene voldoening, welke men moet gevoeld hebben, om er zich een gedacht van te kunnen vormen. Ja; moest men in een vreemd land zijn, waar men niemand kent, waarvan men de taal slechts ten halve verstaat, men zou zich aan eenen bedelaar

vasthechten, moest men hem op straat ontmoeten en in hem eenen landgenoot erkennen.

Toen ik, een ruimen tijd later, op zekeren dag van *Gent* naar *Sint-Truiden* kwam en te *Meche-
len* van den trein afstapte, greep mij daar, toen ik mij omdraaide, een heer met het hoofd vast en kuste mij. Ik meende dat ik met eenen zot of met eenen spotter te doen had en zeide hem : « Mijnheer, ik heb de eer niet van u te kennen ! » — « Is het mogelijk, antwoordde hij, kent gij dan *TUERLINCKX* niet meer, die met u in *Italië* gereisd heeft? Ik kende u aanstonds, mijn Vader, al draagt gij nu een geheel ander kostuum. Het spijt mij, zoo voegde hij er bij, dat ik met dezen trein moet vertrekken, ik zou zoo gaarne met u wat gepraat hebben. » Wij drukten elkander de hand, en zeiden ons « tot wederziens ! »



IX.

Turijn.



A een verblijf van twee dagen te *Florentië* vertrokken wij naar *Turijn*, waar wij de Goede Week verlangden door te brengen, dewijl men ons gezegd had, dat de feesten dezer schoone week daar zoo bijzonder luisterrijk gevierd werden. Inderdaad, dit was zóó; ook was de godsvrucht der menigte van menschen, die de goddelijke diensten bijwoonden, uitnemend stichtend; hetgeen men

grootendeels toeschreef aan de groote godsvrucht van het koninklijk hof.

KAREL ALBERT, de vader van den ongelukkigen VICTOR-EMMANUEL, was alsdan koning van *Piëmont*, waarvan *Turijn* de hoofdstad was. Hij en de koningin biechtten wekelijks, en 't waren twee Paters Capucienen, die het ambt van biechtvader van den koning en de koningin vervulden. Ook zag men op Witten-Donderdag deze twee gekroonde hoofden, met al de prinsen, prinsessen en grooten van het hof met flambouwen de Processie in de Kathedraal volgen, wanneer het Heilig Sacrament door den Aartsbisschop naar het Heilig Graf, gelijk men dat noemt, gedragen werd, en in den namiddag zag men dezelfde vorstelijke personen te voet de meeste kerken der stad bezoeken. Ook in al die dagen, tot Paaschmaandag inbegrepen, waren al de huizen en winkels gesloten en men zag niemand in de straten dan personen, die ter kerke gingen of uit de kerk huiswaarts keerden. Dit gebeurde in de Goede Week 1845. Sedert dien zijn, eilaas! de zaken, vooral aan het hof van den kleinzoon van den godvreezenden KAREL ALBERT, wel veranderd.



X.

De Berg Cenis.



Wij hadden dan te *Turijn* eene week van geestelijke voldoening genoten en verlieten in den namiddag van Paaschdag, welk feest dit jaar op den 23 Maart kwam, deze stad en tegelijk *Italië*, om des anderendaags in *Frankrijk* en *Zwitserland* aan te komen; maar de nacht tusschen Paaschdag en Paaschmaandag was voor ons eene waarlijk akelige nacht; wij moesten den berg *Cenis*

over. Omtrent acht ure kwamen wij aan den voet van den berg, ons rijtuig ging langzaam naar boven, vooral toen wij in den sneeuw geraakten, die er jaar uit jaar in, zeer hoog ligt. Omtrent den middernacht waren wij boven, en twee gendarmen, die deel maakten van de bezetting bij het klooster van den heiligen BERNARDUS, kwamen ons onzen passepoort vragen. Niettegenstaande onze vermoeidheid en de hevige koude, die er op den berg heerschte, moesten wij hartelijk lachen met die verschijning van gewapende mannen en vooral met hetgeen zij van ons vergden. De heer PRAET vroeg hun of zij onze passepoorten moesten zien, om ons naar de eeuwigheid te laten vertrekken? Doch de mannen van de wet, hoewel zij ook deelden in onze vroolijkheid, verontschuldigen zich, met te zeggen, dat zij hunnen plicht vervulden. Wij prezen hunnen iever en trokken stilletjes voort met oorlof van de wet. Na eenigen tijd over den sneeuw voortgevaren te zijn, begonnen wij onze afdaling van den zijkant van den berg, die duizenden voeten hoog is; ons rijtuig ging altijd zig-zag, het eenigst middel, zooals men gemakkelijk begrijpt, om van eenen hoogen berg beneden te geraken; en tevens zagen wij van den eenen kant den sneeuw zeer hoog, als

boven ons hoofd, hangen, terwijl onze oogen van den eenen kant diepe afgronden voor zich hadden, hetgeen alles behalve plezierig was. Madame PRAET deed niets dan weenen en bidden, zeggende alle oogenblikken : « Ach God! ach God! wij zullen in den afgrond vallen! » Eindelijk gelukte het mij haar eenigszins gerust te stellen, met te zegger : « Vrees niet, madame, wij hebben twee Heiligen met ons in mijne koffers! » — « Ja, voegde er mijnheer bij, als wij vallen, zouden zij ook vallen; daarom stel u maar gerust! »

Eindelijk kwamen wij om zes ure 's morgens beneden aan de overzijde van den berg, en wij lazen een vurig gebed, om God te danken van het gevaar ontkomen te zijn. Denzelfden dag waren wij te *Chambery*, in *Savooïë*, vanwaar wij onze reis voortzetterden langs verschillende steden van *Zwitserland* en *Frankrijk*, om den volgenden Zaterdag te *Manheim*, stad van het Groot-Hertogdom *Baden*, aan te komen, waar wij den Zondag wilden doorbrengen.



De Tolbeambten.



IER nochtans kan ik niet nalaten, van een woordje te zeggen van de Tolbeambten, of Douaniers van al die verschillende landen, die de kunst kenden van ons deerlijk lastig te vallen. Wij hadden niets aan te geven, doch zij wierpen telkens geheel onzen boedel overhoop. Mijnbeer PRAET vond het gepast middel, om ons aan hunne plagerijen te onttrekken; hij stak hun een stuk gelds in de

hand en dan lieten zij ons passeeren. Doch in *Frankrijk* en *Duitschland* ging het zoo gemakke-lijk niet. Ik laat u, lieve lezer, zelve oordeelen. De Fransche ambtenaars wilden mijne kistjes, die de lichamen der twee Heiligen in zich besloten, wat het ook kosten mocht, opendoen, omdat de bijgaande brieven, hoewel van de stempels en handteekeningen der Belgische, Oostenrijksche en Pruisische Ambassadeurs voorzien, enkelijk uit reden, dat die van den Franschen Ambassadeur ontbraken; ik was bij dezen niet geweest, omdat ik niet meende door dat gedeelte van *Frankrijk* te moeten passeeren. Ik had schoon te zeggen, niet te weten dat ik over Fransch grondgebied zou komen, en dat in geval van opening mijne Reli-kiwiën al hunne waarde verloren; ik kon uit 's mans handen niet komen dan met er een stuk gelds in te steken. De Duitsche commies, toen ik de grenzen overstapte, was evenmin toegevend; hij wierp mijne boeken en kleederstukken allen overhoop, en vond er eene schoone karaf tusschen liggen, die meer dan een liter inhield; 't was water, welk ik uit de fontein van den heiligen FELIX, in *Italië*, had medegebracht. De oude snorbaard lachtte heimelijk, toen hij die karaf vond en meende eene goede vangst gedaan te

hebben, dewijl ik ze niet had aangegeven. Hij vroeg mij dan met eene zienbare voldoening : « Was ist das, herr? » Ik antwoordde : « Das ist wasser, herr. » — « Nein, nein, zeide hij, es ist schnaps! » Aan de zonderlinge uitdrukking van zijn aangezicht bij het uitspreken van dat woordeke « schnaps, » dacht het mij eenen van die mannen vóór mij te hebben, gelijk wij er hier te lande met hoopen vinden, die niet zelden hunne ziel en lichaam in den genever versmoren. Nu deed ik mijne tweede kist open, en meende dat hij de karaf op hare plaats had weergelegd; maar, welke was onze verwondering en verrassing niet, toen de broeder des avonds in het hôtel te *Manheim* de kisten wat wilde in orde brengen en de karaf niet meer vond! Het speet mij, doch ik zeide met eene zekere voldoening : « Die oude knevel zal dien snaps niet geheel lekker gevonden hebben; maar dat mirakuleus water moge hem dienen tot bekeering! »



XII.

Manheim.



In deze stad stapten wij in een katho-
liek hôtel af, en konden er derzelve
schoonheid alsook die harer gebouwen niet
genoeg bewonderen; de straten zijn allen
recht, zoodat men van het eene uiteinde der stad
tot aan het ander ziet; daarbij zijn zij zeer breed
en aan beide kanten met schoone boomen beplant.
Toen ik aan den hôtelhouder vroeg, hoe en waar ik
des anderendaags zou kunnen de Heilige Mis lezen?

antwoordde hij mij, dat de stad half katholiek en half protestantsch was, dat er maar twee kerken waren en den volgenden dag de Eerste Communie der kinderen moest plaats hebben. Dan besloot ik van geene Mis te lezen, maar de Mis der Eerste Communie, die ten negen ure moest plaats hebben, te gaan bijwonen. Wij waren eene halve uur voor den tijd in de kerk, die zeer groot en bijzonder net was; bijna achter ons kwam een bejaarde heer de kerk binnen; hij droeg een zwarten kazak, een lange zwarte broek, zwarte handschoenen en zijn lang grijs haar was onberispelijk gestreken. Hij ging zacht het koor op, en de broeder zeide mij: « Dat is zeker de Burgemeester. » Op mijn antwoord: « Dat kan wel zijn, » zagen wij twee jonge heeren, insgelijks net opgezet en die ook het koor opgingen. Deze nu namen wij voor twee zangers. Dan kwam het volk allengskens binnen, alsook de kinderen, die hunne Eerste Communie gingen doen, in zedige kleeding; achter hen volgden grootere kinderen, die het vorige jaar voor de eerste maal tot de Heilige Tafel genaderd waren; deze droegen, de jongens met hulp van eenen knecht, de meisjes met hulp eener dienstmeid, zware en versierde waskaarsen, hetgeen zeer aandoenlijk was, vooral toen de

Eerste Communicanten, door de grootere met hunne kaarsen na de heilige Communiebank geleid werden. Nu sloeg het negen ure, en wij dachten, dat de plechtige Hoogmis ging beginnen; maar neen: Eerst vooral kwam die oude heer, met zijn grijs haar, met zijnen zwarten kazak en lange broek vóór de Communiebank; hij was vergezeld van die twee jonge heeren, welke wij eveneens het koor hadden zien opgaan. Zij waren de heeren Pastoor en Kapelaans; een vierde kwam zich met een groot kruis nevens hen plaatsen, en deze was de koster. Hunne houding was meer dan stichtend en men zag, dat het mannen van geloof waren; hetgeen wij overigens ook bemerkten bij al de aanwezigen. Ja, wij herkenden in hen onze zoo godsdienstige broeders van de Rhijn-Provinciën, die ons in latere jaren, ter gelegenheid van den Pruisischen Kulterkamp zoo schoone voorbeelden van echte godsdienstigheid zouden geven; die thans nog, grootendeels van hunne priesters beroofd, uren ver gaan om eene heilige Mis te kunnen hooren, of de heilige Sacramenten te ontvangen, of bij gebrek aan dit alles, onder geleide van hunne kosters in hunne kerken alle soorten van godsdienstoefeningen verrichten.

De heer Pastoor was daar vóór de Communie-

bank gekomen, om er eene soort van geloofsbelijdenis van die jonge kinderen aan te nemen. Met krachtige stem riep hij hun dan toe : « Geloofst gij in God den Vader almachtig enz. ? » waarop al de kinderen te gelijk antwoordden : « Wij gelooven ! » — « Geloofst gij in Jesus-Christus enz. ? » — « Wij gelooven. » — « Geloofst gij in God den Heiligen Geest enz. ? » — « Wij gelooven ! » Dan begon de heilige Mis ; het orgel met zijne majestueuse tonen speelde, en in eens begon al het volk te zingen ; noch jong noch oud, noch rijk noch arm, of hij nam deel aan de gewijde zangen en dat duurde de gansche Mis door. Wij waren verrukt op het hooren van dit schoon Duitsch muziek, van die woorden en welluidende accoorden en van de overeenkomst van al die stemmen.

Hier kwam ons nu een kluchtig geval oogenblikkelijk verstrooien. Ter oorzake van de menigte volks hadden wij ons tot bij den muur geplaatst tegen een soort van kast, die omtrent vijf voeten hoog kon zijn ; eene vrouw met een jongetje van rond de vier jaren op den arm, welk een plat boek onder zijn armpje droeg, kwam vóór mij staan, en dewijl haar last haar wat te zwaar scheen, zettede zij het jongetje op die kast. Het kind ging er op recht staan, nam plechtig zijn plat

boek, opende het; doch of hij het boek het ondersteboven had of niet, konden wij niet weten, en het kind eveneens wist het niet, want lezen kon het niet, daarvoor was het nog te klein; ten andere, het bezag zijn boek niet, maar liet onverpoosd zijne groote oogen over de aanwezigen zwieren en zong intusschen zoo dapper mede, dat men het jongetje voor een waar muzikant zou gehouden hebben. De goede vrouw scheen fier op haren lieveling, want zij aanzag de omstaanders met een soort van zelfvoldoening. Velen moesten lachen, ondanks de heiligheid der plaats, en wij konden niet anders dan een oogenblik medelachen; ik zeg: een oogenblik; want elkeen zag weldra in zijn eigen boek, en de kleine hield het vol tot het einde der plechtigheid. Verder liep alles zeer godsdienstig en statig af, en wij waren gelukkig eene Eerste Communie bij onze oprecht katholieke geloofsgenooten van Duitschland te hebben mogen bijwonen.



XIII.

Keulen.



ES anderendaags vertrokken wij naar *Keulen*, waar wij laat in den avond aankwamen; des morgens, geheel vroeg, gingen wij in haast den vermaarden Dom of Hoofdkerk zien; daar wij nogtans zoo gauw mogelijk wilden vertrekken, maakten wij slechts den tijd om er eenen vluchtigen oogslag op te werpen; ook vertrokken wij nog in den morgen,

om denzelfden dag te huis te kunnen zijn. Weldra voerde ons het spoor op Belgischen grond terug ; doch hier hadden wij nu nog eenige bezwaren te vreezen, er waren nog Belgische beambten, die den inhoud onzer reispakken en kisten konden in oogslag nemen ; tot lof echter onzer Belgische Douaniers moeten wij zeggen ; zij waren wel de fatsoenlijkste welke wij nog hadden aangetroffen. Onze koffers werden dan in de onderzoekzaal gebracht, ik wilde de mijnen opendoen ; doch een oude ambtenaar kwam bij en vroeg mij beleefdelijk : « Zijt gij priester, mijnheer ? » en op mijn ja-antwoord, zeide hij : « Laat dan maar alles toe, mijnheer ; wij gelooven u ! » Ik dankte den braven man en ons reisgoed werd wederom op den trein gebracht. Nu reden wij opnieuw vooruit, en na verscheidene malen aan de stations eenige oogenblikken stil gehouden te hebben, kwamen wij eindelijk te *Landen* aan.



XIV.

Landen



Wij waren nu bijna te *Sint-Truiden*, en ons hart klopte van vreugd. Hier te *Landen* namen wij dan afscheid van onze twee oude en godsdienstige reisgezellen, die ons op reis zoo dikwijls door hunne godsvrucht gesticht hadden. Wij waren wederzijds getroffen, toen wij elkander het „tot wederziens „ toeriepen, en zij weenden beiden, hetgeen altijd gebeurde, wanneer ik hun later te

Gent een bezoek bracht. Toen de trein vertrokken was, vroeg ik aan den statie-overste, hoe lang wij er moesten wachten, om naar *Sint-Truiden* te kunnen vertrekken; hij antwoordde mij: « Twee uren, mijnheer!!! » Deze woorden waren voor ons een donderslag; wij verlangden zoozeer naar huis en nu waren wij hier nog voor twee uren geplant; doch, het zij hier in 't voorbijgaan bemerkt, zij gingen nog al geestig voorbij. « Wat nu gedaan? » zeide ik tot mijnen broeder; « ja, wat nu gedaan? » klonk het antwoord. « Kom, zoo hernam ik, wij gaan hier in 't hôtel een pintje *faro* drinken, wij hebben in vijf maanden geen bier meer geproefd, dat zal ons wel smaken! » De broeder had er niets op tegen. Doch hier wederom ontmoetten wij eene zwaarigheid.

Bij onze intrede in het hôtel, zagen wij daar vier of vijf heeren van *Sint-Truiden* zitten, die ons aanstonds in het oog kregen. Ik zeide stillkens aan mijnen broeder: « Wij zijn hier niet op onze plaats; daar zitten verscheidene *Sint-Truidenaars*, die ons zullen kennen. » — « Wij zullen Italiaansch spreken, antwoordde hij, dan zeker kennen zij ons niet. » Dit beviel mij, en mij naar den jongen keerende, die achter het buffet stond, zeide ik hem: « *Garçon, faro,* » en dan wees ik

met mijnen vinger naar de pistólets met hesp, die daar stonden. De garçon had alles verstaan, doch lachte, en dacht voorzeker bij zich zelven, dat zijn vreemde menschen, dewijl zij maar één enkel woord fransch kunnen spreken. Wij gingen dan binnen, wij groetten de Sint-Truidensche heeren, met onzen hoed af te nemen, en zij gaven ons den wedergroet insgelijks zonder spreken. Dan gingen wij ons in het midden der zaal aan een tafeltje zetten, waar de garçon ons den faro, met de gespte pistolets bracht.

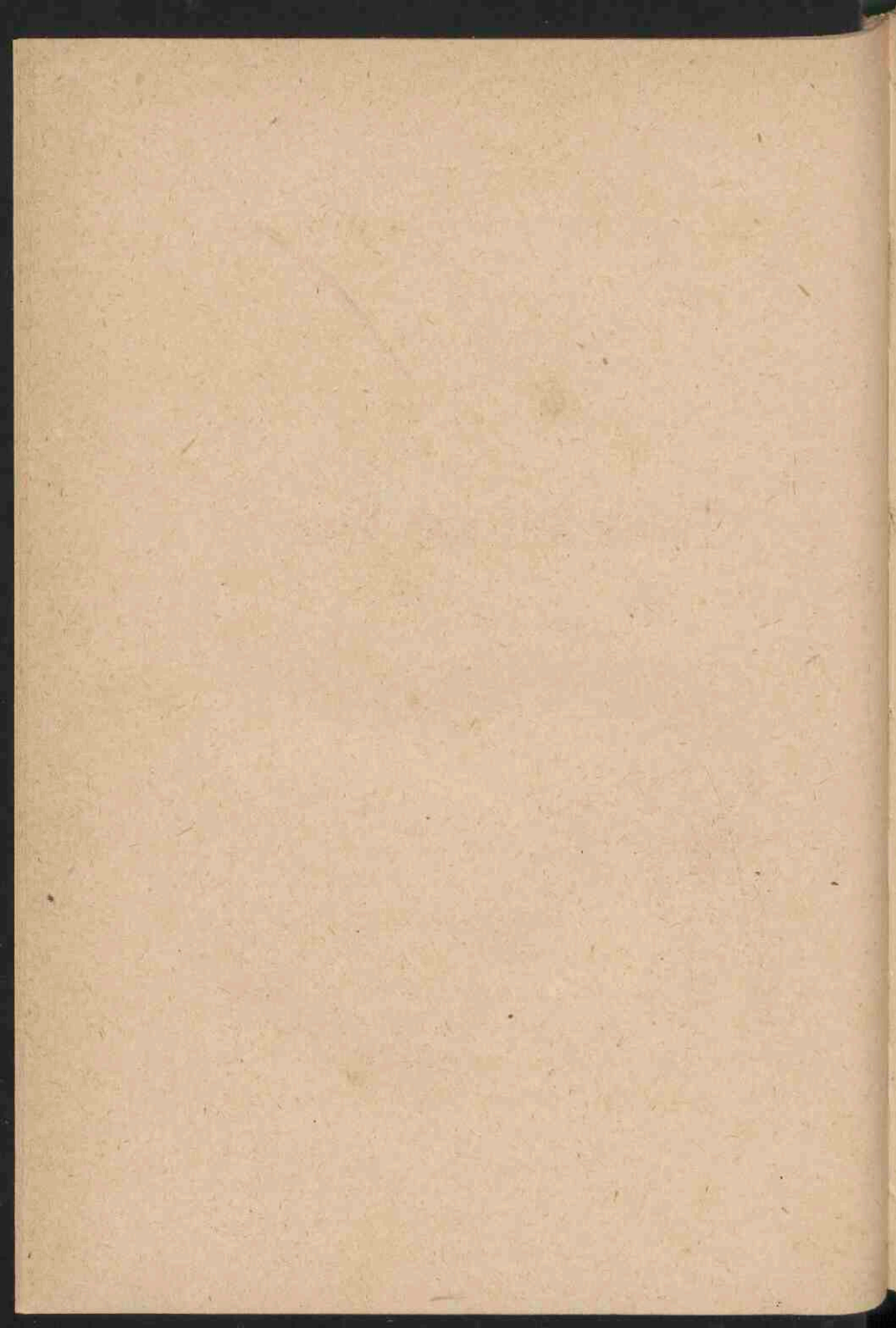
Nu begonnen wij dan luidop Italiaansch te spreken. « Da zijn minsen wijt van hei, bemerkte een der heeren op zijn Sint-Truijens, want den duevel zelf kan dei taal nie verstoën; » doch een hunner, de heer X., die mijn biechteling was en nu in den Heer overleden is, (God geve den braven man den Hemel!) een man, met eenen zeer dikken buik, en eenen stok in de linkerhand, bezag mij met bijzondere aandacht en zeide aan de anderen: « Menhieren, den grootsten van dei twee hieren ken ich, da is de Provinciaal van Monnebruere. » — « Zij dje z... X? » zeiden de anderen, heurt dje nie wa taal dattei mannen spreken? » Dit overtuigde den heer X. niet, hij stond op en met zijne handen op den rug zijnen stok latende

slepen, kwam hij rond onze tafel wandelen, om ons te bezien van het hoofd tot aan de voeten en te hooren, of hij ook iets kon verstaan van hetgeen wij zeiden; dan kwam hij aan zijne tafel terug en zeide: « Menhieren, ich zetter mijne kop veur, dattet de Provinciaal van Monnebruere is. » — « Kom, kom, X., zeide een hunner, ich geleuf da dje een bakske te veul op het. » Nu, opnieuw rond onze tafel gewandeld, en dezen keer zeide hij aan zijne vrienden: « Menhieren, ik doen er mijnen ied op, dattet de Provinciaal van Monnebruere is. » — « Zwijg X., zeide dezelfde heer, dje zijt z... » -- « Wel da is just, » voegden er de anderen bij. Wij hadden de grootste moeite van de wereld om niet te moeten lachen, doch met Italiaansch te spreken, gelukten wij er in ons ernstig te houden. Nu klonk het aan de deur: « Les voyageurs pour *Saint-Trond*! » De reizigers voor *Sint-Truiden*! » Wij sprongen in haast op, namen onze hoeden en parapluies en groetteden het gezelschap; en nu riep de heer X.; « Ziedjet nau da ich gelijk ha? » Wat er nog op volgde dat weet ik niet; zij bleven er den laatsten trein naar *Sint-Truiden* afwachten.

Nu zaten wij dan in onzen char-à-bancs, en of wij hartelijk lachten over het gebeurde met den

heer X, laat ik den lezer oordeelen. Toen wij nu de torens van *Sint Truiden* zagen, deden wij een vurig gebed en dankten God, die ons na eene zoo lange en gevaarlijke reis gezond in ons klooster liet wederkeeren.

Den volgenden morgen kwam de heer X. al vroeg aan het klooster bellen om mij welkom te heeten. Hij zeide mij al lachende : « Dje het os doë gister te *Lanen* vast gehad, met dei vreemde taal te klappen. Ich zou er mijne kop veur gezet hebben en mijnen ied gedoën hebben, da dje het woët, ma ich dos ouch niet aanspreken, ich was schou, da ze mich somwijlen veur de zot zoën gehaën hebben. » — « Nu, mijnheer X., laat mij toe van u te zeggen : Niet wij, hebben u vast gehad had ; maar gij hebt ons vast gehad. Wij hadden in vijf maanden geen bier meer geproefd, en meenden nu een goed pintje te pakken, en gij zat ons daar juist in den weg ! » — « Wel, zei de heer X., dje most noch veur mich, noch veur dei hieren gejeneerd zijn, dje zaagt wel, da weë och os farootje ni int glas lueten. » Ik zei hem : « Mijnheer, dat was zóó, wat zult gij er aan doen ? » Na hem nog eenige bijzonderheden over onze reis verhaald te hebben, vertrok hij, en ik zeide hem met de deur in de hand : « Mijnheer X.,



Tweede Reis naar Rome

in 1862.

I.



DITZEE tweede reis naar de Eeuwige Stad ondernam ik ter oorzake van het Generaal Kapittel onzer Orde, welk 's daags voor Sinksen en de volgende dagen moest plaats hebben, en tot hetwelk al de Provinciaals der Orde door den Pater Generaal

moesten samengeroepen worden, op voorschrift van onzen heiligen Regel. 't Was ook terzelfder tijd, dat onze Heilige Vader, de Paus PIUS IX, de Heiligverklaring zou vieren van de Martelaren van Japonië, te weten, den zaligen PETRUS BAPTISTA en zijne vijf gezellen, van de Eerste Orde, zeventien van de Derde-Orde, drij-en-twintig Martelaren bijgevolg uit de Orde van den heiligen FRANCISCUS; hierbij zou men nog drie religieuzen uit het Gezelschap van JESUS voegen; die allen op den 5 Februari 1597 te *Nangasaki* de kruisdood ondergingen, en reeds door Paus URBANUS VIII onder het getal der Gelukzaligen waren opgeschreven; als nog de zalige MICHAEL DE SANCTIS, uit de Orde der Allerheiligste Drieuldigheid.

Ik vertrok dan van *Sint-Truiden* op den 22 Mei van gezegd jaar met den Zeer Eerwaarde Pater Provinciaal onzer Orde in *Holland*, en na onze passepoorten te *Brussel* door den Nuntius van den Paus en den Ambassadeur van *Frankrijk* te hebben laten viseeren, vertrokken wij nog den zelfden dag naar *Parijs*, in gezelschap van de Zeer Eerwaarde Paters Provinciaals der Predikheeren in *België* en in *Holland* en van eenen ouden Pater Predikheer, die Pastoor was te

Schiedam in *Holland*, een oprecht aardig en gezellig man, die veel hield van ons eens wel te doen lachen. Wij noemden hem "Vaër", naar het gebruik der religieuzen in *Holland*, die aan de Pastoors hunner Orde den naam van Vaër geven. Deze drie kinderen van den heiligen DOMINICUS begaven zich eveneens naar *Rome* voor het Generaal Kapittel hunner Orde, welk dan ook moest gehouden worden.



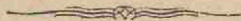
II.

Parijs.



AN *Brussel* naar *Parijs* leverde onze reis niets merkwaardigs op. Toen wij er aankwamen, begaven zich de Eerwaarde Paters Predikheeren naar het klooster hunner Orde in Frankrijk's hoofdstad, en wij gingen de herbergzaamheid bij onze broeders vragen, die ons zeer hartelijk ontvongen. Dezen hebben sedert dien hun klooster op eene andere plaats gebouwd, en zijn er, niettegen-

staande de vernietiging van alle manskloosters in 1880, mogen blijven. Het Gouvernement der Fransche Republiek heeft hen gespaard, zegt men, omdat in hun klooster het kommissariaat van het Heilig Land gevestigd is; of dit metterdaad zóó is, weet ik niet. Wij waren bijzonder gelukkig, en zij niet minder dan wij, van hier sommigen onzer Belgische Religieuzen weer te zien, die te *Parijs* waren gaan wonen, om hunne Fransche medebroeders te helpen. Wij bleven bij hen tot in den namiddag van den volgenden dag, wanneer wij ons naar den spoorweg begaven, om met den nachttrein naar *Marseille* te varen. Aan het station vonden wij onze drie reisgezellen weer, en wij zagen er ook, behalve den kardinaal MORLOT, Aartsbisschop van *Parijs*, den Aartsbisschop van *Dublin*, in *Ierland*, Monseigneur CULLEN en verscheidene andere ons onbekende Bisschoppen, die met ons in den trein plaats namen, om de plechtigheid der Heiligverklaring te *Rome* te gaan bijwonen. De trein ging met eene uiterste snelheid; reeds den volgenden dag nog vóór middag kwamen wij te *Marseille* aan, na sedert den vorigen avond eene reis van twee honderd en drie uren afgelegd te hebben.



III.

Marseille.



IN den namiddag gingen wij te scheep; er waren duizenden menschen aan de zee om het schip te zien vertrekken. Dit was niet zonder reden, want nooit had men iets dergelijks gezien, meer dan dertig Kardinalen en Bisschoppen, meer dan drie honderd Priesters en Religieuzen, waaronder de beroemde Pater HERMAN, een bekeerde Jood, en nu Pater Carmeliet, een groote redenaar en tevens uitste-

kend muzikant, eene menigte wereldlijke Heeren en, gelijk wij later zagen, twee oude Damen met zes Zusters van Liefde. Toen het teeken gegeven werd om te vertrekken, ging er uit al die monden een vreugdekreet op, zoo als ik er tot hiertoe nooit een gehoord had, de hoeden werden omhoog gestoken, de damen zwaaiden hunne zakdoeken en men wenschte aan de Romeinsche bedevaartgangers eene gelukkige en zalige reis toe.

*

Het weder was wonder schoon, en vreugd en vergenoegdheid stonden op aller gelaat te lezen. Eer wij nu ons reisgoed op zijne plaats gebracht hadden, en elkeen zich op zijne manier gehuisvest had, was het tijd geworden voor het avondmaal, waaronder men niet hoorde spreken, dan over al het schoone, wat men te *Rome* zou gaan zien. Toen wij nu het algemeen avondgebed gedaan hadden, zou zich iedereen ter ruste gaan begeven; velen lagen reeds op hunne matrassen uitgestrekt, anderen zaten nog te praten, wanneer een heer de zaal binnenkwam, waar ik mij met een honderdtal reizigers bevond, en riep: « Is er hier niemand, die vier noten muziek kent, om den toon

voor het *Magnificat* aan te geven? » Dewijl niemand sprak, zeide ik : « Mijnheer, ik ken wat meer dan vier noten, en kan dus aan uw verzoek voldoen. » Dan begaf ik mij naar den piano, die achteraan in de zaal stond, en toen ik hem wilde opendoen, was er een man met eene zware stem, die mij zeide : « Mijn Vader, gaat gij nu nog muziek maken? » 't Was de oude en heilige President van ons Luiksche Seminarie, die daar reeds naast den piano op zijne matras lag, aan de zijde van Monseigneur NEVEN, Groot-Vicariss van Luik, en nu beiden bij Onzen-Lieven-Heer. Ik antwoordde : « Verschoon mij, Mijnheer de President; een heer vraagt, dat ik slechts den toon voor het *Magnificat* zou aangeven; 't is de zaak van eene halve minuut. » — « O dan is het wat anders, hernam hij, doe dus maar aan, mijn Vader, wij zullen allen, zoo goed wij kunnen, meezingen, want wij hebben Onze Lieve Vrouw noodig om eene gelukkige reis te mogen hebben. » Nu dan gaf ik den toon aan, en gansch de zaal met al de aanwezigen in de bijgelegene plaatsen, en de menigte, die zich boven op het dek bevond, zongen, gezamenlijk den Maria's lofzang. In het duister van den nacht, want 't was omtrent tien ure, en in volle zee het *Magnificat* gezongen door zooveel

honderden harten, die van liefde voor Maria klopten; dit was, docht mij, bijna goddelijk.

Ik was in den tusschentijd wederom naar mijne plaats teruggegaan, rechtover de piano, maar aan het ander uiteinde der tafel, dicht bij den ingang der zaal. Rondom de zaal stonden canapés en vóór die canapés van beide kanten eene groote tafel. De canapés waren gelaten voor de Bisschoppen, die in de slaapkamertjes of kabiënen van het schip geene plaats meer vonden. En dan behalve de canapés stonden er overal leuningstoelen; de mijne stond aan het uiteinde der tafel. Nu het *Magnificat* gezongen was, zouden dezen, die nog opzaten, zich gelijk de anderen ter ruste begeven.

Op de canapé, welke het dichts bij mij stond, zat de stokoude Bisschop van *Trier*, Monseigneur ARNOLDI, die, toen hij zich op zijne canapé uitstrekte, mij zeide: "Ik kan zóó niet slapen, mijn hoofd ligt te laag." Ik hielp den eerbiedwaardigen ouderling door hem drie rollen met paardenhaar gevuld, die wij in groote hoeveelheid tot onze beschikking hadden, onder zijn hoofd en schouders te steken, waarna hij mij al lachende zeide: "Nu lig ik goed, mijn Vader, ik dank u!" Ik zette mij dan nog eens in mijnen leuningstoel, en

nevens mij, tegen de canapé van Monseigneur ARNOLDI, zat, insgelijks in eenen leuningstoel, de Aartsbisschop van *Posen*, een man ook van omtrent de zeventig jaren, met welken ik reeds een ruimen tijd in 't latijn gesproken had, dewijl wij elkan- der anders niet konden verstaan. Dan bracht men voor hem eene matras, en ik zeide hem, met den vinger naar de matras wijzende : « Monseigneur, ziedaar het bed van den Aartsbisschop van *Posen*! » De goede man lachte hartelijk en antwoordde mij : « Ja, mijn Vader, zóó slapen de honden bij ons! » Nu kreeg ik ook eene matras, en legde ze langs die van den Aartsbisschop ; maar zie, daar komt een jonge Amerikaansche Bisschop en vroeg mij, of hij zich niet kon nevens mij leggen? Ik stond op en wilde hem mijne plaats overlaten, zeggende, dat ik den nacht wel in mijnen leuning- stoel zou doorbrengen ; doch dit wilde hij niet en zeide mij : « Mijn Vader, schuif, als 't u belieft, uwe matras geheel en al tegen die van Monsei- gneur ; dan zal ik mij tusschen u beiden leggen. » Zóó gezeld, zóó gedaan, en nu wij ook aan 't slapen, want wij waren de laatste van de geheele zaal, die nog op de been waren.

Alles was doodstil in de zaal; doch zie, een oud Fransch Pastoorke met lange haren, stond in de deur; hij hield met zijne twee armen eene matras vóór zich zoo dat men slechts nog zijn hoofd kon zien; het goed mannetje had zich van eene matras weten meester te maken, doch vond nu geene plaats om ze te leggen. Hij riep dan met een doorsnijdend stemmetje: « Is er hier geene plaats meer? » Niemand antwoordde. Het klonk opnieuw, doch met meer kracht: « Is er hier geene plaats meer? » Velen moesten luidop lachen. Doch ons Pastoortje had eene ledige plaats gezien; hij stapt dan in haast over Bisschoppen, priesters en heeren heen; men roept, men schreeuwt: « Wat doet gij dan, Mijnheer de Abbé? Ach God, mijn been! Ach God, mijn arm! » dewijl anderen, die zich buiten zijnen weg bevonden, luidruchtig lachten. Doch hij bekreunde zich om die klachten niet en kwam op zijne plaats te recht. Nu, men zou niet raden, welke die plaats was? Hij legde zijne matras op eene der tafels, en daar kroop hij, zoo hij 't best kon, boven op. Men lachtte al meer en meer. Toen hij een poosje gelegen had, en alles wederom stil was, rechtte hij zich op, en zeide: « Och Heer, mijn hoofd ligt te laag, zóó zou ik niet kunnen slapen! » Doch, onge-

lukkiglijk stiet hij zijn hoofd tegen den glazen luster, die boven de tafel hing, en geweldig gerucht maakte. Men lachte nogmaals, maar slechts oogenblikkelijk, want men geloofde dat hij zich erg pijn moest gedaan hebben, dewijl hij met beide handen aan zijn hoofd voelde en al kermende zeide : « O mijn God! mijn hoofd, mijn hoofd! » Niettegenstaande dit ongeval liet hij niet af: als man van ondervinding rolde hij het uiteinde van zijne matras een weinig overeen, als om een kussen te verbeelden, en dan was hij in orde. 's Morgens waren allen te been, behalve een; 't was het oud pastoorje. Het mannetje lag nog op de tafel en sliep gelijk een gelukzalige; ook ontving hij bij zijn ontwaken, de gelukwenschingen van allen, die hem op zijn aardig bed hadden zien liggen.

*

De zon was reeds verscheidene uren opgegaan, en het weder was wederom schoon gelijk den dag te voren, en nu begon men voor goed met elkander kennis te maken. Hoewel de meeste Kardinalen en Bisschoppen in hunne slaapkamertjes te bed bleven, hadden wij nochtans het genoeg, van met verscheidene van hen te mogen spreken.

De eerste, welken wij 's morgens zagen, was Monseigneur BERTHAUD, bisschop van *Tulle*, in *Frankrijk*, klein van gestalte, maar groot en vermaard door zijne geleerd- en welsprekendheid. Een priester van zijn bisdom zeide mij, dat Monseigneur wel de rijkste bibliotheek had van al de Fransche Bisschoppen; "zij dient geenszins tot sieraad van zijn paleis, voegde hij er bij, want eene menigte van folianten liggen er tegen den grond, en men heeft er hem wel eens zien opliggen in zijne studiën." Hoewel niet jong meer, was hij nog in de volle kracht des levens. Zeer mager, eenigszins bruin van vel, dragende eenen platten bisschopshoed, met eene enkele gouden koord omgeven, en waarvan de voorkant, rechts, eene felle helling had, was zijn uitzicht tamelijk zonderling. Wij waren dan nog slechts een dertigtal priesters en religieuzen op het dek, en aanstonds zagen wij, waarvan zijn hoed die plooi gekregen had; immers hij kwam elk van ons afzonderlijk aanspreken, na hem vooreerst door het afnemen van zijnen hoed gegroet te hebben. Dan nam hij den aangesprokene met beide handen, vroeg hem van waar en van welk bisdom hij was, wist dan het een of het ander goed woord van zijnen bisschop, van dezès geestelijkheid of geloovigen te

zeggen en gaf hem dan een klapje op de linkerwang, als hadde hij hem het Vormsel toegediend. Hij kwam dan ook tot mij, en na zijn hoed afgenomen en mij gegroet te hebben, nam hij mijne twee handen, en vroeg mij in welk bisdom van *Frankrijk* ik woonde? Op mijn antwoord dat ik uit *België* was, zeide hij mij deze woorden: « O, uit *België*, mijn Vader, uit *België*! Uit dat schoon en rijk land, uit dat land van waar geloof! Wel, wel, ik ben verheugd van een Franciscuskind uit *België* te zien! En gij gaat ook naar *Rome*, mijn Vader? O ja, 't is waar, 't zijn wederom uwe mannen, die de katholieke wereld te been stellen. Hoeveel Heiligen gaat gij wederom bijkrijgen? Ik heb het gelezen, maar heb het juiste getal vergeten? » Op mijn antwoord dat wij er drie en twintig op de zeven-en-twintig hadden, zes van den Eersten en zeventien van den Derden Regel, riep hij uit: Ziet gij wel! Ziet gij wel! *SINT-FRANCISCUS! SINT-FRANCISCUS!* » Ik kreeg dan mijn klapje en hij zeide mij toen nog: « Wij zullen elkander te *Rome* nog zien! » Dan ging hij bij mijne geburen, en al de ceremoniën werden er vernieuwd.

Dien zelfden morgen deed hij op de hoogste verdieping van het schip, waarover eene groote

tent gespannen was, eene schoone aanspraak voor de bedevaartgangers, welke ik het geluk niet gehad heb van te hooren, omdat ik in de zaal op dat oogenblik mijne getijden las. Allen waren het eens om te zeggen, dat die doorluchtige ouderling een heilig man was, en zijne zoo welsprekende woorden tot het hart doordrongen. Het laat zich begrijpen, dat wij allen met dien goeden en heiligen Prelaat hoogst ingenomen waren. Ik zag en sprak hem metterdaad nog te *Rome* en eveneens op het schip, bij onze terugreis, gelijk ik dit op zijne plaats zal zeggen.

*

Nauwelijks was Monseigneur van *Tulle* naar het bovenste gedeelte van het schip gegaan, waar zich veel reizigers bevonden, of een tweede doorluchtige persoon bevond zich in ons midden; 't was Zijne Eminentie de Kardinaal DONNET, Aartsbisshop van *Bordeaux*, een prachtig man van ontrent de zeventig jaren; hij was zeer groot en zwaar van gestalte en blozend van wezen. Hij nam zijn hoed niet af, gelijk Monseigneur van *Tulle* dat deed, om reden, dat hij hem met een lint onder de kin vastgebonden had. Hij ook was uitnemend lief ten onzen opzichte; en in een oog-

slag was hij door al de aanwezigen omringd, die hem met groot vermaak hoorden spreken over de aanstaande feesten van *Rome*. Een der priesters, die hem bijzonder kende, zeide mij, toen de Kardinaal ons verlaten had, dat men hem in zijn aartsbisdom gewoonlijk den naam van « Onzen goede Papa » gaf; en inderdaad, ik geloof niet dat de minzame heilige FRANCISCUS VAN SALES minzamer kon zijn dan de Kardinaal DONNET.

*

Dan ging ik mijne getijden lezen, waarna ik naar boven ging, waar ik met genoeg zag dat bijna al de banken met bisschoppen, omtrent uit al de werelddeelen, bezet waren. Mijne aandacht viel terstond op eenen ouden en blinden Spaanschen Bisschop, met zijnen grooten groenen hoed op, gelijk de Bisschoppen in Spanje er dragen, die, tusschen twee zijner priesters gezeten, met hen zijne getijden bad; zij baden half luidop en zóó bad hij met hen mede. Tranen van aandoening kwamen ons allen in de oogen op het zien van dien eerbiedwaardigen ouderling, die, al was hij van zijn gezicht beroofd, en dus onbekwaam om iets van de schoonheden te zien, welke wij allen te *Rome* gingen bewonderen, nogtans aan den

oproep van onzen Heiligen Vader PIUS IX had willen beantwoorden; klaar teeken dat het een oprecht heilig man was, die hier op aarde zijn vagevuur onderstond, om dan, bij zijn afsterven, naar den Hemel te gaan.

*

Wij kwamen eindelijk frisch en gezond aan in de haven van *Civita Vecchia*, zeestad der Pauselijke Staten; doch hier hadden wij nog eens hartelijk plezier met den ouden Vaër van *Schiedam*. Hij was een groot liefhebber van rooken, en had voor zijn verblijf in *Rome* een kistje van verscheidene honderden allerbeste Hollandsche cigaren medegebracht. Deze kon hij over de grenzen niet krijgen, zonder een zeer hoogen impost te betalen; hij zou ze dan smokkelen. Hij riep een der mannen, die in de haven met hunne schuitjes lagen ten dienste der reizigers, en zeide hem in het Italiaansch, welke taal hij zeer wel sprak: « Kameraad, zoudt gij dat kistje in ons klooster der Predikheeren, hier ter stede, willen brengen, en er zeggen, dat ik het er binnen één uur kom halen? » — « Goed! » zeide de schipper. Vaër gaf hem twee franken voor zijne moeite, en de man verdween weldra uit ons gezicht met het

bootje. Toen Vaër in het klooster kwam om zijn kistje te hebben, had men daar noch schipper noch kistje gezien. Hij wachtte er nog een halve uur, doch niemand verscheen. Dan zeide hem de Overste, dat, wanneer het kistje zou komen, hij hem hetzelfde te *Rome* in het Predikbeeren klooster zou zenden, „doch, zoo voegde hij er bij, ik geloof dat gij bedrogen zijt en uw kistje zult kwijt zijn, dewijl men zich op die mannen niet mag betrouwen. » — « Wat! mijn kistje kwijt! Zou het mogelijk zijn? O die deugniet! O die gauwdief! » 't Was zóó, en daar de trein op het punt was van te vertrekken kwam Vaër half loopende bij ons weer, natuurlijk zonder zijn kistje; maar het spookte er, beminde lezer, dat ver zeker ik u.

Vaër grommelde graag; dikwijls moesten wij op onze reis met zijne uitroepingen lachen. « Wel, lieve tijd! welke dwaze manier van bouwen! Zie die akkers, welke ellendige akkerbouw! Welke dwaze kleederdracht! Kijk eens dien toren! hij lijkt veel op mijne peperbus! enz. enz. » Nu evenwel ging het erger. Hij kon van zijn kistje, van den man met zijn schuitje niet zwijgen, en hij bromde en keef tot *Rome* toe: « O, die belabberde kerel, die bandiet; hij is er van door getrokken met mijne cigaren; en om mij dat plezier te doen,

heb ik hem nog twee franken moeten geven! Ik wist niet, dat in dat heilige *Italië* zulke aartsdeugnieten waren; men moest ze ophangen!» — « Vaër, bedaar u, zeide hem onze Pater Provinciaal van *Holland*, die hem, met al zijn verdriet, nog wat wilde plagen, bedaar-u! God heeft u gestraft omdat gij hebt willen smokkelen, en dat mocht gij toch niet doen! » — « Wat smokkelen, hij moest mij mijn kistje met mijn geld maar gelaten hebben, die aartsschelm, die laffe deugniet! » — « Verders, Vaër, gij waart te veel aan uwe cigaren gehecht, dat mocht ook al niet zijn; vooral voor u, een oude religieus gelijk gij zijt, was dat nog al eene grove fout! » — « Kom, kom, gij hebt mooi praten; indien ik den kerel vast had, hij zou het mij betalen. Wat ga ik nu rooken? de Italiaansche tabak deugt voor mij niet; en gij zelve, want gij ook zijt een dolle liefhebber van een goede cigar, gij legt er ook aan toe; ik zou er u graag een vijftigtal van gegeven hebben, en nu hebt gij er zoo weinig van als ik! Die gauwdief, die aartsdeugniet! Ik slaap er in zes weken niet van; ook zullen zij mij zóó niet meer hebben! » Ja, dat was allemaal wel, maar Vaër was zijne cigaren kwijt.

IV.

Civita-Vecchia.



ONZE optocht, per ijzerenweg, uit *Civita Vecchia* naar *Rome* was indrukwekkend; vele Italiaansche, Spaansche en andere Bisschoppen waren er reeds voor ons met andere schepen aangekomen, en vertrokken nu met denzelfden trein als wij naar *Rome*. Men berekende dat er meer dan vijftig Kardinalen en Bisschoppen, en minstens vier honderd priesters en religieuzen, behalve vele wereldlijke

heeren en onze twee oude damen met de zes Liefdezusters, op den trein waren. In de schoone Romeinsche statie verwachtte ons een grootsch en aandoenlijk vertoog; iedereen wist, dat de Kardinalen en Bisschoppen van *Frankrijk* tegen den dank van het gouvernement naar *Rome* vertrokken waren; en nogtans, wat zagen wij hier? De zeven Fransche Generaals stonden in hunnen prachtige tenue op het perron of voorstoep der statie, en toen de trein stil hield, kwamen zij de koetsdeuren opendoen, om de Kardinalen en Bisschoppen te verwelkomen en hen te helpen om uit den trein te stappen. De meesten onder ons weenden van aandoening op dit gezicht, en 't was de eerste troost die ons te *Rome* verwachtte. Er waren op het voorplein van het station eene menigte van prachtige rijtuigen aanwezig, om de Prelaten naar de stad te voeren, en wij waren gelukkig genoeg van ook een vigilant te vinden, die ons met ons reisgoed naar het klooster van *Ara-Caeli*, waar het Generaal Kapittel moest plaats hebben, bracht.



V.

Rome.



▲ onze aankomst in *Ara-Celi*, gingen wij onmiddelijk den zegen van den Hoog Eerwaarden Pater Generaal vragen, die ons met eene ware vaderlijke ontving en ook van harte welkom heette. Doch welke was onze vreugd, toen wij onzen beminden Pater BERNARDUS, Procurator der Orde en zijnen Sekretaris Pater ANSELMUS wederzagen? Zij ook waren in onze komst bovenmate verheugd. " Wat ver-

langt gij nu te nemen? » zeide Pater BERNARDUS.
« Iets wat gij ons niet geven kunt, » antwoordde ik. « Hoe, u niet geven kunnen? » — « Wij zouden wel een Belgische bifstuk lusten met een glas bier! » — « Gij zult het hebben, » zeide hij, en hij gaf last aan Pater ANSELMUS van hier voor te zorgen; en een kwartier uurs later stonden en bifstukken en bier op tafel. Pater ANSELMUS had den kok die bifstukken op zijn Belgisch doen gereed maken, en het bier doen halen bij de vrouw van den sergeant der Fransche soldaten, die ten getalle van honderd een deel van ons klooster bewoonden. Ook was het slechts sedert de aankomst der Franschen, dat men te *Rome* bierbrouwerijen had ingericht. Wij kregen nog een goed glasje wijn op hoop toe; en dan wilde ik een weinig politiek klappen; immers, men had het gerucht verspreid, en zelfs van op het schip sprak men van sommige artikels van gazetten, die zulks te kennen gaven, dat de beruchte GARIBALDI wel een aanslag op *Rome* zou kunnen wagen tijdens het verblijf van al die Kardinalen en Bisschoppen in de Eeuwige Stad. « Kom, kom, » zei Pater BERNARDUS, van GARIBALDI weten wij hier niet te spreken! » — « Spreken er de gazetten niet van? » hernam ik. « Wij lezen hier geene gazetten en

het volk zoo weinig als wij ! „ klonk het antwoord. Wij waren hiermede gerust gesteld en dronken nog eens op de gezondheid van Pater BERNARDUS en van zijnen Sekretaris. Nu gingen wij bij het raam zitten en zagen van daar geheel *Rome* aan onze voeten liggen ; want de Prokuur, waar Pater BERNARDUS als Procurator woonde, is het hoogste punt der gansche stad. Wij spraken en over *Rome*, en over *België* en over *Holland* en zoo kwamen wij stilletjes aan den avond, hetgeen ons niet geheel onaangenaam was, dewijl wij in verscheidene nachten weinig of niets geslapen hadden.

*

Den volgenden morgen, feest van Ons Heer-Hemelvaart, had er reeds eene plechtigheid plaats, maar eene plechtigheid zoo luisterrijk, zoo indrukwekkend, dat ik niet meende ooit op aarde van iets zoo schoon te kunnen getuige zijn. Men weet dat de Heilige Vader, de Paus, op de groote feestdagen des jaars den Pauselijken Zegen of Benedictie, *Urbi et Orbi* geeft, van boven aan den voorgevel van eene der Pauselijke kerken van *Rome*. Vandaag zou die plechtigheid plaats hebben in de kerk van Sint-Jan Latraan, na de Sint-Peterskerk zeker de schoonste der Eeuwige Stad.

Meer dan een uur vóór den tijd waren wij er reeds aanwezig, en wij waren de eenigen niet; want men verzekerde, dat bij het begin der plechtigheid er ten minste honderd duizend menschen waren samengekomen; de overgrootste plaats vóór de kerk was letterlijk bezet met menschen, de daken der huizen waren er als mede gedekt. In het midden van het plein stond het Fransch leger der bezetting, bestaande uit twintig duizend man, met hunne zeven Generaals aan het hoofd; aan de linkerzijde stonden duizenden Pauselijke Zouaven, en ter rechterzijde de Romeinsche burgerwacht in hare schitterende kleeding, en gansch het overige der plaats was door het volk ingenomen.

Wij hadden het geluk van plaats te vinden recht tegenover den voorgevel en slechts op eenen afstand van vijftig meters van de kerk; zoo dat wij alles goed konden zien en hooren. Behalve dit voordeel hadden wij er nog een ander ter oorzaak onzer standplaats. Daar Sint-Janskerk op eene kleine hoogte ligt, konden wij van op onze plaats Sint-Jansstraat op eenen afstand van vijf minuten gaans inzien. Wij zagen dan ook de honderden rijke koetsen van den gewezen koning van *Napels*, van vele vreemde prinsen, van de prinsen en edelen van *Rome*, die allen de plechtigheid kwa-

men bijwonen. Ten laatste kwam er eene groote beweging tusschen het volk, men zag de Pauselijke koets in de verte verschijnen, voorgegaan en gevolgd van de Edele-Wacht te paard in hunne prachtige kleeding en vergulde harnassen, waarop men onmogelijk het oog kon vestigen, ter oorzaak der zonnestrallen, die er op wederkaatsten. Van alle kanten zagen wij de bloemtuilen uit de vensters op de koets van den Heiligen Vader neder vallen; en toen de Paus bij Sint-Jan-Latraan kwam reed hij van den anderen kant der kerk het paleis binnen. Omtrent een half uur later begon de groote klok van Sint-Jan-Latraan te luiden tot teeken dat de plechtigheid aanvang ging nemen, en mijn hart, en ongetwijfeld dat van al de aanwezigen, klopte in heilige afwachting met de slagen der klok mede. Dan zagen wij de Kardinalen en Bisschoppen allengskens in de verschillende arkaden of verwelfde bogen van den voorgevel plaats nemen. In de arkade van het midden zagen wij met innige voldoening onzen beminden en diep-betreurden Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen, Monseigneur STERKX staan, die met genoegen de menigte aanstaarde.

Toen al de arkaden bezet waren, zagen wij den Heiligen Vader, in den leuningstoel gedragen,

met de koorkap om en met de pauselijke kroon op het hoofd; men bracht hem tot aan de balustrade der middelste arkade. De vreugdekreten van : « Leve de Paus! Leve Pius IX! Paus en Koning! » die uit al die monden en in alle talen opgingen, beschrijven, dit is mij niet mogelijk : de soldaten staken hunne sabels en geweeren omhoog, de heeren verhieven hunne hoeden, de damen zwaaiden hunne zakdoeken. Dit geroep duurde wel twee minuten lang, en gedurende al dien tijd dankte de Heilige Vader zijne kinderen voor hunne liefdebewijzen, zoo met gedurig het hoofd te buigen als met de handen weg en weer te bewegen. Dan stak hij in eens de hand op, en eene doodsche stilte volgde eensklaps op al dat gedruis; de Paus ging den Zegen geven. Hij begon dan de voorafgaande gebeden te zingen en dat met eene zoo klare stem, dat er ons geen enkel woord van ontging al bevond hij zich dan ook vijftig voeten hooger dan wij. Dan stond hij recht, en stak dan omtrent zes voeten boven de Kardinalen uit, wat het vertoog nog indrukkender maakte; en dan, zijne oogen en armen hemelwaarts verheffende, gaf hij in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geest zijnen zegen aan al zijne kinderen, die hem, eerbiedig neergeknield, ontvingen.

Op hetzelfde oogenblik donderde het kanon van het kasteel *Sint Angelo*, en honderden mindere kanonnekens mengden hunne stemmen met die van het kanon van *Sint Angelo* en met al de klokken van de drie honderd kerken der stad. O mijn God! welk oogenblik! wij meenden te droomen, en nochtans was het eene wezenlijkheid, wat wij hoorden en zagen. Dan begon het geroep opnieuw en met nog meer kracht dan te voren, omdat het kanon nog altijd voortdonderde; de Heilige Vader dankte gelijk den eersten keer en werd dan wederom weggedragen, gelijk hij gekomen was. Nooit in mijn leven heb ik zooveel tranen van aandoening zien storten. Ook had ik nooit beter het geluk gevoeld van christen te zijn, dan op dezen dag; want de ware godsdienst alleen kan zulke voldoeningen aan het hart verschaffen. O! mochten onze vrijdenkers en goddeloozen eens bij zulke plechtigheid tegenwoordig zijn! bekeeren zouden zij zich, daar is niet aan te twijfelen! Voor den Heiligen Vader moest dat ook een onuitsprekelijke troost zijn. Vóór zich zooveel verkleefde harten zien, dat kon hem toch wel eenigszins schadeloos stellen voor zoovele andere ondankbare kinderen.

Nadat nu de Paus uit onze oogen verdwenen

was, gebeurde er eene kluchtige zaak : 't Is het gebruik, wanneer de Paus de plechtige Benedictie geeft, dat de Sekretaris die den Pauselijken Brief afleest, waarbij er een volle aflat verleend wordt aan allen die er tegenwoordig en in staat zijn zulken aflat te kunnen verdienen ; 't is het gebruik, zeg ik, dat de Sekretaris, zoohaast als de Paus en Kardinalen vertrokken zijn, dezen brief van boven naar beneden laat vallen. Het spreekt van zelfs, dat al de aanwezigen er op uit zijn om dezen brief te kunnen vatten ; doch ditmaal was er weinig kans voor, honderd duizend menschen en slechts één enkele brief. Het papier kwam langzaam over ons neer en was bijna in ons bereik ; de heeren werkten met hunne stokken, om er zich meester van te maken ; maar te vergeefs, een licht windje deed het omhoog gaan en het vloog midden boven het Fransch leger ; nu was het de beurt der bajonnetten, die aan 't schermen gingen, maar niets te doen, de wind bracht het wederom boven onze hoofden, dus nieuwe maar nogmaals vruchteloze pogingen. Een Hollandsehe heer veroorloofde zich hier, toch maar al lachende, maar anders eene kwaadwillige uitdrukking opzichts het Fransch leger. « Wel, wel ! zeide hij, twintig duizend Franschen kunnen nog geen

klein stukje papier bemeesteren! » Wij riepen : « Pst! Pst! de Franschen zouden het kunnen hooren! » Wij lachten eens, en de heer lachte mede. Doch ons papiertje vloog dan weer omhoog, dan wederom om laag, en scheen met al de duizenden menschen te willen spotten; maar, zie! daar vliegt het in eens naar de Zouaven toe; die het in handen kregen. « Niemand, zoo bemerkten wij, verdient het meer dan die brave jongelingen, zij die zooveel opofferingen voor den Heiligen Vader doen, en zijne rechten met zooveel moed verdedigen! » Zoo eindigde deze grootsche plechtigheid, waarvan ik eene onuitwischbare herinnering bewaar.

*

Nu begonnen voor ons, den volgenden dag, de voorbereidende werkzaamheden van ons Generaal Kapittel, tot hetwelk omtrent honderd Provinciaals waren bijeen gekomen. De zaken der Orde werden er onderzocht, de verbeteringen voorgesteld, en de moeielijkheden uit den weg geruimd. Wij zagen er medebroeders uit alle werelddeelen; Amerikanen, Chineezzen, bewoners van het Heilig Land, Europeanen uit alle bekende koninkrijken; zoodat wij eens te meer de voorzegging van onzen

Seraphienschcn Vader vervuld zagen, die verze-kerde dat alle natiën zijne levenswijze zouden aanvaarden. Na dit alles nu werd er gehandeld over de kiezing van den nieuwen Generaal, van de drie Generale Procurators, en van de twaalf Generale Definitoren, die den Raad van den Generaal moesten uitmaken, en alles werd in orde gebracht, om op den dag voor Sinksen, wanneer, volgens voorschrift van onzen heiligen Regel, het Generaal Kapittel moet plaats hebben, tot den keus over te gaan.

Des morgens werd de plechtige Mis van den Heiligen Geest gezongen door den Z. E. Pater Procurator BERNARDUS. De Eerwaardigste Pater Generaal had dit zóó gewild : « Wij zullen eens eene Belgische Kapittelmis zingen, zeide hij, de Provinciaal zal u als Diaken en uw Sekretaris als Subdiaken assisteeren. Na de Mis werd er eene plechtige Processie gehouden, ten einde door de voorspraak van al de Heiligen het licht van den Heiligen Geest af te smeeken over de keus, welke wij moesten gaan doen. Zijne Eminentie, de Kardinaal PARACCIANI CLARELLI presideerde de keus als Kardinaal Beschermer van de Orde, en de Hoog Eerwaarde Pater RAPHAEL A PONTICULO werd tot Generaal gekozen. De goede ouderling

was verslagen, men had hem voorzeid dat hij Generaal zou zijn, en hij had zoovele Novenen aan de Zielen des Vagevuurs gedaan, gelijk Pater BERNARDUS het mij later zeide, om van dien last ontslagen te blijven, dat hij zeker meende te zijn van zijne zaak; doch de zielkens hadden hem niet verhoord. Toen de Kardinaal hem in zijn ambt bevestigde en hem de zegels der Orde gaf, weende hij bitterlijk, en nog meer toen Zijne Eminentie een grooten brief uit zijnen zak trok, waardoor hem de Paus voor twaalf jaren, in plaats van voor zes aanstelde, gelijk dat tot hiertoe het gebruik geweest was. « Zeg dan maar, Eminentie, zoo riep hij al weenende, zeg maar dat het voor mijn leven is! »

Later werden de andere verkiezingen gedaan, waarvan boven gesproken is; en de volgende dagen werden de werkzaamheden van het Kapittel voortgezet, zoodanig nochtans, dat men ons wat tijd liet om een uitstapje te doen en de merkwaardigheden der stad te gaan bezichtigen.

* *

Des anderen daags was het de feestdag van Sinksen, de dag, op welke de groote plechtigheid der Heiligverklaring ging plaats hebben. De

schoone Sint-Pieterskerk, die reeds zoo schoon is, was dan nog luisterrijker voor dat groote feest versierd. Overal zag men kostbare schilderijen, die het leven en den dood der nieuwe Heiligen verbeelden, eene menigte van overgroote afhangelende stoffen van roode zijde met gouden franjes, duizenden kaarsen van drie pond die rondom de gansche kerk nevens elkander brandden, altaarsieraden die allen in evenredigheid met den luister van den dag waren. Al de kosten dezer versieringen, gelijk ook van de voorafgaande processen, welke kosten zeer groot waren, moesten, volgens de van ouds bestaande kerkelijke wetten gedragen worden door de drie Orden, tot welke de nieuwe Heiligen behoorden, te weten, die van den Heiligen FRANCISCUS, die van den Heiligen IGNATIUS, en die van den Heiligen JOANNES VAN MATHA. Ook is het geen wonder, dat de Kerk voor de Heiligverklaringen zoo buitengewoon toestel gebruikt, zij zijn immers van de luisterrijkste feesten, welke zij viert. Zij wil door die uitwendige rijke versieringen en plechtigheden aan hare kinderen doen verstaan, hoe groot de glorie van hare heilige kinderen in den hemel is, zij die met zooveel pracht op aarde vereerd worden.

Toen nu de Paus, na de solemneele Mis, het

dekreet afkondigde, waarbij de zes-en-twintig zalige *Martelaren van Japonië* en de zalige MICHAEL DE SANCTIS in het getal der Heiligen geplaatst werden, weergalmden de Sint-Pieterskerk oogenblikkelijk van het geschal van menige trompetten, als wilde men aan de gansche wereld het groot nieuws verkondigen; het canon van *Sint-Angelo* donderde, al de klokken der gansche stad luidden, de gordijn, die over de schoone schilderij, welke van boven het gewelfsel tot zeer laag in de kerk afhing en waarop de nieuwe Heiligen in de glorie afgebeeld waren werd opengeschoven, en zij werden aan den openbaren eeredienst voorgesteld. O, dat oogenblik was uiterst aandoenlijk, velen vielen als van zelfs op de knieën, om zich aan de bescherming dier zeven-en-twintig heilige voorsprekers in den hemel aan te bevelen.

Dan zong al het volk met den Heiligen Vader den lofzang *Te Deum*, en des avonds was het algemeene verlichting door gansch *Rome*. Van boven uit ons klooster hadden wij waarlijk een betooverend gezicht op de stad; overal zagen wij ontelbare lichtjes, de gansche gevel van de Sint-Pieterskerk met de koepel was met elektrieke vlammetjes als bezaaid, en zoo eindigde laat in den

avond die beuglijke dag, die ons zooveel nieuwe Patronen in den hemel bezorgde, in geestelijke en lichamelijke vreugde. Wat is dan toch de godsdienst schoon! Die eenvoudige kloosterlingen, en die zeventien nog eenvoudiger Derde Ordelingen uit *Japonië* stellen de gansche christenheid in beweging en verdienen, dat men zelfs hier op aarde hunne zegepraal zoo luisterrijk viert. Wat zal het dan zijn in den hemel, waar God zelve, door zijne legioenen Engelen als bijgestaan, de zegepraal zijner getrouwe dienaren zonder einde zal vieren? O mijn God, wees gedankt en eeuwig gedankt, die mij in uwe barmhartigheid, en zonder mijne verdiensten, tot den heiligen godsdienst geroepen hebt; geef dat ik hem altoos, naar het voorbeeld uwer Heiligen, getrouw mag na leven, opdat ik met hen ook eens moge deel hebben in hunne glorie! Amen!

*

Tijdens deze week waren wij op eenen morgen naar onze kerk van *Sint-Bartholomeus in-Insula* gegaan, waar Zijne Eminentie, onze Kardinaal van Mechelen, Monseigneur STERCKX, de heilige Mis zou opdragen. De Pater Gardiaan, die tevens pastoor dezer parochie is, had den Kardinaal, die

den titel voerde van *Sint-Bartholomeus-in-Insula*, verzocht van die eer aan zijne titelkerk te willen doen, en tevens aan een groot deel zijner godvruchtige parochianen de heilige Communie te willen uitreiken, er bijvoegende dat, ingeval Zijne Eminentie het verzoek wilde toestaan; hij dan de Belgische priesters, die te *Rome* aanwezig waren, tot de plechtigheid zou uitnoodigen. De Kardinaal had het voorstel van Pater Gardiaan aangenomen, en wij ook waren tot die feest verzocht; zelfs vroeg men mij het orgel tijdens de Heilige Mis van Zijne Eminentie te willen spelen, en den zang te begeleiden, hetgeen ik eveneens volgaarne deed. Toen wij na den goddelijken dienst aan een heerlijk ontbijt zaten, toonde de Kardinaal groot genoegen zoovele landgenooten rond zich vergaderd te zien, en vroeg mij, bij het einde van het ontbijt: « Is het waar, Pater Provinciaal, dat gij tijdens mijne Mis het orgel hebt gespeeld? » Ik antwoordde: « Inderdaad, Eminentie, dat is waar. » — « Wel, wel, hernam hij, dan heb ik vandaag eene groote eer gehad; nog nooit heb ik tijdens mijne Mis eenen Provinciaal het orgel weten spelen! » — « Die eer, Eminentie, is zeer klein geweest voor Uwe Hoogwaardigheid, maar voor mij is zij zeer groot; 't is

de eerste keer en ook waarschijnlijk de laatste, dat ik nog voor eenen Kardinaal het orgel zal mogen spelen! » — « Welnu, Pater Provinciaal, hernam Zijne Eminentie, wij zullen de eer deelen, dan hebben wij ieder wat! » Wij lachten allen zeer hartelijk over de manier, op welke de Kardinaal het verschil wist te deelen. De doorluchtige man was zóó; hij schertste eens gaarne wanneer hij tusschen zijne priesters was, en hield er veel van, hen allen, den eenen na den anderen, in het perk te krijgen; en daarom was zijn gezelschap zoo aantrekkelijk.

*

Een anderen dag had ik nog het geluk van een Sermoon te hooren van den doorluchtigen en welsprekenden Bisschop van *Orleans*, Monseigneur DUPANLOUP. Hij predikte in de kerk van *S. Andrea della Valle* ten voordeele der Bisschoppen-Missionarissen van het Oosten. De kerk, niettegenstaande hare grootte, was te klein voor de menigte, doch had ik het geluk van, met hulp van Pater ANSELMUS, tot dicht bij den predikstoel te naderen en alzoo den wereldberoemden redenaar wel te zien en geen enkel zijner woorden te verliezen. Maar, welke welsprekendheid! welke kunst om

de harten te raken! Tranen vloeiden er in overvloed, vooral toen hij de Bisschoppen van *Ierland* en *België* toesprak; van *Ierland*, dat land der ware belijders van het Geloof, welk, ondanks alle vervolgingen, altoos aan de kerk getrouw is gebleven, en ten prijze van alle opofferingen, tot op den huidigen dag toe, dat heilig geloof ongeschonden bewaard heeft. Hierna sprak hij in aandoenelijke woorden tot onze Belgische Kerkvoogden. *België* en *Ierland* mag een katholiek niet van elkaar in zijne achting scheiden; want zij staan beiden op de eerste linie in de zaken van godsdienst en deugd, en worden te recht door de gansche katholieke wereld bewonderd. Hij had goede woorden, hetzij van medelijden, hetzij van aanmoediging voor alle landen en voor de Bisschoppen die ze vertegenwoordigden. Omtrent na elke zinsnede volgde een donderend handgeklap van al de aanwezigen, en toen hij over de glorie van het Pontifikaat van PIUS IX sprak, juichte men zoo geweldig, dat hij meende die toejuichingen te moeten afkeuren: "Wij zijn hier in Gods Huis, zeide hij, indien gij mij toejuicht, dan bid ik u van het niet meer te doen; hebben uwe toejuichingen den Heiligen Vader tot voorwerp, dan heb ik er niets tegen! „ Deze

woorden waren als olie op het vuur, en men juichtte nog meer toe. Na nu langen tijd over den ongelukkigen toestand der kerk in het Oosten gesproken te hebben, eindigde hij bijna in deze bewoordingen: «Messeigneurs, Heeren en Damen; wij zijn hier samen gekomen om eene aalmoes te storten in de beurs der Eerbiedwaardige, doch arme Bisschoppen van het Oosten; denken wij wel, dat dit voor ons een plicht van dankbaarheid is! Alle goed is ons toegekomen uit het Oosten; immers de *Krib van Bethleëm* gelijk het *Kruis van Calvarië* stonden in het Oosten; geven wij dan aan het Oosten ten minste van ons tijdelijk weer, nadat wij van het Oosten al ons geestelijk goed ontvangen hebben! Schudt dus uwe portemonnaies maar uit in de beurzen, die aanstonds de ronde in de kerk zullen maken; hoe meer uwe portemonnaies voorzien zijn, hoe beter voor het Oosten, hoe aangenamer aan God, en hoe zaliger voor u!» Ik hoorde later zeggen, en ik geloofde het gemakkelijk, dat die rondhaling eene verbaazende som had opgebracht.

*

In een dezer uitstapjes had ik het genoeg van

Monseigneur van *Tulle* te ontmoeten. Zijne Hoogwaardigheid zat in een armzalig rijtuig, door een oud versleten paard getrokken; doch deze eenvoudige toestel deed hem nog meer in mijne achting klimmen. Toen hij mij zag, deed hij zijn rijtuig stil staan. Ik vroeg naar zijne gezondheid, en hij naar de mijne en na een ruimen tijd samen gepraat te hebben over de schoonheid der feesten, namen wij nogmaals afscheid « tot wederziens. » Zijne Hoogwaardigheid had dan den Heiligen Kruisweg gepredikt in het Amphiteater, waar hij over ruim honderd jaren was opgerecht door den heiligen LEONARDUS VAN PORTU-MAURITIO, grooten Missionaris van onze Orde en bijzonderen Voortplanter van die schoone godsvrucht, en dat op de plaats zelve, waar in de eerste eeuwen zoovele martelaren, in het gezicht van tachtig duizend aanschouwers, door de tanden der wilde dieren verscheurd waren. Zijne Hoogwaardigheid had, gelijk ik later hoorde, in hartroerende woorden de schoonheid dezer devotie aangetoond, alsook de overgrooten vruchten voor levenden en dooden, welk zij bezorgt aan allen, die deze godsvrucht heilig oefenen, en verder onzen Goddelijken Zaligmaker in de verschillende statien van den Kruisweg beschouwd; zoodat iedereen ongetwijfeld het voor-

nemen maakte van in het vervolg den Heiligen Kruisweg met meer getrouwheid te doen.

*

Op den volgenden Vrijdag, 13 Juni, was het de feestdag van den grooten Mirakeldoener, den heiligen ANTONIUS VAN PADUA, welk feest, om zoo te zeggen, de gansche christenheid door gevierd wordt; omdat de heilige ANTONIUS overal gekend is door alle godvruchtige personen; ja zelfs tot over vijftig jaren was hij, na Onze-Lieve-Vrouw, de meest gekende en geëerde Heilige; ik zeg « tot over vijftig jaren, » want sedert dien heeft de heilige JOSEPH de tweede plaats ingenomen. Dit feest nogtans wordt met bijzondere plechtigheid en grooten toeloop van volk gevierd in onze kerk van *Ara Cœli*. Ook, al is de heilige ANTONIUS overal de vriend van alle katholieke harten, hij is zulks evenwel bijzonder in *Italië*; dit gaat daar zoo ver, dat de armen op straat de hand naar u uitsteken en u eene aalmoes vragen « ter liefde van SINT ANTONIUS! » *Per l'amore di Sant-Antonio*! De beroemde en geleerde Monseigneur GAUME haalt hiervan een kluchtig voorval aan in zijn schoon boek. (*Les trois Rome*). Eens op weg zijnde bij het Benediktijner klooster van *Cassino*

in het rijk van *Napels*, zoo zegt hij, verschrikte zich ons paard en sprong verscheidene stappen uit den weg, met het gevolg dat onze koetsier van zijn bankje ter aarde geworpen werd. De brave man had nogtans geen letsel, kon zich oogeblikkelijk oprichten en hield zich te vreden met luidkeels te roepen : “ *O Sant Antonio!* ” “ *O Sint-Antonius!* ” Onze fransche koetsiers, zegt Monseigneur GAUME, zouden in zulke omstandigheid wel iets anders roepen; en onze Belgische ook, zoo zal ik er bijvoegen. Zulk ongeval wordt hier te lande gewoonlijk gevolgd door eenen herhaalden dubbelen Franschen, of eenen Hollandschen voluit, gelijk die professors in de vloekkunst dat in hunne taal noemen. Ongelukkige gewoonte van zoovele duizenden menschen, die meermalen hunne eer en faam, hunne ziel en zaligheid verliezen door hun ergerlijk vloeken, en verachtelijke lasteringen! O! mochten zij er toch eens wel over nadenken! God wordt door geene zonde meer vergramd dan door de godslastering, geene zonde trekt meer Gods straffen over de wereld, en over geene zonde zal hij zich erger wreken in de hel. Ja, daar zullen zij als razende honden schreeuwen en in eeuwigheid God blijven lasteren. Daar zullen al die goddelooze dagbladschrijvers, die nu

den smaad op alles wat heilig is werpen ; die God, onzen Zaligmaker Jesus Christus, zijne Goddelijke Moeder, de Heiligen, de Kerk en hare bedienaars en kinderen den laster met volle handen in het aangezicht smijten, huilen van woede, omdat de Almachtige zijne rechtvaardige wraak tegen hen heeft losgelaten. En wat zal er geworden van de lezers van die goddeloosheden? Eilaas! Eilaas! zij peizen er nu niet op! zij zullen er dus op moeten peizen gedurende de gansche onzalige eeuwigheid.

Wij waren hier nog getuigen van een ander schoon voorbeeld, waarover ik eenige woorden wil zeggen : Eene Spaansche Prinses kwam met haar gevolg het feest van SINT-ANTONIUS vieren. Zoohaast zij de kerk binnen kwam, begaf zij zich regelrecht naar het altaar waar het Heilig Sakrament rustte, en na hier Jesus Christus eenige oogenblikken in zijn Sakrament van liefde aanbeden te hebben, ging zij naar de voor haar en voor haar gevolg bestemde plaatsen. Dit doet elkeen zóó in *Italië*, voor dat men zich naar zijne gewone plaats begeeft, gaat men eerst voor het heilig Sakrament een kort gebed doen, en dit zou hier te lande ook zoo moeten gedaan worden ; dewijl het niet dan recht en billijk is, dat, wan-

neer men in Gods Huis komt, men eerst vooral aan hem zijnen eerbied gaat bewijzen. De oprechte en standvastige godsvrucht zou veel winnen, indien dit zoo gedaan werd, en ons gebed zou zekerder verhoord worden.

De drie volgende dagen werd er in onze kerk de plechtige gedachtenis gevierd van de nieuwe Heiligen. De kerk was zeer luisterrijk versierd, en Kardinalen en Bisschoppen, andere hooggeplaatste geestelijken en priesters, alsook religieusen van andere Orden kwamen er de Heilige Mis lezen. Ik heb op die drie dagen veel rond gesukeld om ook mijne Mis te kunnen lezen, omdat het zoo moeielijk was om aan een altaar te geraken. Want, al heeft die kerk vier-en-twintig altaren, die der binnenkapellen inbegrepen, al deze Prelaten en priesters, de honderd Provinciaals van het Generaal Kapittel en daarbij het groot getal priesters van het klooster maakten die zaak uiterst moeielijk, en men moest wachten en blijven wachten, eer men het heilig Sacrificie kon opdragen.

*

In de volgende week zouden al de Paters van het Kapittel door den Paus in openbare audientie

of verhoor ontvangen worden; ook was eene der grootste zalen van het Vatikaan letterlijk vol. Toen de Heilige Vader, gevolgd door eenige Kardinalen en Prelaten, waaronder onze landgenoot, Monseigneur DE MERODE, de zaal binnen kwam, vielen wij allen op de knieën, om zijnen zegen te ontvangen. De Paus nu zijnen troon beklimmende, bedankte hem de nieuwe Generaal voor de gratie, welke hij aan de Orde bezorgd had, met haar zooveel heilige Voorsprekers in de heilige Martelaren van *Japonië* te geven, en beval verder zichzelven en gansch de Orde aan de goedgunstigheid van den Paus. Deze deed ons dan eene lange en hartroerende aanspraak over ons geluk van kinderen van den Seraphienschcn Vader te zijn, alsook over de heilige plichten, welke wij in die hoedanigheid jegens de kerk, jegens onszelf en jegens onzen naaste te vervullen hadden; en toen hij zijne aanspraak geëindigd had, vroeg hij aan den Pater Generaal : « Zijn deze allen Provinciaals? » — « Allen, Heilige Vader, » antwoordde deze. Dan hernam de Paus : « Maar, ik zie er daar achter met witte kraagjes aan? » De Generaal, die zeer klein was, en zich desaan gaande niet kon verzekeren, wist niet wat antwoorden; toen hem een Pater zeide : « Pater Ge-

neraal, deze zijn de Tertiariissen-gezellen van sommige Provinciaals. » De Paus, dit hoorende, lachte met de verlegenheid van den Pater Generaal en zeide : « Ja, ja, zij ook mogen bij den Paus komen ! »

Wij werden dan toegelaten tot den voetkus ; en op het einde was er een van die Broeders-Tertiariissen, die, voor dat hij den voet van den Heiligen Vader kuste, hem een verguld stokje, gansch gevuld met goudgeld, aanbood : « Wat is dat, mijn lieve zoon ? » vroeg hem de Paus. « Heilige Vader, zo sprak de Broeder, dat zijn aalmoezen, welke ik voor uwe Heiligheid in *Hongarië* verzameld heb. » De Paus zich dan tot Monseigneur DE MERODE keerende, zeide hem : « Monseigneur, neem dit stokje eens aan ! Nu kunnen wij geen kwaad meer, dewijl de Broederkens van den Heiligen FRANCISCUS voor ons zorgen ! » Eindelijk gaf hij ons nog eens zijn zegen, en wij verlieten de zaal, uiterst voldaan over de goedheid en minzaamheid van PIUS IX.

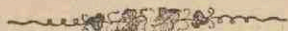
*

Eindelijk moet ik hier nog spreken van eene openbare audientie, welke de Paus verleende aan zeven honderd man te gelijk, die dan in het Vati-

kaan gekomen waren, om den zegen van den Heiligen Vader te ontvangen en hunne voorwerpen van godsvrucht door hem te laten wijden. Men zag er vele priesters en religieuzen alsook eene groote menigte heeren en damen, allen voorzien van eene vracht van paternosters, kruisjes en medaljes. Men merkte op de eerste linie een oud fransch pastoorke, die eene vierkante plank op beide zijne armen hield, welke geheel en al met genoemde voorwerpen bedekt lag; men zag dat hij zijne paternosters beter wilde gewijd hebben dan de anderen, want, niettegenstaande het gedrang der menigte, behield hij met geweld zijne standplaats. Daar komt nu de Heilige Vader, zooals altijd vergezeld van Kardinalen en Prelaten, de zaal binnen; men drong zoo geweldig vooruit, dat er bijna geene plaats meer bleef, om den Paus te laten passeeren, die in zulke openbare audientie de gewoonte had, van te midden door het volk te gaan. Het gevolg hiervan was, dat toen hij juist vóór het oud pastoorke kwam, het goed mannetje het evenwicht verloor en met zijne plank vlak vóór de voeten van den Heiligen Vader viel en al zijne voorwerpen tusschen de menigte over den grond rolden. De Paus zelve was de eerste om den ouderling op te rechten en zeide

hem toen al lachende : « Mijn lieve abbé, wij zouden hier, tusschen al die kruisen en paternosters, nog alle beiden kunnen verongelukken ! » Welk gezegde van den Heiligen Vader de gansche zaal hartelijk deed lachen. Ondertusschen hadden de Prelaten en omstaanders zijne voorwerpen opgeraapt, en aanstonds stond hij er wederom met zijne plank gelijk te voren. Het kan iemand wonder voorkomen, van hier wederom een oud fransch pastoorken, met lange grijze haren, te ontmoeten, gelijk aan dezen, welken wij vroeger op de tafel zoo gerust zagen slapen, en gelijk wij er later nog eenen zullen ontmoeten, die in een nog grooter ongeval geraakte; doch men bemerkte, dat de overgrootste meerderheid der geestelijken, die naar *Rome* waren gekomen, Franschen waren; alsook dat de Franschen in 't algemeen klein van gestalte zijn en de Priesters er meestal lang haar dragen. Ten andere, wie weet, of dit pastoorke hetzelfde niet is, welk zijn bed opsloeg in het midden onzer tafel en welk wij bij onze aankomst te *Marseille* in het uiterst gevaar zullen zien van in de zee te verdrinken? Moest dit zóó zijn, dan kon dat oud mannetje later in alle waarheid zeggen, dat hij vele onaangenaamheden op zijne reis naar *Rome* had ontmoet. De Heilige Vader deed

ons dan nog eene schoone aanspraak, wijdde al de aangebrachte voorwerpen, wenschte ons eene voorspoedige terugreis toe en gaf ons eenen laatsten zegen; waarna hij ons verliet, en wij wel te vreden de trappen van het Vatikaan afstapten.



VI.

Civita-Vecchia.



De feesten waren nu afgelopen en de zaken van ons Kapittel geeindigd, en wij vertrokken uit *Rome* in den morgen van 23 Juni, om ons des middags te *Civita-Vecchia* wederom in te schepen. Er waren bijna zooveel Kardinaals, Bisschoppen, priesters en wereldlijke heeren aan boord als den vorigen keer, doch onze oude damen en zusters zagen wij

ziet meer. Voordat het schip vertrok, waren wij hier nog getuige van een indrukwekkend voorval. De Pauselijke Legaat van *Civita-Vecchia*, kwam, door verscheidene hoogbedienden vergezeld, in een heerlijk scheepje op ons aangeroeid; hij klom dan de trappen van het schip op, om aan de Kardinalen en Bisschopen, ja aan ons allen, eene goede reis toe te wenschen. Toen hij ons nu verliet en het gefluit van het schip aankondigde dat wij gingen vertrekken, werden er met korte tusschenpoozing, een-en-twintig zware kanonscheuten van de hoogte der vesting gelost; de matrozen waren allen op de masten geklommen, en wenschten aan de Pauselijke Staten « het vaarwel » toe. Dit oogenblik was plechtig. Die kanonscheuten, wier oorverdoovend gebrom over de zee scheen voort te loopen, en elk door twee of drie weerklanken telkens werden beantwoord, hadden iets grootsch, wat weinigen van ons nog gehoord hadden. Dan hief men in koor het « *Ave Maris Stella*, » « Wees gegroet, ster der zee ! » aan, en de terugreis begon. Het weder was ongunstig, doch het was slechts in de tweede helft der reis dat het waarlijk onstuimig werd. Ons schip vloog omhoog, als ware het eene pluim geweest, en plofte dan wederom met groot geweld neer, allen

bijna lagen plat op den vloer of in hunne bedden ; niemand sprak, niemand beroerde zich ; en dat duurde zóó tot twaalf ure des nachts, toen wij te *Marseille* aanlandden ; hoe dichter wij aan het einde onzer reis naderden, des te bedenkelijker werd onze toestand. Men riep aanhoudend tot den kapitein van ergens aan te landen ; doch hij antwoordde telkens : « Hiervoor is er geen middel ; hebt echter maar betrouwen, alles zal goed gaan ! »

Ik was, Goddank, niet ziek ; maar toch zoo zwaar van hoofd, dat ik het niet kon oprechten ; noch ook lijden dat men mij aansprak ; weinigen zijn er, die zich in deze omstandigheden in dezelfde onaangename stemming niet gevoelen, al hebben zij dan ook de zeekwaal niet. Nevens mij lag een jonge heer, hij was gelijk aan een zieltogende ; ik zeide hem : « Mijnheer, gij zijt wel ziek ! » — « Ja, mijn Vader, antwoordde hij, ik ben om te sterven. » Op mijne vraag, of er toch geen middel was tegen de zeekwaal ? « Ten minste geen voldoende middel, zeide hij, moest er een zijn, ik zou het kennen ; want ik ben geneesheer. Bid een « Wees gegroet » voor mij, mijn Vader ! »

Te midden nu van zooveel ellende en van die doodsche stilte onder al die menschen, zagen wij eenen Bisschop de trappen opkomen ; hij had zijn

hoed, waarmede wij vroeger reeds kennis gemaakt hadden, nu, ter oorzaak van den wind, met een lint onder de kin gebonden. 't Was nogmaals Monseigneur van *Tulle*. Boven aan den trap gekomen, bleef hij een oogenblik staan, en zeide al lachende : « Wel, wel ! alleman hier tegen den grond ? » Monseigneur DUPANLOUP lag bij den trap, en Monseigneur van *Tulle* hem ziende, zeide : « Gij ook al, Monseigneur DUPANLOUP ? Zijt gij ook ziek ? Ik, ik heb niets ! zie, ik heb niets ! » — « Ik maak u mijn compliment, Monseigneur, » zei Monseigneur DUPANLOUP droog weg. Dan zette hij zich op de matras bij Monseigneur DUPANLOUP neer om een praatje met hem te maken ; doch ziende dat dit hem niet beviel en hij bij de anderen evenmin iemand zou aantreffen, om met dezen in gesprek te treden, trok hij naar zijne kabien terug. Wij bleven dan met den angst in het hart voortvaren tot omtrent middernacht, toen wij gelukkig in de haven van *Marseille* stil hielden ; doch ter oorzaak van het onstuimig weder moesten wij minstens vijf minuten ver van den wal blijven.



VII.

Marseille.



U gingen wij allen met schuitjes aan wal gebracht worden. De Kapitein riep : « Eerstvooral de Bisschoppen ! » die zich dan allen naar boven begaven. Ik stond juist bij den trap, en ziedaar Monseigneur van *Tulle* met eenen zwaren reiszak. Hij wilde naar boven, maar kon niet ; ik bemerkte hem en zeide : « Monseigneur, ik zal u helpen ! » — « O mijn lieve Vader, sprak de goede Prelaat, zijt gij

het nog eens? Dank, dank voor uwe hulp! „ Ik nam hem dan met mijne handen onder zijne armen, en stelde hem in eens twee trappen hooger; ik was verwonderd over mijne sterkte, doch moet er bijvoegen, hij was klein en mager en kon dus niet meer dan omtrent vijftig kilos wegen. Nu gaf ik hem zijnen reiszak en zich dan tot mij omkeerende, omhelsde hij mij en zeide: „ Dank, dank, mijn lieve Vader, en nu tot in den hemel! „

Het ontschepen duurde tamelijk lang; en toen wij ontscheept waren, gingen wij, gelijk al de anderen, naar de gebouwen der Douanen, bij de zee gelegen, om van daar het lossen onzer koffers te bewaken. In eens kwam er een geroep aan de poort van het lokaal, waar wij ons bevonden: „ Een pastoor in de zee! Een pastoor in de zee! „ Oogenblikkelijk vlogen onze dertig a veertig Douaniers de poort uit, om hulp te gaan bieden; doch kwamen weldra al lachende weer en riepen: „ 't Was een oud pastoortje; het mannetje had den voet nevens den boord der schuit gezet en was reeds onder het schip geraakt, maar hij is er af met een koud bad! „ Wij moesten allen lachen gelijk de Douaniers; nochtans bewonderden wij de kloekmoedigheid en liefde van die brave mannen, en gevoelden in ons hart nogmaals, welken

dank wij toch aan God schuldig waren, die niet had toegelaten, dat er ons een enkel ernstig ongeval op die lange en gevaarlijke reis van zooveel menschen zou overkomen. Wat dunkt u nu hier, beminde lezer, gevoelt gij u ook niet genegen, om te denken, dat dit oud pastoortje nogmaals hetzelfde was, welk op de tafel sliep, en met zijne Pater-nosters vóór de voeten van Pius IX ter aarde viel?

Dan zeide men ons dat wij den volgenden morgen moesten weerkomen, om ons reisgoed te halen, en wij gingen op weg naar de stad, om een hôtél te vinden, waarin wij gelukten en er den nacht overbrachten in het gezelschap van verscheidene, vooral van Spaansche Bisschoppen.

*

Allen waren des morgens op het gesteld uur tegenwoordig om hunne reisgoederen te hebben. Een bediende vroeg mij of ik niets aan te geven had; ik zeide hem dat ik, behalve mijne kleederen en eenige boeken, paternosters en medaljes had, en wilde mijne koffers voor hem openen. Dan riep hij eenen, die eene witte pluim op zijnen hoed droeg, en meer aan een Generaal dan aan een Douanier geleek; deze herhaalde mij dezelfde vraag; ik antwoordde nog eens, dat ik niets dan paternosters

en medaljes aan te geven had. « Zijn de medaljes gewijd van den Paus, mijn Vader? » vroeg hij. « Ja, voorzeker, » antwoordde ik. « O geef mij dan eene medalje, als 't u belieft. » Ik deed dit volgaarne; maar nu kwamen zij allen op mij aangeloopten: « Geef ons ook eene, als 't u belieft, mijn Vader! » Dat waren zoo in eens een dertigtal medaljes minder, en toch gaf ik ze gaarne, omdat ik zag dat het mannen van geloof waren die ze mij vroegen. Nu ik hun de medaljes gegeven had, mocht ik mijne koffers sluiten, en wij trokken van daar onmiddellijk naar den ijzerenweg.

Velen van die des nachts met ons aangekomen waren, vertrokken dan ook, onder anderen Monseigneur DUPANLOUP, die nogtans, na eenige uren reizens afstapte, om, zooals een der priesters ons zeide, op een naburig kasteel wat te gaan uitrusten, voordat hij naar *Orleans* wederkeerde. Hier moesten wij allen ter gelegenheid van Monseigneur DUPANLOUP hartelijk lachen: de koets, die hem naar het kasteel moest voeren, was nog niet aangekomen, en terwijl onze trein nog bleef stil staan, wandelde hij heen en weer voor het station. Eene dame wilde met hem spreken, en liep aanhoudelijk langs hem op. Wij zagen dat dit hem weinig behaagde; ook verhaastte hij zoo-

danig zijne stappen, dat de uiteinden van zijnen mantel van beide zijden in de hoogte vlogen, en zijn haar, want hij was blootshoofds, rechtop stond. De dame kon het niet langer volhouden en bleef staan; en uit de trekken van haar aangezicht kon men merken, dat Monseigneur haar niet al te vriendelijk was geweest.



VIII.

Grenobel.



ENIGE uren verder moesten wij de groote spoorweglinie van *Marseille* naar *Parijs* verlaten en den weg naar *Grenobel* inslaan ; want wij wilden het Heiligdom van Onze-Lieve-Vrouw van *La Salette* bezoeken. Nog te *Rome* zijnde, hadden wij die reis reeds vastgesteld, hoewel de oude Vaër van *Schiedam* er veel op tegen had. « Wat zou ik te *La Salette* gaan doen, zeide hij, dewijl

ik aan die Verschijning niet geloof? » Wij waren over dit gezegde niet weinig verwonderd. Toen ik hem vroeg of hij het verhaal van die Verschijning gelezen had? antwoordde hij van neen. « Hierover, zoo zei ik hem dan, ben ik ook verwonderd; gij zijt priester en religieus, Vaër, gij kunt niet onverschillig zijn aan eene zaak, die van zoo nabij den Godsdienst aangaat. Gij moet dat eens lezen, dan zult gij wel anders spreken; dan zult gij zien, hoe die zaak jaren lang door den Bisschop van *Grenobel* is onderzocht; hoe hij tot dat onderzoek priesters, geneesheeren en andere bekwame mannen heeft gebruikt en eindelijk verklaard heeft dat die Verschijning echt is geweest. — Dan zult gij verwonderd zijn op het lezen van al die wettig verklaarde mirakelen; dan zult gij daar nog zien, hoe de Paus Pius IX aflaten aan het aartsbroederschap van *La Salette* heeft verleend, hoe hij de vergunning heeft toegestaan van jaarlijks in het Bisdom van *Grenobel* den feestdag der Verschijning te vieren en toegelaten dat men ook te *Rome* het broederschap zou oprichten. » Vaër antwoordde op dit alles niets dan dat hij toch maar niet kon gelooven; « nogtans, zoo voegde hij er bij, ik zal meegaan, al was het ook slechts uit nieuwsgierigheid! »

Omtrent den avond kwamen wij te *Grenobel*, in welk bisdom *La Salette* gelegen is; wij ver-
nachten er in een van ouds bekend hôtél en ver-
trokken den volgenden morgen met den postwagen,
en dat altijd maar berg op, naar het stadje *Corps*,
op drie uren afstands van den Berg van *La Salette*
gelegen. Hier nu kregen wij ieder een muilezel,
elk door eenen gids bij den toom geleid, waar-
mede wij het overige van den weg moesten afma-
ken. Maar, welke weg! wij schrikten en beefden
op het zien der onafmeetbare diepten, die zich
langs onzen weg bevonden. Ik verklaarde mijne
vrees aan mijnen gids, die mij zeide: « Mijn
Vader, gij moet niet bang zijn; 't is nu reeds
meer dan twaalf jaren dat ik dagelijks deze reis
doe, en nooit heeft men hier van het minste onge-
luk gehoord, Onze-Lieve-Vrouw van *La Salette*
zou dat niet toelaten! » De woorden van dien
goeden en eenvoudigen man maakten een zon-
derlingen indruk op mij, en ik was gerust.



IX.

Berg van La Salette.



▲ alzoo ruim twee uren lang bezijden die afgronden gereden te hebben, kwamen wij aan het dorpje *La Salette* en een halve uur later waren wij aan den eigenlijken Berg van *La Salette*, waar onze ezel-tjes opkropen gelijk de katten op eenen boom. Welk was nu onze verwondering, toen wij boven kwamen! Wij zagen er vóór ons eene groote en prachtige kerk met twee hooge en schoone torens;

langs de eene zijde der kerk was het klooster der Missionarissen van *La Salette*, waar, vooral in het schoone jaargetij, het mannenvolk geherbergd wordt; langs de andere zijde was dat van de Zusters van Liefde, waar eveneens het vrouwvolk de herbergzaamheid ontvangt. Behalve deze groote en zeer schoone gebouwen zagen wij er nog vele prachtige winkels, waar alle soorten van godvruchtige voorwerpen te koop waren. Ik zeg dat onze verwondering groot was, toen wij dit alles zagen; want van beneden hadden wij niets gezien dan den blooten berg; hetgeen zich laat begrijpen, dewijl en kerk en gebouwen te midden van eene groote bedding of plate-form liggen.

Wij werden door den Overste der Missionarissen op de innemendste wijze ontvangen, en na ons een glas wijn aangeboden te hebben, nam hij van ons afscheid zeggende dat het Lof ging beginnen. Wij volgden hem weldra, omdat wij uiterst verlangden Onze Lieve-Vrouw te groeten in haar wereldvermaard Heiligdom. Het Lof nam juist een aanvang; het orgel, een waar meesterstuk der kunst, begeleidde de schoone gezangen, die er door de menigvuldige bedevaartgangers, zoo dames als heeren, uitgevoerd werden. Dit alles, en dan die prachtige kerk, welker muren letterlijk

vol hingen van de kostbaarste *Ex-Votos* voor de ontvangene weldaden, trof mij diep, en Vaër, die nevens mij knielde, scheen aan zijnen stoel genageld, en zeide met eene diepe ontroering : « Pater Provinciaal, nu geloof ik ook ! » Wij baden dan nog lang, en zagen met aandoening dat de oude Vaër, die te voren niet geloofde, nu geen einde aan zijn gebed kon maken. 's Morgens vroeg lazen wij de Heilige Mis, waarna wij ons gebed deden, in de nabijheid der kerk de plaats der Verschijning gingen vereeren en van de mirakuleuze fontein drinken, en vertrokken dan van deze gezegende plaats omtrent tien ure.

Hier zagen wij nu een voor ons oprecht wonder verschijnsel : Wij gingen te voet den berg af, en omtrent honderd voeten beneden ons, lagen de wolken rondom den berg ; zoodat wij een weinig verder gegaan zijnde, tot elkaar zeiden : « Nu kunnen wij zonder liegen verzekeren, dat wij in ons leven in de wolken geweest zijn? » Toen wij beneden kwamen, stonden er onze ezels gereed, die ons naar *Corps* wederbrachten.

Van *Corps* tot *Grenobel* moesten wij de reis wederom af doen met den postwagen van den dag te voren ; en hier wachtte mij een ongeval, waarbij ik bijna het leven verloor ; doch ik kwam

er goedkoop af, dank aan Onze Lieve-Vrouw van *La Salette*, die niet toelaat, gelijk mijn gids mij gezeid had, dat er daar ongelukken aan de bedevaartgangers gebeuren. De paarden liepen zeer snel den berg, van uren lang, af; en daar ik vijftien jaren te voren met een rijtuig bijna verongelukt was, heb ik altijd eene groote vrees voor alle rijtuigen behouden. Ik kreeg dan de koorts van angst en maakte de deur van den wagen, die op de achterzijde stond, open en ging dan op den ijzeren trap staan, denkende: valt het rijtuig om, dan val ik toch niet mede. Maar nu kon ik de deur niet dicht krijgen, en dat hinderde mij, dewijl zij altoos aan tegen mijn rechter been sloeg; daarom sprong ik achterwaarts naar beneden, om ze te sluiten en dan wederom op den trap te springen. Maar, maar, en nogmaals maar, ik had gerekend zonder de snelheid der koets; ik werd als door een bliksem tegen den grond gesmeten. Allen sprongen van den wagen, meenende dat ik dood was; maar ik rechte mij op, en had slechts een twintigtal kleine wonden in het aangezicht. Eene arme vrouw, die daar juist tegen over woonde, bracht mij in haast een bekken met water en zout, om de wonden te wasschen. Ik deed dit, bond een witten doek rondom mijn aangezicht en

ging wederom in de koets zitten, zonder mij nog met den trap te bekommeren. Verder dankte ik Onze-Lieve Vrouw van *La Salette*, die mij zoo wonderlijk bewaard had; want was ik met mijn hoofd op dien ijzeren trap te recht gekomen dan was ik op den slag dood geweest.



X.

Grenobel.



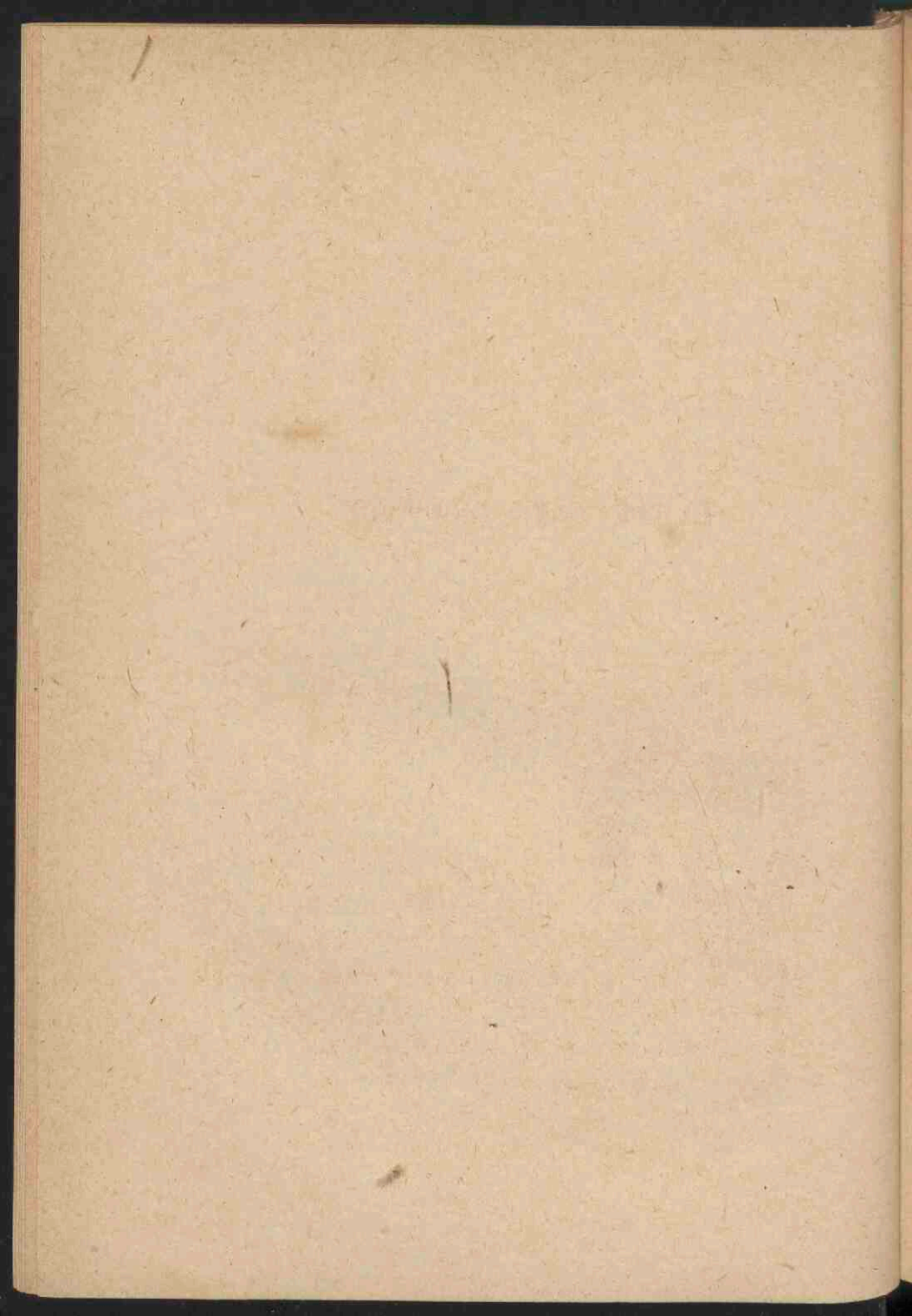
Wij kwamen nu des avonds wederom in ons hôtel aan, en waren nu nog treffelijker geherbergd dan den dag te voren, omdat er weiniger reizigers waren. Men bracht ons op eene schoone zaal, met Gobelins behangen, waar een prachtig bed met mooie gordijnen en eene alkoof van eiken, zeer kunstig gesneden, hout stonden. Ik bood het schoon bed aan den Pater Provinciaal van *Hol-*

land aan; en toen hij er reeds in lag, moest ik nog mijne Vespers en Completen lezen, omdat ik dit, ter oorzake van mijn ongeval, onder weg niet had kunnen doen. Toen ik mij nu, op mijne beurt, zou ter rust begeven, en de gordijn van mijn alkoof geheel en al openschoof, stond ik verbaasd over hetgeen ik binnen de alkoof met groote letters op den muur geschilderd zag. Ik riep op Pater Provinciaal zeggende: "Kom eens gauw op, om te zien wat ik hier in mijn bed lees?" Hij antwoordde mij dat hij dit des anderendaags wel zou gezien hebben. Doch ik liet niet na, en hij stond op, en toen lazen wij het volgende: "Hier, in dit bed, vernachtte NAPOLEON I, bij zijne terugkomst uit het eiland *Elbe*, den 14 Maart 1815!" — "Nu, zeide hij, ga maar in mijn bed liggen, ik wil wel eens slapen daar, waar die groote man geslapen heeft!" Maar ik hield wat ik had en sliep er ongetwijfeld veel beter en geruster dan NAPOLEON er sliep op den 14 Maart 1815; want ik moest slechts 's anderendaags de weg inslaan om naar mijn klooster weer te keeren; daar hij integendeel op weg was naar *Parijs*, waar hij eene gevaarvolle kans ging wagen, om wederom Keizer van Frankrijk te worden.

Den volgenden dag, 27 Juni, 't was een Vrijdag, vertrokken wij uit *Grenobel* om half tien 's morgens, en kwamen den volgenden dag om half acht 's avonds te *Sint-Truiden* aan, na meer dan twee honderd uren, in eenen trok, afgelegd te hebben. Om elf ure 's avonds waren wij te *Dijon*, waar wij den nachttrein van *Marseille* op *Parijs*, die juist te middernacht daar aankwam, moesten afwachten. Wij waren in het hôtél der statie gegaan, om ons wat te ververschen, en omtrent het kwaart voor twaalf ure, ging ik naar het bureel, om vijf plaatsen, tweede klas, tot *Parijs* te nemen.

Hier had ik eene zonderlinge ontmoeting. Er was een enkel reiziger aanwezig, hij stond bij het licht van het gas, 't was een priester en hij was bezig met het geld te tellen voor zijne plaats, eerste klas, tot *Parijs*. Toen ik hem nader kwam, erkende ik hem, 't was Monseigneur DELEBECQUE, Bisschop van *Gent*. Ik meende te droomen, en Monseigneur ook was gansch verbaasd. Na van onze verwondering weergekomen te zijn, vroeg hij mij, waar ik heen moest? Ik zeide hem, dat ik vijf biljetten, tweede klas, kwam nemen naar *Parijs* voor mij en mijne vier gezellen, die in het hôtél waren, en welke ik hem noemde. " Ga

ze halen, zeide hij, het wordt tijd om te vertrekken! » Wanneer wij nu bij hem kwamen, gaf hij ons ieder een billet, eerste klas, tot *Parijs*, zeggende : « Gij moet bij mij komen zitten! » Wij dankten den liefderijken Prelaat voor zijne mildheid en zaten met hem in. Doch ik moest het nog al duur betalen; terwijl de anderen sliepen, hield Monseigneur mij aan den klap; hij vertelde mij wat hij gezien had, en ik moest hem ook het mijne verhalen, en zoo werd het zachtjes aan dag. Wij waren vroeg te *Parijs*; Monseigneur wilde ons medenemen, om dan omtrent den middag met hem naar *België* te vertrekken; doch wij verschoonden ons, met te zeggen, dat wij verlangden nog des avonds te *Sint-Truiden* te zijn, om er des anderendaags het feest der Heilige Apostelen PETRUS en PAULUS te vieren. Wij deden ons dan rechtstreeks naar het station voor *Brussel* voeren, en hier aangekomen, naar het station van het Noorden, en zóó waren wij, gelijk ik reeds gezegd heb, om half acht te *Sint-Truiden*. Onze Paters vonden mij deerlijk vermagerd en mismaaft; daarom ging ik, na een kwartier uurs gepraat te hebben, naar mijne kamer, waar ik mij voor vijf dagen opsloot, om mij van mijne vermoeidheid te herstellen en de wonden van mijn aangezicht te



Reizen naar Engeland

1858-1872.

I.



USSCHEN de jaren 1858 en 1872 heb ik meermalen de reis naar *Engeland* gedaan, zoo voor het stichten van nieuwe kloosters, als voor het jaarlijksch bezoek, hetwelk ik in die kloosters moest doen. 't Was Monseigneur VAN BOMMEL, de ge-

leerde en heilige Bisschop van *Luik*, die reeds vóór 1840 den grond voor onze stichtingen in *Engeland* had voorbereid. Hij had *Engeland* bezocht, en had er een bezoek gebracht aan de Religieusen Franciscanessen te *Taunton*, waar hij kennissen had, en daar eigenlijk had hij het ontwerp opgevat van onze Religieusen in *Engeland* te brengen.

Dit echter werd slechts in de eerste dagen van het jaar 1858 uitgevoerd, toen twee onzer Paters, de Paters EMMANUEL KENNERS en EUSTACHIUS PRINCEN zich naar *Engeland* begaven om er de Orde te herstellen, welke er dan, om zoo te zeggen, niet meer bekend was. Hoewel onze kloosters in *Engeland* sedert meer dan twee honderd jaren vernietigd waren, hadden nochtans de Paters er weten stand te houden. Zij hadden hun noviciaat in *Rome* en deden daar, of ook te *Donai*, in *Frankrijk*, hunne studiën; en wanneer zij priesters gewijd waren, kwamen zij naar *Engeland* weer, waar zij dan als bijzondere priesters leefden en meest allen met de bestiering der vrouwenkloosters der Orde belast werden. Zij waren nu slechts nog vier in getal, allen oude en versletene mannen, waaronder Monseigneur HENDREN, gewezen Bisschop van *Clifton*, die de laatste jaren

van zijn leven in het klooster der Religieusen van *Taunton* overbracht. Al deze deugdzame ouderlingen verlangden zeer naar onze komst, omdat anders hunne Orde in *Engeland* geheel en al te niet ging, en 't was voor hen eene groote vreugd, toen wij op aanvraag van Monseigneur den Bisschop van *Plymouth*, het klooster te *Schlerder*, in zijn bisdom, bij het kasteel der edele familie *TRELAWNY*, betrokken. 't Was in de maand Maart van het jaar 1858, dat ik mijne eerste reis naar *Engeland* ondernam; welke ik in de volgende jaren nog meermalen deed, en dan terzelfder tijd *Ierland* bezocht, waar wij het volgende jaar ook eene stichting begonnen hadden.



II.

Landen



IN eene van deze reizen had ik in de statie van *Landen* een kluchtig geval. Geheel en al in wereldlijke kleeding, en slechts het halskraagje dragende, gelijk de Engelsche priesters, had ik dit nog bedekt, ter oorzaak van de koude, met een wollen sjerp van witte en grijze kleur, zoodat niemand in mij een priester, veel min een Pater kon erkennen. Toen nu de trein van *Luik* aankwam, waarmede ik

naar *Brussel* moest vertrekken, wilde ik eerst zien in welken waggon ik het beste gezelschap zou hebben; ik zag daar in eenen waggon, van tweede klas, twee priesters, eenen ouden en eenen wat minder gevorderd in jaren, en vijf Zusters Religieusen en dacht: dat is juist wat ik hebben moet.

Ik opende dan de deur van den waggon, en trok er met mijnen reiszak binnen. Ik groette het gezelschap, maar of men mij tegengroette, kan ik juist niet verzekeren, zelfs geloof ik het niet, dewijl de oude heer, toen hij mij zag binnenkomen, nog al luidop zeide: *Maintenant notre société est gâtée!* « Nu is ons gezelschap bedorven! » Ik zag wel aan zijne gelaatstrekken, dat mijn persoon in den waggon uiterst onwelkom was. Intusschen nam ik plaats nevens de twee nonnen, die bij de deur van den waggon zaten en zweeg, hetgeen ook gansch het gezelschap deed; waarschijnlijk omdat het aan den ouden man gelijk gaf en zij mij liever buiten dan in hun wagon zouden gezien hebben.

Ik zeide dan bij mijn zelven: « Wat mag die oude heer toch van mij wel denken? Neemt hij mij voor een *gewonen* katholiek! O, die gaan bij geene Priesters of Religieusen inzitten, dat dur-

ven zij niet. Aanziet hij mij als een *oprechten* katholiek, of gelijk de liberale schrijvers dat noemen een *ultramontaan*? Dit kon ook niet zijn; immers, hoe zou hij dan kunnen gezeid hebben, dat ter mijner oorzaak hun gezelschap bedorven was? Hij kon mij dan niet anders aanzien dan voor een liberaal, en dat nog van de slechtste soort, die enkelijk daar kwam zitten om hen door zijne tegenwoordigheid wat te tergen en hun hunne reis onaangenaam te maken! »

Allen zwegen voortdurend; dit nogtans kon, volgens mij, zóó niet blijven duren; de trein was reeds lang in gang; ik zag dan nog eens met wat soort van Nonnen ik te doen had. In deze die bij de deur zaten, erkende ik twee Grauwzusters; ik keerde mij dan tot haar, zeggende: « Zusterkens, gij zijt zeker van het klooster van *Thienen*? » — « Ja, mijnheer! » was het antwoord. « Gij gaat dan naar de *Retraite*? » — « Inderdaad, mijnheer, maar hoe weet gij, dat wij *Retraite* hebben? » — « Ik weet nog meer; 't is Pater *ADJUTUS*, uit het klooster van *Sint-Truiden*, die u de *Retraite* moet prediken. » — « Kent gij dan Pater *ADJUTUS*? » — « O, zeer wel, ik zal u zelfs meer zeggen; ik ook heb bij u al gepreekt. » — « Ja, maar, mijnheer, gij moogt toch met ons niet

spotten! „ — « Ik spot met u niet, Zusterkens, ik ben de Provinciaal der Minderbroeders, en ben nu in wereldlijke kleeren, omdat ik naar *Engeland* ga voor het jaarlijksch bezoek. Ziehier mijn halskraagje hetwelk u bewijst, dat ik de waarheid zeg! „ Deze twee waren nu voor mijne zaak gewonnen, en hadden er niets meer tegen, dat ik in haar waggon zat.

Nu moest ik met de anderen beginnen; deze droegen aan haren hals eene groote zilveren plaat, waarop het Heilig Sakrament afgebeeld stond, en moesten uit de Orde der Damen van *Sint-Juliana* zijn. Zij hadden niets verstaan van hetgeen ik aan de Grauwzusters gezeid had, dewijl zij Franschen, of, nog waarschijnlijk, walinnen waren. Ik sprak dan deze aan, die tusschen mij en den ouden priester zat, en mij om hare jaren en voorkomen wel eene soort van Generale Overste scheen te zijn, en zeide haar : « Gij zijt op reis, madame? „ — « Ja, mijnheer. „ — « Gij gaat zeker ergens eene nieuwe stichting beginnen? „ — « O, mijnheer, men kan uit verschillende oorzaken reizen. „ — « Wel, dat is tegenwoordig al eene van de aangelegenste zaken, dewijl men de jeugd bij voorkeur aan de Religiösen ter opvoeding toevertrouwt. „ — « Denkt

gij dat, mijnheer? » Ik zag wel dat ik hier te doen had met iemand, die niet meer zeide, dan zij wilde kwijt zijn, daarom, om de zaak kort te maken, zeide ik haar : « Madame, gij moet niet verwonderd zijn, omdat ik zóó spreek ; ik ook ben Religieus. Ik ben de Provinciaal der Minderbroeders, en reis nu in wereldlijke kleêren, omdat ik naar *Engeland* ga, ten einde er mijn jaarlijksch bezoek van onze kloosters te doen. Ziehier mijn halskraagje, dat ik moet verbergen, ter oorzaak van de koude. » De oude heer had met beide zijne ooren geluisterd, en nu zijn grijs hoofd vooruitstekende, zeide hij : « In dat geval, mijn Eerwaarde Vader, herroep ik de woorden, die ik gezegd heb, toen gij in ons rijtuig stapte, namelijk, dat ons gezelschap bedorven was. » Ik antwoordde : « Die woorden had ik wel gehoord, mijnheer, maar ik peisde de zaak wel te zullen bijleggen, gelijk het nu metterdaad geschied is. »

Dan hernam het gezelschap zijne vorige stemming en physionomie, en wij praatten druk aan tot *Thienen*, waar de twee Grauwzusters afstapten ; en dan vervolgde ik de samenspraak in het fransch met mijne Walen en Walinnen tot *Leuven*, waar wij allen van trein moesten veranderen.

III.

Leuven.



EEN gezelschap bestond in dezen
nieuwen waggon uit een mengelmoes van alle soorten van personen, doch, eenige oogenblikken vóór dat de trein vertrok, kwam er een tamelijk bejaard en uitnemend deftig priester binnen, die, volgens het uitwendig te oordeelen, minstens een Deken moest zijn. Hij kwam juist vóór mij zitten aan de deur, waar de eenige nog onbezette plaats was. Ik had intusschen

nog een zwart mutsje, met blauwen kwast, opgez
zet, zoo dat ik nu nog al minder aan een Priester
of Pater geelk. De Deken bekeek mij strak, en
met eene soort van wantrouwen. « Wie weet, zoo
sprak ik hier wederom tot mijn zelve, wat die
brave man al van mij denkt! » en dit hinderde
mij geweldig; want ik wilde toch voor geen
slechte vent doorgaan. Daarom trok ik mijn Bre
vier uit mijnen overjas, en maakte het kruisteeke
n, om mijne Getijden te beginnen. De zonderlinge
voldoening, welke ik dan op de wezenstrekken
van den man bemerkte, die mij thans, niet meer
als een deugniet, maar als een eerlijk man en
priester beschouwde, deed mij mijn Brevier
terugsteken, om met hem een praatje te maken;
hetgeen hem overigens zeer beviel. Ik vertelde
hem dan mijne historie, gelijk ik het aan mijn
vorig gezelschap had gedaan; hij stelde veel be
lang in het gelukken onzer onderneming in *En
geland*, waarover hij in de hartroerendste woorden
sprak; het bidden voor Englands bekeering, de
grooten mannen, die er zich, ongetwijfeld ter oor
zake van al die gebeden, bekeerd hadden, de
dagelijksche voortgang der Religie in dat schoon,
uitgestrekt en machtig rijk, dit alles besprak hij
met zoo groot gevoel, dat ik er diep door getroffen

was. Toen wij te *Brussel* aankwamen, wenschte hij mij herhaalde keeren, den besten uitslag, Gods zegen en eene gelukkige reis. Toen ik nu alleen was, verheugde ik mij, van dien morgen reeds tweemaal belijdenis van mijn Geloof te hebben kunnen doen, en telkens met de beste en aangenaamste gevolgen. Ik besloot dan van hier bijzonder werk van te maken, omdat ik niet twijfelde, of ik zou nog in dezelfde gevallen komen.



IV.

Brussel.



LECHTS eenige uren later, inderdaad, deed zich die noodzakelijkheid al wederom voor; doch ditmaal in eene oprecht zonderlinge omstandigheid. Ik had plaats genomen, om langs *Mechelen* naar *Gent* te varen, en dan van daar mijne reis langs *Roubaix* en *Rijssel* naar de zeehaven van *Calais* voort te zetten. Met mijn zwart mutsje en blauwen kwispel op zat ik geheel alleen in den achtersten hoek van

den waggon, waarin zes banken, twee groote en vier kleine waren, gelijk men er tegenwoordig nog aantreft; doch nu kwam er een heer binnen, met langen baard, met eene zware gouden horlogieketting op zijn vest, en een gouden bril op den neus; hij groette mij en ik groette hem tegen, en zette de zich dan neer bij de deur. Dan zeide hij mij: « Mijnheer, hebt gij vandaag het dagblad gelezen? » Ik antwoordde hem van neen. « Dat is toch miserabel, zóó gromde hij, er is hier in de statie der hoofdstad geen enkel goed dagblad te bekomen. Gij leest toch ook eene gazet, mijnheer? » Op mijn antwoord dat ik zelden eene gazet in handen nam, bezag hij mij streng en met eene soort van medelijden. « Welhoe, riep hij, leest gij geen dagblad, nu, vooral, nu de klerikalen in de Kamers zoo zeer dea dikke jagen? » — « Mijnheer, ik moei mij met die zaken niet, ik kan er toch niet aan doen, en al las ik al de gazetten der wereld, de zaken van ons land zouden er geen greintje beter om gaan; ik heb mij liever met mijne eigene zaken bezig te houden. » — « Mijnheer, » riep hij met geweld, dat is onmogelijk! » en kwam zich dan nevens mij zetten; « Mijnheer, gij moet weten, wat die ellendige klerikalen al durven zeggen en doen. Ons dierbaar Vader-

land komt waarlijk in gevaar door die sakristijmannen. Mijnheer, gij moet dagelijks uwe gazet lezen, of gij moet maar zeggen, dat er u weinig aan gelegen is, of ons land gelukkig of ongelukkig wordt? » Ik hield vol met te zeggen, dat ik te veel werk op de armen had, om mij met het politiek te kunnen bezighouden. Hij integendeel ging maar altijd voort, met mij de aangelegenheid van het lezen der gazetten aan te toonen, en gebruikte soms nog al eens eene onaangename uitdrukking wegens mijne onverschilligheid? En toen hij zag, dat ik hardnekkig bleef, wilde hij zich vlak vóór mij, op het klein bankje, nederzetten, ten einde mij gemakkelijker zijne gedachten in te prenten; maar dit ging mij nu te verre, en mijne hand in mijnen overjas stekende; haalde ik er mijnen Brevier uit, zeggende: « Mijnheer, verschoon mij, ik heb nog mijne getijden te bidden. » Hij was als van den donder geslagen, sprong op, en als een bliksem was hij weer op zijne eerste plaats aan het ander uiteinde van den waggon. Dan aanzag hij mij met verwilderde oogen, en mompelde, zonder ophouden, voor mij onverstaanbare woorden; want al was ik bezig met bidden, kon ik mij toch niet wederhouden, van mijne oogen nu en dan op dat zonderling

personage te slaan, die mij maar altijd bezag en mompelde; want zijne lippen bleven nooit stil. Wat hij zeide, weet ik niet; maar hij moet toch wel in dezen of gelijken zin bij zich zelven gesproken hebben : « Wat is dat nu ? 't Was nog meer als een klerikaal, 't was een paap, welken ik een goed liberaal meende te zijn ! Had ik dat geweten ! Neen nooit, nooit zal ik mij zóó nog laten foppen ! Die man heeft waarlijk den zot met mij gehouden ! Hij las geene gazet, hij had te veel werk en 't was een paap ! O die slimme ! of eerder, o, ik dwaze, die mij vandaag zóó heb laten in de kleeren steken ! » Hij zeide voorzeker nog al vele andere ongerijmdheden, totdat de trein stil hield, en hij in haast uit den waggon sprong, waarschijnlijk om in een anderen eenen echten liberaal te kunnen aantreffen. Van onze redekaveling zal hij wel gezwezen hebben, om van anderen niet uitgelachen te worden, gelijk hij het wel zou verdiend hebben.



V.

Calais.



A in ons klooster te *Gent* vernacht te hebben, vervolgde ik 's anderendaags mijne reis naar *Frankrijk*. Te *Calais* was er veel volk, hetwelk zich inscheepte om naar *Engeland* over te varen; de groote meerderheid waren Franschen, het geschater der Damen gaf zulks genoeg te kennen, terwijl de heeren ook niet weinig praats hadden. Dit lawijt zou nogtans welhaast een einde nemen.

Nauwelijks waren wij ingescheept, of wij vertrokken; de zee was nog al wat onstuimig en er heerschte weldra eene doodsche stilte op het schip. De zeekwaal had haar werk begonnen, velen waren erg ziek en dezen konden niet spreken; anderen waren min ziek en dezen wilden niet spreken, anderen niet ziek, maar toch sterk bevreesd, en dezen zochten niet te spreken. Ik was van deze laatsten; en ik beken het openhartig: al ben ik nooit oprecht onpasselijk geweest op zee, schrik heb ik er genoeg uitgestaan, en ik geloof dat het grootste gedeelte der reizigers dit gevoel van vrees op zee met mij deelt. Dit laat zich overigens gemakkelijk begrijpen: Men bevindt zich daar, om zoo te zeggen, van het overige der wereld afgescheiden, rondom zich ziet men niets dan water, men weet dat men er boven eenen afgrond hangt, waarvan men slechts door eenige planken gescheiden is; dan, van schipbreuken hoort men dagelijks, en zelfs van zulken, waarbij honderden menschen het leven verliezen. En op zee sterven is toch verschrikkelijk: zonder geestelijke hulp, ver van zijne kennissen en vrienden, zoo levendig in de diepte moeten zinken om er de spijs der zeemonsters te worden, en terzelfder tijd vóór Gods rechterstoel staan, om daar

een onwederroepelijk vonnis van eeuwig geluk of altoosdurend ongeluk te ontvangen : O dit alles geeft veelvuldig stof tot nadenken ! Ook ziet men op de schepen, bijzonder tijdens onstuimig weder, Rozenkranzen en Gebedenboeken eene groote rol spelen. 't Is ook wel het beste wat men dan doen kan.

Wij legden den afstand van *Calais* (*Frankrijk*), tot *Douwer* (*Engeland*) met den stoomboot in een uur en half af, hoewel men de breedte der zee daar op zeven uren rekent.



VI.

Douwer.



IER aangekomen, was ik schrikke-
lijk te leur gesteld, omdat ik bij
mijne ontscheping Pater EMMANUEL
niet vond, die er mij zou tegengekomen
zijn. Ik verstond geen Engelsch, en niemand van
de bestellers of commissionarissen sprak er
Fransch. Ik wist waarlijk niet wat aanvangen,
toen een kleine jongen, die wat Fransch kende
mijnen reiszak opnam en mij naar den spoorweg

bracht. Ik had honger en dorst en moest aan de dame, die achter het buffet der wachtplaats stond, met de hand aantoonen wat ik verlangde te hebben. Zij gaf mij een glas « Pale-Ale » en een pistolet. Hier nogtans kwam Pater EMMANUEL de zaal binnengeloopt; hij had gemeend dat ik met den stoomboot van *Oostende* zou gekomen zijn, en toen hij mij er bij de ontscheping der reizigers niet zag, was hij in haast naar dien van *Calais* geloopt, welke op hetzelfde uur, doch op eene andere plaats aanlandde. Hier kwam hij te laat; al de reizigers waren reeds naar de statie vertrokken, en een besteller zeide hem, dat er een beer bij was, die bij zijne ontscheping iemand aan wal meende te ontmoeten, en dan door eenen besteller naar de statie was geleid. Onze vreugd was groot, toen wij elkaar wederzagen, en ik dankte God van mij uit mijne verlegenheid te hebben getrokken. Immers, duizenden akelige gedachten waren mij, sedert dat ik het schip verlaten had, reeds door het hoofd gegaan: « Wat ging ik hier alleen in dit vreemd land, waar ik niemand kende, waarvan ik de taal niet verstond, aanvangen! Waar ging ik in de groote stad *Londen* een hôtel vinden, waar ik in zekerheid zou kunnen vernachten? En wat zou ik den volgenden dag beginnen? » God

dank, nu was ik gered, mijn glas bier en pistolet smaakten mij zeer wel, en nadat Pater EMMANUEL met twee „sixpencen „ mijn verteer betaald had, namen wij plaats in den trein die ons te *Londen* moest brengen, waar wij nog dertig uren van af waren.

*

Nu wij hier te *Douver* zijn, moet ik nog een ander voorval aanhalen, waaruit ik eens te meer zag, hoe God de in schijn tegenstrijdigste zaken toelaat voor ons meerder goed. Ik was een anderen keer van *Calais* gekomen in gezelschap van eenen jongen Pater, Pater GERMANUS, die nu sedert meer dan twintig jaren in *Engeland* is. Het weder tijdens onzen overtocht was nog al slecht, zoodanig dat het water zich in dikke golven, en dat herhaalde malen, over ons schip wierp; en toen wij aan wal kwamen, misten wij een onzer koffers, welk te *Calais* gebleven was. Ik deed telegraphereen en men antwoordde, dat gezegd koffer 's anderen daags 's morgens te *Douver* zou aankomen. Onze reis was hierdoor vertraagd en wij gingen naar een klein, toch net, hôtél, om er te logeeren. 't Was ons geluk; want toen wij onzen overjas uittrokken, bevonden wij, dat wij doornat waren, en

gelijk men zegt, geen droogen draad meer aan ons hadden. Wij wisten dit niet, omdat het water der zee min of meer warm is. Nu deed de brave man van het hôtel voor ons een groot vuur aan, en gaf ons andere kleeren, en alzoo hadden wij, met eenen dag te wachten, ons leed vergeten. Hadden wij nu, toen wij ontscheepten, ons koffer niet gemist, dan waren wij onmiddellijk met den trein naar *Londen* vertrokken, met het zekere gevolg, dat wij ons beiden, ter oorzake onzer natte kleederen, eene doodelijke ziekte op den hals zouden gehaald hebben. Wij dankten nu God, dat hij ons, met ons een klein kruisken over te zenden, van een grooter had bewaard.



VII.

Londen.



Wij kwamen in den namiddag te *Londen* aan, en waren dan nog drie uren af van de woning van Monseigneur MANNING, welken Pater EMMA-NUEL reeds kende en bij wien wij de gastvrijheid wilden vragen. Ja, drie uren ver waren wij nog van onze bestemming, en de stad ging nog al een uur verder; doch geen wonder, dewijl zij drie

millioenen menschen telt, dat is, wat meer dan de helft der inwoners van *België*.

Om het volgende te verstaan, is het noodig, dat ik hier vooreerst zegge, wie die Monseigneur MANNING, de tegenwoordige Kardinaal-Aartsbisshop van *Londen* (*Westminster*) in vroegere dagen was. Monseigneur MANNING was een protestantisch priester en bekleedde zelfs, ter oorzake zijner groote geleerdheid, eene voorname waardigheid in de protestantische kerk van *Engeland*. Hij bekeerde zich tot het katholiek geloof, liet zijn groot jaarlijksch inkomen varen, en werd te *Rome* katholieke priester gewijd. Dan kwam hij weer naar *Londen*, bouwde er, met toelating van den Kardinaal-Aartsbisschop WISEMAN eene schoone en groote kerk met een aanpaalend klooster, onder de bescherming van den heiligen CAROLUS BORROMEUS, en welks leden, terzelfder tijd, den Derden Regel van den heiligen FRANCISCUS zouden belijden. Hij werd pastoor van die kerk genoemd, en had reeds eenige jonge priesters bij zich, die hem als kapellanen hielpen, alsook verscheidene studenten, die er de filosofie en godgeleerdheid studeerden.

Monseigneur ontving ons met de meeste vriendelijkheid, en toen Pater EMMANUEL hem zeide

wie ik was, riep hij met verwondering uit : « Is het mogelijk! de Pater Provinciaal der Minderbroeders van *België!* welke voorzienigheid! » Hij ging dan met haast naar den lessenaar, die in den hoek der kamer stond, haalde er een half gedrukt en half geschreven papier uit, welk hij mij in handen gaf, zeggende : « Mijn Vader, lees dat eens! » Ik las er dat hij, het jaar te voren, juist op denzelfden dag als wij er aankwamen, te *Rome* uit de handen van onzen Pater Generaal het kleed van den Derden Regel had ontvangen. « Welnu, mijn Vader, gij ziet dat het morgen eigenlijk de dag is, op welken ik mijne professie moet doen. Zoudt gij mijne beloften willen afnemen? » Ik was meer dan verheugd, dat begrijpt zich, van hier « ja » te kunnen zeggen. « Welnu, zeide hij, gij zult nu eerst wat nemen, en dan zullen wij alles regelen voor de plechtigheid van morgen. Een weinig later deed hij verscheidene van zijne jonge heeren roepen, en beval hun van, zoo spoedig mogelijk, de kerk, vooral het altaar van den heiligen FRANCISCUS, welk omtrent het midden der kerk tegen den zijmuur stond, op het schoonste te versieren. « Ik ga morgen mijne professie van den Derden Regel doen, zeide hij; deze is de Pater Provinciaal der Minder-

broeders van *België*, hij zal de plechtige Hoogmis zingen, en voor mij zult gij een knielbankje vóór het altaar stellen, en dan zorgen, dat al de muzikanten verwittigd worden, om morgen op hunnen post te zijn ; want ik wil dat alles prachtig geschiedde ! »

Het was dan ook plechtig den volgenden dag. De schoonste priesterlijke gewaden, eene knielbank, met een prachtig tapijt gedekt en een kostbare leunstoel stonden vóór het altaar, waarop Monseigneur plaats nam. De Hoogmis werd in uitgelezen muziek uitgevoerd, en wat nog het bijzonderste was, de kerk was vol menschen, die, des avonds nog, de gansche parochie door, verwittigd, hierdoor een bewijs van eerbied, van liefde en dankbaarheid aan hunnen herder wilden geven. Monseigneur deed na de heilige Mis zijne beloften, en een *Te Deum* van dankzegging sloot de plechtigheid.

*

Monseigneur MANNING hield zich niet tevreden met enkel het kleed der Derde Orde te dragen, hij bemide den heiligen FRANCISCUS en zijne Orde uit den grond van zijn hart, gelijk hij ze nog bemint. Behalve het schoone altaar, dat hij op

eene bijzondere plaats in zijne kerk had doen stellen, zagen wij, later nog, dat in de eetzaal het beeld van den Seraphienschen Vader, van minstens zes voeten hoog, eene eereplaats bekleedde. En nu hij Aartsbisschop en Kardinaal is, heeft hij onze kerken van *Manchester* en *Glasgow* persoonlijk willen wijden, hoewel de eerste dezer steden zestig uren, en de tweede bijna honderd uren van *Londen* verwijderd liggen. Eveneens heeft hij herhaalde keeren op de feestdagen van PORTIUNCULA, van den Heiligen FRANCISCUS en van andere plechtigheden der Derde Orde in onze kerken den goddelijken dienst willen verrichten, en deed er dan telkens een welsprekend sermooon over de omstandigheid van het feest, hetwelk er gevierd werd. Ook heeft hij, eenige jaren geleden, aan onze Paters, in zijne Aartsbisschoppelijke stad een klooster gegeven, waar hij hun eene nog meer bijzondere genegenheid betoont; zelfs heeft hij in den loop van dit jaar hun toegelaten, om op een half uur afstands van het eerste, een tweede klooster te stichten, waar onze jonge Engelsche en Iersche religieuzen hunne studiën zullen kunnen voltrekken.

Wij wilden na de plechtigheid vertrekken, doch Monseigneur stelde zich er tegen, en zeide : “ Mijne Vaders, gij moet ten minste nog blijven tot Maandag ; wij hebben hier morgen de plechtigheid der Gedurige Aanbidding ; en gij zult ons helpen om dezelve luisterrijker te maken. Onze katholieken houden veel, van een groot getal priesters aan het altaar te zien. ” Wij konden dit verzoek niet afstaan, en waren 's anderendaags gelukkig van gebleven te zijn. De godsvrucht van het volk was meer dan stichtend, een overgroot getal naderde tot de Heilige Tafel en in de plechtige Mis en Lof was de kerk te klein. Welk hartroerend schouwspel ! Bijna al die menschen, zoo zeide mij een heer, waarvan er velen tot de rijke klas behooren, zijn bekeerlingen van Monseigneur MANNING ; 't is hij, hun pastoor, die hen voor Jesus Christus gewonnen heeft ! ” Ook vergeet ik nooit wat ik zag tijdens de Processie met het Heilig Sacrament, die rond de kerk ging ; wij droegen beiden een koorkap, en op den doortocht der Processie zagen wij vele menschen weenen van aandoening en godsvrucht ; anderen deden nog meer, zij bogen zich met het hoofd omtrent tegen den grond, om aan het Heilig Sacrament hunnen eerbied te bewijzen. Wij

meenden er de Christenen der eerste eeuwen te zien; zoo groot was hunne vurigheid, zoo groot hun geloof.

O, mochten wij allen met dezelfde gevoelens jegens het Allerheiligste Sacrament des Altaars bezielde zijn! Hebben wij er zelfs niet meer reden toe dan zij? Zij zijn slechts tot de waarheid gekomen, na langen tijd in dwaling geleefd te hebben; wij integendeel zijn in de waarheid geboren en er in opgevoed.

*

Wij namen den volgenden dag afscheid van Monseigneur MANNING die ons uitnoodigde, om altijd bij hem af te stappen, wanneer wij in *Londen* zouden komen. Wij bedankten hem van harte; doch Pater EMMANUEL zeide hem, dat hij in *Londen* nog verscheidene kennissen had, aan wier uitnoodiging wij ook niet mochten ontbreken, doch wij beloofden hem van in 't vervolg nog al eens gebruik te maken van zijne vriendelijkheid, gelijk wij het ook nog meermalen deden.

Toen wij, op zekeren keer, wederom bij hem geherbergd waren, viel het gesprek over de vrijheid van Godsdienst, welke de katholieken in *Engeland* hadden; en dan zeide hij ons, dat hij

in de vorige week eene nieuwe en zeer groote kerk in een ander gedeelte der stad had geopend; dat die plechtigheid overschoon was geweest, en dat de overgrootste meerderheid der aanwezigen uit Protestanten bestond. « Bij die gelegenheid, zeide hij, heb ik een sermoen gedaan over de oppermacht van den Paus in de kerk van Jesus-Christus, en ik stelde aan mijn zelven deze opwerping: Maar hare Majesteit, onze geliefde Koningin, zult gij mij zeggen, heeft deze dan geen gezag in de Heilige Kerk? Hare Majesteit, antwoordde ik, zoo ging hij voort, eer en acht ik misschien meer dan iemand van u allen; maar wanneer er gehandeld wordt van hare geestelijke macht, neen, deze erken ik niet. 't Is aan den Paus van *Rome* alleen dat de God-Mensch het bestier zijner kerk heeft toevertrouwd, en welken hij met de volheid der geestelijke macht heeft bekleed. » — « Wij zeiden hem, Monseigneur, dat is toch stout gesproken! » — « O, hernam hij, hier in *Engeland* mag men alles zeggen, men zal u wel tegenspreken, maar voor het overige kent men u het recht toe, van uwe meening te hebben, en van uw gedacht, zelfs in het openbaar, te zeggen. »

Geen wonder dan ook, dat Paus Pius IX.

weinige jaren later, dien geleerden en ijverigen Prelaat tot de groote waardigheid van Aartsbisshop van *Londen* en van Kardinaal der Heilige Kerk verhief.

*

Een volgerden keer waren wij te huis bij den heer *WHEELER*, eveneens een bekeerd protestantsch minister, en thans Geestelijke Vader van het dicht bijgelegene klooster der *Clarissen*. Hij woonde alleen met zijne dame en eene meid. Beiden waren omtrent de zestig jaren oud; zij hadden geene kinderen en daarom een jong nichtje bij hen genomen, hetgeen zij opgevoed hadden tot haar zestiende jaar. Toen oom en tante zich tot het katholiek geloof bekeerden, was dit kind zoo woedend gram, dat het hun huis heimelijk verliet, en zij nu sedert meer dan twee jaren geene de minste tijding van haar vernomen hadden. Dit was een groot hartzeer voor die goede menschen; maanden lang hadden zij tranen gestort over het gemis van hunne *Maria*; doch geene enkele straal van hoop kwam opdagen, dat zij nog ooit hun geliefd kind, dat steeds hun eenige menschelijke troost geweest was, zouden wederzien. Zij baden veel voor het kind en deden voor *Maria*

bidden, vooral bij de Clarissen, en zie, toen wij het volgende jaar weerkwamen, was nichtje reeds sedert eenige maanden te huis gekomen en had zich eveneens bekeerd. Zij was nu achttien jaren oud, sterk en gezond, onderwezen in alle nuttige wetenschappen en bovenal zeer godvruchtig. Wij wenschten haar geluk over de gratie, welke God haar verleend had, en Pater EMMANUEL voegde er bij : dat zij het begonnen werk moest voltrekken, en nu nog Claris gaan worden. De twee oude menschen lachten, zeggende, dat zij daar voor te fijn was en vooral te bang van grove kleederen. Zij hield zich tevreden met te zeggen : “ ’t Zou wel wat erg voor mij zijn, geloof ik; doch, wie weet wat er nog kan gebeuren? „ Inderdaad, het volgende jaar vonden wij haar niet meer bij haren oom en tante, zij was novice bij de Clarissen, waar wij haar zagen, na er de Heilige Mis gelezen te hebben. “ Nu, zoo zeide zij ons, ben ik op het toppunt van het geluk! „

*

Hier waren wij nu nog getuigen van eene vreemde zaak. Al deze religieuzen, die zich maar sedert weinige jaren te *Londen* gevestigd hadden, waren Belgen, slechts eenige jongere uitgenomen ;

en toen ik na de Mis de kapel verliet, zag ik er eene religieus, die met gebogen hoofd het kruisgebed deed. Pater EMMANUEL hield er voor al de religieuzen eene kleine aanspraak in het spreekhuis bij de tralie. En toen ik hierna aan moeder Abdis vroeg, hoeveel religieuzen uit *België* er waren, antwoordde zij : « Negen, Eerwaarde Vader, zij zijn allen hier behalve eene, die gij bij het uitgaan der kapel wel zult gezien hebben ; zij deed er het kruisgebed. Dit doet zij dagelijks na de Heilige Mis, met mijne toelating nochtans, en dit kruisgebed duurt elken keer drie geslagene uren ; waarna zij zich stilzwijgend naar haar werk begeeft ! 't Is eene volmaakte religieus, en wij hebben daarom redenen van te gelooven, dat zij door Gods Geest bestierd wordt ! » Wij konden niet anders dan verwonderd zijn over eene zoo buitengewone zaak, doch wachtten ons wel van er een woord van goedkeuring of afkeuring over te uiten. Die religieuzen van de Heilige CLARA leefden er meer dan gelukkig en God gaf haar, in vergelding van al hetgeen zij voor hem verlaten hadden, haar vaderland er in begrepen, de volheid van den hemelschen troost.

*

De heer WHEELER had ons den dag te voren nog een aandoenlijk geval verteld, hetwelk er voor veertien dagen had plaats gehad; namelijk, een jong protestantsch priester met zijne jonge dame, die elk niet meer dan eene goede vijf en-twintig jaar telden, hadden het Protestantismus in de handen van Monseigneur MANNING afgezworen, en waren verder door hem voorwaardelijk gedoopt, en in den schoot der heilige Kerk ontvangen. 't Was eene aandoenlijke plechtigheid en een heugelijke dag voor de gansche parochie geweest. « Nooit, zóó sprak hij, heb ik zooveel ingetogenheid, noch zooveel godsvrucht bij de plechtigheid des doopsels van nieuwbekeerden ontmoet, dan bij deze twee jonge lieden. » Toen de plechtigheid was afgelopen, brachten wij ze, volgens afspraak, hier naar ons huis. Daar in de zaal was de tafel gedekt, zij zouden er eenige verversehingen gebruiken. Doch toen wij in de zaal kwamen, namen zij mij en mijne vrouw bij de beide handen, en begonnen met ons rond de tafel te dansen, hun geluk en tevredenheid konden zij niet uitdrukken, en gedurende meer dan een uur, was er bij hen eene aánhoudende afwisseling van tranen van vreugd, en van kreten van blijdschap. Wij bewonderden, ik en mijne vrouw, in die twee

jonge gehuwden en tevens jonge bekeerden, de kracht van Gods gratie. Zij hadden met het Protestantismus te verlaten aan eene schitterende toekomst vaarwel gezeid, en niettemin kende hun geluk geene palen.

Tijdens dit verhaal van den heer WHEELER, rolden hem de tranen langs de wangen; ook zijne Dame weende; en wij moesten insgelijks meermalen de onze afwisschen. » God, mijne lieve Vaders, zoo voegde hij er bij, 't is zeker, heeft inzichten van barmhartigheid over ons zoo duurbaar en tevens zoo ongelukkig verblind vaderland! »

Daar wij, beminde lezer, te midden van het waarachtig geloof geboren zijn, hebben wij nog meer redenen van God aanhoudend te bedanken, dan deze nieuwbekeerden. Vergeten wij dien plicht van dankbaarheid niet!

*

De goede heer WHEELER zou ons nu ook naar het « Paleis van kristal » vergezellen. « Dit moet gij zien, zeide hij, dan zult gij kunnen verzekeren van een der wonderen van de wereld gezien te hebben. »

Dit paleis was oorspronkelijk gebouwd voor eene *Expositie*, en stond op eene der grootste plei-

nen van *Londen*. De stad zou het daar hebben willen laten, om later tot het vieren van feesten te dienen; maar de burgerij, die er rond woonde, en een groot getal andere voorname personen, kwamen tegen dit ontwerp op. Dan werd het aangekocht door eene Compagnie, die het plaatste op eenen afstand van drie uren van *Londen* en het dan nog merkelyk vergrootte. Met den omliggenden Engelschen hof beslaat het, zoo men zegt, eene uitgestrektheid van acht hectaren. Het wordt « Paleis van kristal » genoemd, omdat het geheel gebouwd is uit ijzer en glas; en 't is sedert dien, dat er zich dagelijks velen, en inwoners, en vreemdelingen, naartoe begeven, om er een aangenaam verzet te vinden.

Des zomers zijn er ieder kwartier treinen van *Londen* en *vice-versa*; die treinen zijn altijd vol bezoekers, en nog verzekerde men in dien tijd, dat de Compagnie op het punt was van bankroet te maken. Men oordeele hier uit, welke kosten dit paleis en onderhoud er van na zich sleepen.

Wij hadden dan in den trein plaats genomen, en omtrent vijftien minuten later waren wij op onze bestemming, en met het biljet van den spoorweg hadden wij het recht, van er een gansche dag te vertoeven en alles af te zien. Ook was het

wel zóó, gelijk de heer WHELER gezeid had,
« een der wonderen van de wereld. »

Wij gingen dan een breeden en langen gang binnen, op wiens uiteinde wij veertig a vijftig trappen moesten opklimmen : dan draaiden wij rechts af, en hadden een tweeden gang met hetzelfde getal trappen vóór ons. Hier waren wij nu in eenen derden gang, in alles gelijk aan de twee eersten en op het hoogste der trappen stonden wij vóór eene groote poort, welke wij openstieten. Doch welke verrassing ! Wij stonden hier in een bosch ! Wij méenden te droomen, doch mijnheer WHELER legde ons de zaak uit : « het paleis, zeide hij, is op eene hoogte gebouwd, en 't is langs die trappen, dat men op de oppervlakte komt. » Van daar dan het verschijnsel, hetwelk zoo wonder voorkomt aan allen, die voorloopig hiervan niet onderricht zijn. Dit bosch bestaat in eene menigte van hooge boomen, waaronder een groot getal posturen staan, die wilden verbeelden, en metterdaad schijnen te leven : hetgeen ons het onverwacht gezicht van dit bosch, na omtrent honderd vijftig trappen hoog geklommen te zijn, nog vreemder deed toeschijnen.

Toen wij dit bosch waren doorgegaan, bevonden wij ons onder schoone portieken, waarboven de

borstbeelden van al de koningen en koninginnen van *Engeland* prijken. Hierop volgde nu een vijver, door eene zeer groote kom uit wit marmer gevormd, waarin alle soorten van schoone vischjes zwemmen, en rond die vijver waren perkjes van lieflijke bloemen aangebracht, gelijk wij er nog nooit gezien hadden. Nu gingen wij verder, en bevonden ons tusschen eene dubbele linie van winkels, waar al wat rijk en kostbaar is, te koop was. Nog al verder naar het midden waren de *Restaurants* of " Spijshuizen, " gelijk onze Nederlandsche broeders ze noemen; vóór elken Restaurant stonden witte marmeren tafeltjes, omringd van vier prachtige leunstoelen in rood fluweel met vergulde koperen nagels; wij zaten neer en namen er eene tas koffie.

Toen wij hier zaten te praten, hoorden wij een allerschoonste muziek; ik stond op, om te zien van waar die klanken kwamen. 't Was de harmonie van het paleis, die daar in eene zeer groote en bijzondere zaal den ganschen dag door speelde. Ik zag er minstens tien violen, verscheidene bassen, violoncellen, grosse caisse en keteltrommels, fluiten en clarinetten, alsook eenige koperen instrumenten. Het muziek was waarlijk verrukkend, en er waren vele toehoorders, die op de

stoelen, daar voor het publiek gesteld, hadden plaats genomen. Toen ik daar eenigen tijd geluisterd had, keerde ik weer naar mijne gezellen, en wij vervolgden onze wandeling door het paleis.

Nu kwamen wij in het midden van dit reusachtig gebouw, waar twee zijvleugels als een kruis van maken. Aan het einde van den rechtervleugel zagen wij eene verhevene plaats, waar de troon van hare Majesteit, de koningin stond, omgeven van vele en kostelijke leunstoelen; aan het einde van den linkervleugel zagen wij boven aan, tegen hetgeen wij het dak zullen noemen, een orgel, maar een orgel zoo groot, dat ik niet meende dat er zulk een in de wereld kon bestaan. Van boven aan dit orgel tot beneden toe stonden banken, in amphitheater geplaatst, met kleine lessenaren er op, waar honderden muzikanten hunne concert geven, wanneer hare Majesteit, de koningin, het paleis met hare tegenwoordigheid vereert.

Verder bewonderden wij wederom prachtige winkels, en aan het uiteinde van de zaal hingen schoone kooiën, en daarin alle soorten van vogelen, gelijk wij er nooit gezien hadden. Zelfs waren er velen die door de zaal vlogen, en dan wederom naar hunne kooi terugkwamen.

Wij hadden dan de groote zaal afgezien, en gingen nu eene mindere binnen, deze was de zaal der planten, waar wij alle soorten van gewassen aantroffen, die er zoo frisch uitzagen, als waren zij in de volle lucht geplant geweest. In den hoek van deze zaal stond de tronk of het onderste gedeelte van eenen boom; hij was omtrent dertig tot veertig voeten hoog en reikte tot aan het dak, hij had drie en twintig voeten doorsnêe, gelijk wij het konden bestatigen, dewijl er een doorgang aan gemaakt was. Een man, die er bij stond, en met het toezicht over de planten en tevens met den uitleg van dien boom belast was, vertelde ons : dat het eene soort van dennenboom was, die voortkwam uit het Oosten; de kapitein van een schip die met waren naar die streken reisde, was door de compagnie van het paleis belast geworden van zulken boom mede te brengen. Hij had er daar ter plaatse eerst de schors van doen afnemen, en dan het buitenste van den boom in fijne plankjes doen afzagen, en nu hier aangekomen, had men die plankjes wederom samen gevoegd. Om ons de ongelooflijke hoogte van die boomen in het Oosten te doen begrijpen, toonde hij ons eene photographie, met boomen omtrent twintig centimeters hoog, terwijl de personen, die onder aan die boomen stonden, nauwelijks zichtbaar waren.

Nu zouden wij nog de zalen der schilderijen gaan zien, waar eveneens groote rijkdommen bijeen vergaderd zijn; doch wij waren vermoeid van kijken, en zelfs zoo vermoeid, dat ik bij mijn te huis komen nauwelijks mijne Vespers en Completen kon lezen; daarom ook verlieten wij het paleis, waar er nog meer schoone zaken te zien waren en keerden huiswaarts; eene enkele zaak betreurende, dat, al is er niets te zien wat berispelijk is, gij er ook niets tegenkomt wat u aan God of Godsdienst doet denken. Alles voor het vermaak der zinnen, niets voor het hart.

*

Nog eene andere merkwaardigheid verdient te *Londen* gezien te worden, en 't is het Museum der wassenbeelden van madame THUSSARD. Deze dame was zeer kundig in bloemen en vruchten van was te maken, en haar winkel was druk bezocht, en daar zij de schilderkunst kende, beproefde zij op zekeren dag, om het afbeeldsel van eenen heer, die haar dit verzocht, in natuurlijke grootte te vervaardigen, waarin zij zoo wel gelukte, dat men van alle kanten naar haar huis kwam geloopt, om er voor de glazen kast, waar het beeld ten toon was gesteld, dit wonder te zien.

Hare fortuin was gemaakt, en zij vervaardigde van dan af de beeldtenissen van de hoogst geplaatste personen, en werkte intusschentijd om eene geheele verzameling van zulke beelden te maken; waaruit zij dan eene nieuwe soort van Museum zou inrichten.

Wij gingen dit Museum zien, en vonden er een groot getal nieuwsgierigen gelijk wij; hetgeen echter op al de dagen des jaars het geval is. Van negen uren 's morgens tot laat in den avond, bij het gazlicht, zijn er bezoekers, om deze wonderen van de kunst te zien.

Het gezegd Museum bestaat uit drie groote zalen; de eerste en de tweede mag men zien ten prijze van een frank, maar om ook in den derden te gaan, moet men een halven frank meer betalen. Waarom dit aldus geregeld is, weet ik niet, want ik verklaar rond uit, om reden, welke ik aanstonds zal zeggen, dat ik zelfs voor geen vijf franken in die derde zaal zou willen gaan. Elk der twee eerste zalen staat vol beelden van voorname personen; men ziet er, onder anderen, dat van Paus PIUS IX, in zijn pauselijk gewaad, dat van den Kardinaal-Aartsbisschop van *Londen*, Monseigneur WISEMAN; dat van Monarchen, van prinsen, van mannen en vrouwen, vermaard

door hunne geleerdheid of nuttige uitvindingen.

In 't midden van de eerste zaal staat de koningin VICTORIA met al hare kinderen en kindskinderen, en die schoone groep is met een fijn traliewerk afgesloten. In het midden der tweede zaal ziet men NAPOLEON I, met al de gekroonde hoofden van dien tijd. Rondom de zalen is er eene trede van vijf voeten hoog, waarop de reeds genoemde doorluchtige personen in schoone leunstoelen zitten; en beneden tegen deze trede staan andere bekende personen, en allen in hunne eigenaardige kleeding, doch met alle mogelijke pracht door de fijnheid der stoffen en andere benoodigheden opgesierd. Tusschen de middelgroepen en de personen, die rondom tegen de trede staan, is er eene ruimte van omtrent vijf voeten voor den doorgang der bezoekers. Wij waren aan het einde van de tweede zaal; daar stond ik voor een groep van vier mannen: VICTOR EMMANUEL, CAVOUR, GARIBALDI en THIERS; zij stonden er met de houding van menschen, die met elkaar praten, en dat zoo natuurlijk, dat ik aan Pater POLYCARPUS, die mij vergezelde, zeide: "Men weet hier inderdaad niet, of men beelden vóór zich heeft, of wel menschen, die gelijk wij het museum komen bezoeken."

Dan vroeg mij Pater POLYCARPUS, of ik de derde zaal ook wilde zien? « 't Is de zaal der gruwelen « *la salle des horreurs*, » zeide hij, waar al de beeldtenissen van al de groote moordenaars en moordenaressen dezer eeuw te zien zijn! Zie, daar staat eene aankondiging boven de deur van den ingang, dat TROPMANN, de Fransche moordenaar, die eene maand te voren de doodstraf op het schavot heeft ondergaan, er ook te zien is! » — « Neen, neen, antwoordde ik, ik heb reeds genoeg gezien! » Nooit, inderdaad, had ik zoo onaangename gewaarwordingen gehad, dan tijdens dat half uur, welk ik er had doorgebracht. Alles is onberispelijk zedig, dat is waar; maar ik weet niet, men zou zeggen, dat al die beelden u tegelijk willen aanspreken; en ik was te vreden, toen ik wederom in de opene lucht kwam.



VIII.

Taunton.



Onze reis van *Londen* naar *Taunton* hadden wij onderweg eene zonderlinge ontmoeting. Wij stapten in den trein, waar reeds drie personen hadden plaats genomen : een heer van omtrent vijftig jaren, met platten hoed en langen zwarten mantel; een tweede van omtrent dertig jaren, in gewone kleeding, en vlak vóór den heer met langen mantel en platten hoed een jongetje van veertien

a vijftien jaren. Pater EMMANUEL zeide mij : « Ik geloof dat die man met zijnen langen mantel een Pater Jezuiet is. » En dewijl hij het geloofde, geloofde ik het ook. Ik zette mij nevens hem, toen de jongere heer mij in het Engelsch aansprak ; daar ik aan dezen zeide dat ik geen Engelsch verstond, maar Fransch sprak, begon aanstonds de oude heer met mij Fransch te spreken, en bracht welhaast de samenspraak op onzen heiligen Vader den Paus ; hij sprak er in zulke schoone bewoordingen over, haalde Schriftuurplaatsen en gezegden van Heilige Vaders aan, om die menschen te laken, die ongunstig over den Paus denken, dat ik nog meer in mijn gedacht bevestigd werd, dat ik eenen Pater Jezuiet vóór mij had.

Doch, zie, in eens begint het jongetje zoo aardig te doen, en kreeg zulke stuiptrekkingen, dat ik aan den heer zeide, die er geen werk scheen van te maken. « Mijnheer, wat is dat ! O dat kind gaat sterven ! » — « Neen, neen, mijnheer, antwoordde hij ; dit gebeurt hem dikwijls, en het zal welhaast voorbijgaan, 't is mijn jongste zoontje ; ik heb het uit het collegie gaan halen, om eenige dagen bij mij over te brengen. » Pater EMMANUEL stiet mij tegen den arm, en lachte heimelijk, omdat wij dien braven man voor een Jezuiet had-

den genomen ; waarmede men mij later nog dikwijls geplaagd heeft.

Onze samenspraak over den Paus hernam nu, en inzonderheid over Pius IX, van wien hij geen goed genoeg kon zeggen ; en toen wij aan de statie kwamen, waarvan de naam mij vergeten is en waar hij met zijn zoontje moest afstappen, gaf hij mij de hand, zeggende : *Dominus vobiscum !* Ik antwoordde natuurlijk : *Et cum spiritu tuo !* « Gij zijt katholieke priesters, mijne heeren, zoo voegde hij er bij, gij gebruikt die formule dagelijks ; de tijd is niet verre meer af, dat wij ook ze zullen gebruiken ! » Pater EMMANUEL, die *Engeland* dan reeds kende, zeide mij later, dat het een minister moest zijn van die protestantische secten, die in hunne leering en kerkgebruiken het dichtste bij de katholieke kerk komen. Mocht God aan dien goeden man eene volkomene bekeering tot het katholiek geloof verleend hebben !

*

Wij kwamen eindelijk, na eene lange en vermoeiende reis, te *Taunton* aan in het klooster der Religieuzen Franciscanessen, van welke ik in het begin nog gesproken heb, en die veel bijgedragen hebben tot onze stichtingen in *Engeland*.

Die Religieuzen zijn allen van de bijzonderste familiën van *Engeland* en *Ierland*, zij hebben er een groot pensioonaat voor kinderen van rijke familiën, en oefenen altijd met veel liefde de herbergzaamheid jegens onze Paters uit. Wij vonden hier twee onzer oude Paters, Monseigneur HENDREN, van wien ik reeds een woord gezegd heb, en die geheel versleten was, en Pater O'FARRELL, die, hoewel ook oud, nog het ambt van biechtvader der Religieuzen en Pensionairen bediende. Beiden waren hunne Orde, als ware kinderen van den heiligen FRANCISCUS, zeer toegedaan, en zij hoopten, dat wij krachtdadig aan de bekeering van *Engeland* zouden medewerken : « O de bekeering van *Engeland*, de bekeering van *Engeland* !, riep Monseigneur HENDREN uit, dat gaat komen, en misschien eerder als wij denken ! Mij dunkt, ik zie al die schoone oude kathedralen, welke de protestanten ons ontnomen hebben, reeds aan de katholieken weergegeven ! Welke zegepraal zal dat niet zijn ! » Wij mogen met dien deugdzamen Prelaat hetzelfde hopen, en moeten er gedurigaan voor bidden ; doch zal er nog tijd voor noodig zijn ; ten ware God voor *Engeland* meer dan gewone mirakelen deed.

IX.

Plymouth.



EN volgenden dag vertrokken wij naar *Plymouth*, eene groote stad in het Zuiden van *Engeland*, omtrent negentig uren van *Londen* gelegen, waar Zijne Hoogwaardigheid de Bisschop ons verwachtte; immers 't was hij, die ons de eerste stichting in *Engeland* aanbood. Monseigneur ontving ons met eene oprecht vaderlijke goed-

heid en vergezelde ons des anderendaags naar eene parochie, bij de zee gelegen en *Schlerder* genaamd. Daar stond eene kerk en een klooster, die weinig tijds te voren door Religieuzen waren verlaten, omdat zij bij middel van hunne scholen in hun onderhoud niet konden voorzien. Dit klooster hoorde toe aan de familie TRELAWNY, die er dicht bij haar kasteel had en waar de Bisschop verscheidene dagen met ons verbleef. Dit kasteel was alsdan bewoond door de oude jufvrouw TRELAWNY. Na de dood harer moeder was haar vader priester geworden, en had bij zijn kasteel eene schoone kapel doen bouwen, waar hij tot aan zijne dood toe dagelijks de Heilige Mis las, en waar onze Paters van het oogenblik hunner aankomst alle dagen de goddelijke diensten verrichtten.

*

Eveneens moesten zij eene kerk bedienen in een klein stadje, *Liskeard* genaamd, welk op drie uren afstands van ons klooster gelegen was. Hier voer een der Paters op Zon- en Feestdagen des morgens naar toe, deed er de eerste Mis met Sermoon, hoorde dan de biechten, zegende de huwelijken, doopte de kinderen en zong eene

tweede Mis rond elf uren, waaronder hij wederom predikte. Dan nam hij in het bijgelegen hotel het ontbijt, deed vroeg in den namiddag den catechismus, zong het Lof, bezocht de zieken en was dan rond den avond wederom in zijn klooster terug.

Daar wij te midden dezer Protestantische bevolking weinig goeds konden uitrichten, verlieten wij na eenige jaren dit klooster, om een ander te gaan beginnen in de groote stad *Manchester*, in het hart van *Engeland* gelegen.



X.

Manchester.



IER was nu de oogst overvloedig; ook zagen zich onze Paters weldra in staat gesteld om eene schoone kerk en een klooster te bouwen. Deze kerk, een waar meesterstuk der kunst en eene der schoonste van *Engeland*, is geheel en al gebouwd door onzen broeder PATRICIUS, Ierlander van geboorte en zoo naarstig in den arbeid, als ervaren in de bouwkunst. Zij wordt thans druk bezocht,

en onze Paters doen er veel vrucht; eene parochie van veel duizende zielen is hun door den Bisschop toevertrouwd, en dit getal groeit dagelijks aan door de bekeeringen en door Katholieken die zich van elders hier komen vestigen. Zij hebben er verder in hunne kerk en schoollokalen verscheidene Congregatiën en Zondagsscholen ingericht, die allen zoo door het groot getal van leden, als door hunnen iever bloeiën, en aan de jongheid het beste middel verschaffen, om op den goeden weg te blijven; daarbij geven zij bijna aanhoudend Retraiten in de kloosters, en Missiën in de omliggende steden en dorpen, soms op eenen afstand van meer dan dertig uren. Deze Missiën brengen altoos groote vruchten op, en gewoonlijk hebben de Paters het geluk van tijdens de Missiën, die soms drie weken lang duren, verscheidene Protestanten tot het waar geloof te brengen.

Nooit vergeet ik de aangename verrassing, die ik daar ontmoette op den 1 Mei 1871, eersten dag der maand van Maria. Wij kwamen per nachttrein van *Londen* te *Manchester* aan om drie uren des morgens; de Pater Gardiaan kwam ons weldra verwelkomen, en vroeg mij of ik de Heilige Mis te negen uren wilde lezen voor de honderde schoolkinderen der parochie, hetgeen ik volgaarne

aannam. Die kleinen nu zongen tijdens de gansche Mis de schoonste liederen ter eere van Onze-Lieve-Vrouw, en meestal op wijzen, die ik wel kende. Zij voerden die gezangen zoo uitnemend wel uit, dank aan de verscheidene muzikanten, zoo heeren als dames, die het zich uit enkele godsvrucht tot plicht rekenden, de kleine zangers door hunne schoone stemmen te ondersteunen, dat ik moest bekennen nooit in *België* die liederen zoo schoon te hebben hooren zingen. Ik was diep aangedaan, en bad Maria vurig, dat zij de gezangen en beden dier onschuldige harten bij Gods troon voor de bekeering van *Engeland* zou willen aanbieden.

Ik kan niet nalaten van hier nog een treffend geval aan te halen, wegens de krachtige werking van Gods gratie in *Engeland*. Een onzer jonge Religieuzen, vroeger uit het Protestantismus bekeerd, had in *België* zijne studiën gedaan en was er priester geworden. Zijne gansche familie was Protestantsch gebleven. Toen hij door de Oversten naar *Engeland* weergezonden werd en te *Manchester* aankwam, kreeg hij daar de tijding, dat zijne moeder doodelijk ziek was; 't was een harde slag voor den jongeling, zijne moeder te moeten verliezen en haar als Protestante te zien sterven. Hij vertrok aanstonds en vond haar in eenen

wanhopigen toestand ; aan genezen kon men niet meer denken, hij beval dan zijne moeder aan Gods heilige gratie ; hij had altijd voor hare bekeering gebeden en nu verdubbelde hij zijne smeekingen, met het gelukkig gevolg, dat hij ze bekeerde en op haar sterfbed het Heilig Doopsel toediende. De toestand der zieke bleef verscheidene dagen dezelfde, en de Pater kwam weder naar *Manchester*, waar hij aan den Bisschop de bekeering zijner moeder ging melden. Monseigneur TURNER, een zeer ieverig en godvruchtig man, was hierover zoo verheugd, dat hij aan den Pater zeide : « Pater, morgen gaan wij moeder bezoeken, ik wil haar vóór hare dood het Heilig Sacrament des Vormsels toedienen. » 's Anderendaags vertrok de doorluchtige ouderling met den Pater, en vond de moeder nog altijd in het uiterste gevaar van sterven. Hier de dankbaarheid afschetsen van die goede vrouw op het zien van den Doorluchtigen Kerkvoogd, die haar geluk nog kwam vergrooten door haar het Heilig Sacrament des Vormsels toe te dienen, is niet mogelijk. Monseigneur troostte haar, wekte haar op tot dankbaarheid jegens God, die zoo goed voor haar was, en gaf haar door het Heilig Sacrament nieuwe redenen van betrouwen in eene zalige toekomst. Korten tijd daarna sloot

de zoon de oogen zijner goede moeder, God dankende dat hij, met de hulp zijner gratie, het eeuwig leven had bezorgd aan deze, van welke hij het tijdelijk leven had ontvangen. Die zoon is nog altijd werkzaam in ons klooster van *Glasgow*, waarvan wij nu gaan spreken, en God zegent zijnen arbeid voor het heil der zielen.



XI.

Glasgow.



ONTRENT veertig uren meer naar het Noorden ligt de stad *Glasgow*, eene der schoonste, niet alleen van *Schotland*, maar ook van geheel *Engeland*; daar ook verkregen onze Paters, weinige jaren later, eene plaats ter bouwing van kerk en klooster, welk werk nu, om zoo te zeggen, geheel en al voltrokken is; deze kerk, die uitnemend groot gebouwd is ter oorzake van de twaalf duizend zielen, uit

welke hunne parochie bestaat, moet geenszins voor die van *Manchester* onderdoen, en hier, gelijk daar, hebben zij den troost van veel goeds te stichten.

*

Het Engelsch Gouvernement, hoewel Protestantsch, is geheel anders gezind ten opzichte der Katholieken, en vooral der Katholieke scholen, dan vele andere, nogtans Katholieke, gouvernementen. Tot bewijs hiervan wil ik slechts de volgende daadzaak aanhalen : Toen ik eens te *Glasgow* was, gebeurde het dat de koninklijke Inspekteur de scholen, door de Paters gebouwd en bestierd, kwam bezichtigen; hij werd door deze met groote eer ontvangen en dan door den Pater Gardiaan naar de scholen vergezeld. Hij onderzocht alles, gebouwen, meesters, meesteressen, schoolmeubelen, kinderen, manier van onderwijzen, enz. en schreef telkens zijne aanmerkingen in zijn zakboekje. In het klooster weergekeerd, uitte hij zijne tevredenheid aan den Pater Gardiaan, trok een groot gedrukt papier uit zijne valies en schreef daar de aanmerkingen op, welke hij in zijn zakboekje aangeteekend had, liet dan alles aan den Pater Gardiaan lezen, stak het

papier in eenen grooten omslag, welken hij met zijnen zegel sloot en naar het gouvernement zond.

Hierna zette men zich aan tafel om het middagmaal te nemen, tot hetwelk al de heeren pastoors der stad uitgenoodigd waren, en de Inspekteur sprak met grooten lof over onze scholen en over het katholiek onderwijs in het algemeen. Ook was het gevolg van die eerste inspektie, dat de Pater Gardiaan, weinige dagen later, eene som van achttien duizend franken, als bijlage van het gouvernement ontving; welke som, in de volgende jaren, meermalen nog veel aanzienlijker is geweest.

Hoe zeer de burgerij dier groote stad over onze Paters te vreden is, blijkt hieruit; dat, toen er onlangs een nieuw lid van het algemeen schoolcomiteit van *Glasgow* moest gekozen worden, en er twee kandidaten op rang waren, een Protestantsche Dominé en onze Pater Gardiaan, deze laatste met eene aanzienlijke meerderheid van stemmen gekozen is geworden.

*

De goddelijke diensten worden er met bijzondere plechtigheid gevierd, en schoon muziek is er onontbeerlijk. Onze Pater INNOCENTIUS, zeer erva-

ren in de toonkunst, bestiert het koor der muzikanten en zangers. Ik heb er eens op een Zondag de plechtige Hoogmis bijgewoond, en het doxaal, hoewel groot, was nauwelijks toereikend om al de muzikanten te bevatten. Tusschen hen zag men de deftigste burgers, zelfs officieren van het leger, die in grooten tenue en met hunne instrumenten onder den arm ter kerke kwamen, om tot opluistering van den goddelijken dienst het hunne bij te dragen. Wanneer men zulks ziet in de grootste steden van het Protestantsche *Engeland*, dan voorzeker mag men de toekomst van dat machtig rijk met betrouwen te gemoet zien.

*

Hier, gelijk te *Manchester*, zijn verscheidene Paters, onder toezicht van den Overste, met het bestier der parochie belast; elk hunner heeft zijne wijk en dagelijks moeten zij er hunne bezoeken doen, om er de vreemde katholieken, meestal armen, die er komen wonen, tot het volbrengen hunner christelijke plichten te gaan vermanen; om hen, die, ter oorzaak hunner Protestantsche omgeving, hun geloof zouden kunnen verliezen, tegen zulk ongeluk te versterken; om aan de zieken hulp en bijstand te brengen, en om de

kleine kinderen ter school te doen komen. Hun arbeid voorzeker is lastig, maar wordt meestal door de schoonste uitslagen bekroond, en bezorgt hun alzoo de troostelijkste voldoeningen.

Moge de goede God hunnen arbeid blijven zegenen! Moge die arbeid, in vereeniging met dien van de talrijke wereldlijke en kloosterlijke geestelijkheid, zulke vruchten van zaligheid voortbrengen, dat *Engeland*, hetwelk weleer het « Eiland der Heiligen » genoemd werd, geheel en al tot de ware kerk van Jesus-Christus wederkeere!



XII.

Liverpool.



DOORDAT wij de stichting van het klooster van *Glasgow* ondernamen, hadden wij pogingen gedaan, om ons in deze volkrijke stad te vestigen; doch wij hebben er niet in kunnen gelukken, dewijl wij er niet eene enkele voordeelige plaatsing vonden. Wij waren ter gelegenheid van deze onze reis naar *Liverpool*, op het middagmaal verzocht bij eenen heer pastoor, die bijzondere vriend van Pater

EMMANUEL was; en hier had ik wederom de gelegenheid om het Katholieke volk van *Engeland* van meer nabij te leeren kennen. Tusschen het middagmaal kwam de meid den heer pastoor verwittigen, dat een man vroeg om hem te spreken; die, gelijk hij zeide, den *Pledge*, dat is, de belofte van geene sterke dranken meer te gebruiken, wilde doen. Hij ging bij den man, en na een ruimen tijd met hem gesproken te hebben, zeide hij hem van ten drie uren naar de Congregatie te komen, waar hij dan zijne belofte zou kunnen uitspreken. Die belofte wordt in *Engeland*, in *Ierland* en *Schotland* door duizenden menschen gedaan, zelfs door Protestanten, en meestal stipt onderhouden, tot groot geestelijk en lichamelijk voordeel, zoo van dezen, die zich tot de onthouding van sterke dranken verbinden, als van hunne huisgezinnen; waaruit anders, ter oorzake der dronkenschap, gelijk de ondervinding leert, alle geluk en vrede verbannen zijn.

*

Om drie uren nu had de Congregatie plaats in een ruim gebouw, dicht bij de pastorie gelegen; omtrent vier honderd mannen en vrouwen waren er aanwezig, de mannen zaten rechts, de vrouwen

links, en aan het uiteinde der kapel stond een spreekgestoelte, van waar de heer pastoor de onderrichting deed.

Na de gewone voorafgaande gebeden riep hij met luider stem : « Dat dezen, die in de verledene week tot schande der gemeente zich in den drank vergeten en een bloedig gevecht aangegaan hebben, hier vóór mij komen ! » Aanstonds traden de drie plichtigen vooruit, en vroegen op hunne knieën vergiffenis, zoo van den heer pastoor als van al de aanwezigen. Hij deed hun eene strenge vermaning, toonde hun met treffende woorden het ongeluk der dronkenschap en der krakeelen aan, en beval hun dan, van zich met elkaar te verzoenen, hetgeen zij op staanden voet deden. Had nu hunne zonde er velen verergerd, hun leedwezen en ootmoedige verzoening waren ook een goed voorbeeld voor gansch de parochie.

*

Vervolgens deed de heer pastoor de gewone onderrichting, welke door de aanwezigen met groote aandacht aanhoord werd; en toen de laatste gebeden gezegd waren, riep hij al diegenen, die den *Pledge*, waarvan boven gesproken is, wilden doen. Vele mannen kwamen zich op dien oproep

vóór het spreekgestoelte plaatsën. Op dit oogenblik, hoe stichtend anders alles ook was, kon ik nochtans mijn lach niet inhouden, zoo dat ik mij, om niemand hierdoor te ontstichten, met het gezicht naar den muur moest keeren. De vrouwen immers vergezelden hunne mannen, niet om gelijk dezen de belofte te doen, maar om hen te beletten van achteruit te gaan, en om hun tevens te toonen, hoe zij moesten nederknielen, de rechterhand omhoog steken, en te gelijk met den heer pastoor de woorden der belofte uitspreken. De tevredenheid dier vrouwen stond op haar aangezicht te lezen; waarschijnlijk hadden hare mannen, bij gebrek aan die belofte, haar vele slechte dagen doen slijten; en nu mochten zij verhopën, dat de huiselijke zaken eene betere wending zouden nemen en dat rust en welzijn er voortaan zouden heerschen.



XIII.

Londen.



In eene onzer terugreizen hielden wij een dag stil te *Londen*, 't was een Zondag. Wij konden daar, bij deze gelegenheid, opmerken, met welke nauwgezetheid er de Zondagsrust onderhouden wordt. Geen winkel was er open, geen koffiehuis werd er bezocht, geen werkman die er zijn werktuig gebruikte, geen landman, die er zijne kar of ploeg bezigde. Men zag er slechts menschen, die

ter kerke gingen of uit dezelve huiswaarts keerden, de Katholieken met hun gebedenboek in de hand, de Protestanten met hunnen Bijbel onder den arm. Op het zien van zulke godsdienstige gevoelens in een kattersch land kan men zich niet onthouden van eene droeve gelijkenis te maken met ons, anders zoo Katholiek, vaderland; waar niet zelden, vooral in de groote steden, door velen geen onderscheid meer gemaakt wordt tusschen Zondagen en werkdagen, waar de weg naar de kerk door eene menigte niet meer gekend is, en die ofwel met den arbeid bezig zijn of den weg naar de herberg inslaan.

Wanneer toch zullen onze Staatsmannen ook eens eene wet maken, gelijk aan die van *Engeland*? Daar ons land een oprecht Katholiek land is, hebben wij meer redenen dan *Engeland*, om de Zondagsrust niet enkel aan te raden, maar zelfs voor te schrijven. Alles zou er bij winnen, het tijdelijk zoowel als het geestelijk welzijn; men zou dan des Zondags zijne christelijke plichten vervullen, en de penningen, welke men nu des Zondags wint, 's Maandags naar de herbergen niet dragen. Immers wij zien, dat zij, die des Zondags werken, 's Maandags rustdag houden.

Hier moet ik nu nog een woord bijvoegen over de snelheid der treinen in *Engeland*, welke soms doet schrikken. Hier van komt het ook, dat, wanneer er in *Engeland* ontriggelingen plaats hebben, er doorgaans, behalve vele gekwetsten, ook verscheidene dooden zijn, hetgeen hier te lande, Goddank, het geval niet is. De Engelschman stelt zijn leven gemakkelijk in gevaar, dit is bekend, doch dit is zijne zaak; maar dat hij ook dit van anderen in gevaar brengt, daartoe zou hij zich het recht niet mogen aanmatigen, dit nogtans doet hij. Zóó gebeurde het ons, dat, toen ik met mijnen gezelschap Pater EUSTACHIUS, van *Londen* naar *Douwer* vertrok, om naar *België* weer te keeren, een tweede trein te gelijk met den onzen de statie verliet; hij reed op eene lijn, twee meters van de onze, gelijk ons op. Nu reden die twee treinen om het gauwste; wanneer het den tweeden gelukte den onzen vooruit te rijden, dan hoorde men dezelfs bedienden *Hurra! Hurra!* roepen; reed de onze hem voor, dan was het de beurt van onze manschappen dezelfde vreugdekreten te laten hooren. De vreemden, die op onzen trein waren, hadden schoon te protesteeren tegen zulke dwaze en gevaarvolle handelwijze, het kon niet helpen, wij moesten ons tot het einde toe aan den wille-

keur der treinmannen overlaten, en waren daarom uiterst verheugd, toen wij, na eene halve uur, den tweeden trein eene andere richting zagen nemen, en alzoo van dien gevaarlijken mededinger verlost werden.

Zoo zien wij ook, dat de Engelschen, die hier in *België* in groote menigte plezierreisjes maken, zich slechts van ééne zaak beklagen, en dat is, dat de treinen te langzaam gaan. De Engelschman bemint *België*, hij kan geen goed genoeg zeggen van het Belgisch karakter, van België's nijverheid en zeden; ja, een zijner grootste Staatsmannen heeft openlijk gezegd, dat *België* onder alle opzichten eene der eerste plaatsen tusschen al de volkeren van *Europa* verdient; en later verklaarde de beroemde LORD BEACONSFIELD aan onzen koning, LEOPOLD II, dat, zoolang er een *Engeland* zou bestaan, België's onafhankelijkheid gewaarborgd was. Doch die eene zaak, de traagheid der treinen, ligt den Engelschman loodzwaar op het hart, te meer omdat hij, ingezien de bedaardheid der Belgen, geene hoop ziet, dat dit bezwaar ooit zal verdwijnen. Danken wij den Engelschman voor zijne genegenheid en bescherming, doch gaan wij voort met stilletjes en langzaam te rijden; wij zullen altijd genoeg in tijds op onze bestemming wezen, en ons leven zal hierdoor meer in veiligheid zijn.

XIV.

Douwer.



EWIJL wij nu hier aan gang zijn van over gevaren te spreken, zal ik er nog bijvoegen, wat ons op zekeren dag te *Douwer* gebeurde. Ik was met mijnen medegezel, Pater EUSTACHIUS, van *Londen* te *Douwer* aangekomen en wij zouden hier in den namiddag den stoomboot nemen om naar *Calais* over te varen ; doch het weder was zoo onstuimig

dat wij het niet durfden wagen; de zee was oprecht woedend, de baren maakten een vervaarlijk gedruis en wierpen het zeegras tot over het huis, dat naast bij het strand stond. Wij besloten dus van te wachten tot elf uren des avonds, wanneer een tweede schip vertrok; doch de storm, hoewel een weinig bedaard, zou ons de reis nog tot den volgenden dag hebben doen vertragen, waren er niet twee bejaarde dames aangekomen, die, gevolgd van eenen bediende, wel gemoed den trap afgingen, om op het schip te gaan plaats nemen. Het gedrag van die twee oudjes maakte ons waarlijk beschaamd, en ook wij stapten met eene soort van heldenmoed naar beneden en kwamen op het schip te recht. Wij begaven ons onmiddellijk in het salon, ik zette mij op de kanapé, omtrent het midden van het schip neer, omdat men daar minder de beweging, of eerder de slinging van het schip gevoelt. Op de kanapé nevens de mijne zat een heer te slapen; later wist ik waarom hij sliep, hij had tamelijk diep in het glas gekeken.

De man snorkte nog omtrent een kwartier uurs, toen het scherp gefluit der lokomotief aankondigde, dat wij gingen vertrekken, waardoor hij wakker schoot. Aanstonds begon het schip zich

naar alle zijden te keeren, en de man rechtstaande, gelijk hij kon, vatte zijne flesch en schonk den bak, welken hij in zijne linkerhand hield, vol rhum, welken hij mij dan aanbod en al stamelende zeide : « Mijnheer, als 't u belieft ! want wij gaan er van hebben ; de zee is geweldig ongemakkelijk ! » Ik dankte hem, zeggende, dat ik nooit aan de zeeziekte leed. « Gij zijt gelukkig, zeide hij, weinigen zijn er die zóó kunnen spreken. » Inderdaad, weinige oogenblikken later lagen eene menigte op de kanapés, ja op den vloer uitgestrekt, zij leden verschrikkelijk. Ik en mijn gekeur hielden ons zoo goed mogelijk op onze plaats, want het schip lag nu op de eene, dan wederom op de andere zijde. De man zeide mij dan, zoo goed hij kon, dat hij een Franschman en kapitein van een schip was, dat hij veertien dagen te voren in eene schipbreuk zijn schip en al zijn waren had verloren, doch dat hij en zijne manschappen door een Engelsch schip, hetwelk in de nabijheid was, waren gered geworden en aan de Engelsche kusten waren aan land gezet. « Mijne mannen, zoo voegde hij er bij, zijn boven en wij keeren kosteloos naar *Frankrijk* weer, waar mij mijne schade zal vergoed worden. » De man ging wederom aan 't slapen, en men zag

dat de zeereizen hem niet vreemd waren ; ik, integendeel, bad Rozenhoedjes, hetgeen, in zulke omstandigheden vooral, troost en betrouwen geeft, tot dat wij behouden te *Calais* aankwamen, en onze reis langs *Rijssel* en *Roubaix*, met den nachttrein, voortzetterden.



Rijssel.

HOEWEL wij dezen keer noch te *Rijssel* noch te *Roubaix* stil hielden, had ik nogtans de gewoonte van telkens bij mijne wederkomst uit *Engeland* aldaar in onze kloosters af te stappen. Te *Rijssel* hebben onze Paters sedert vele jaren de kerk bediend, welke men de « Kerk der Vlamingen » noemt, die in deze volkrijke stad met duizenden verblijven. In 1880 is deze kerk, gelijk alle andere

kloosterkerken van *Frankrijk* gesloten, en blijft tot nu toe gesloten. Onze Paters zijn nogtans, op bevel van onzen Pater Generaal, het klooster blijven bewonen, hetwelk de eigendom is van eene rijke mevrouw; doch zij zijn gekleed als wereldlijke priesters en gaan voort met hunne talrijke Congregatiën te bestieren, die alle hunne eigene lokalen hebben. Daar verrichten zij den goddelijken dienst, in afwachting dat het den goeden God believe, een einde aan Frankrijk's ellenden te stellen. Dit zal komen, daaraan is niet te twifelen; doch het uur er van is God alleen bekend.



XVI.

Roubaix.



DE *Roubaix* eveneens hebben onze Paters over ruim twintig jaren, met hulp der burgers en zelfs der plaatselijke overheden, eene zeer schoone kerk en klooster gebouwd; doch deze kerk is ongelukkiglijk, gelijk die van *Rijssel*, op bevel van het Fransch \S gouvernement, den 6 November 1880, gesloten. Al onze Belgische Religieuzen, ten getalle van veertien, werden op dien dag uit

hun klooster verdreven en met vier rijtuigen tot aan de Belgische grenzen gebracht, tot groote droefheid der burgers, die op gansch den doortocht de Paters toejuichten en van uit hunne vensters bloemtuilen op hunne rijtuigen wierpen. Het klooster is thans nog bewoond door twee onzer Paters, Franschen van geboorte, die er als gevolmachtigden der eigenaars verblijven, en in de kerken der stad de goddelijke diensten verrichten en hunne Congregatiën bestieren.

*

Toen ik op zekeren keer alleen reisde, en te *Roubaix* plaats nam in den trein, om naar *Sint-Truiden* weer te keeren, was ik er getuige van eene treffende zaak, welke ik hier ter stichting wil neerschrijven. Ik trad in een char-à bancs, waar op de eene bank twee heeren zaten en op de andere twee eenvoudige boerenjongetjes, waarvan de eene achttien, de andere zestien jaren oud waren, hoewel zij elk nog wel twee jaren jonger schenen. Een dier heeren, die fransch spraken, zeide tot den andere : “ ’t Is toch wonder, hoe die twee jonge lieden hier reizen zonder een woord fransch te kennen, met groote moeite zijn zij er in gelukt een billet te kunnen krijgen, omdat zij

aan den kaartjesgever niet konden doen verstaan, waar zij heen wilden. „ Ik sprak aanstonds de jongetjes aan en zeide hun : „ Kent gij geen fransch, vriendjes? „ — „ Bah nee, menheere, „ antwoordde de oudste. Toen ik hen vroeg van waar zij waren, en hoe zij in *Frankrijk* kwamen? antwoordde hij : „ Wi zin van *Denterghem*, meneere, en wi werken boven *Rissel* aan de steenbakkerieën, en nu gaan wi naar hus. Wi gaan zoo verre van hus werken, omdat wi daar veel geld kunnen verdienen voor vadere en moedere. „ Ik was getroffen over zoo schoone gevoelens en vroeg hun verder, hoeveel zij daar konden winnen? „ A ja, meneere, zoo sprak hij, dat is nu de tweede keer, dat wi naar hus gaan; over twee maanden droegen wi aan vadere en moedere bina drie honderd franks, en nu hebben wi bina twee honderd viftig franks. „ — „ *Denterghem*, zeide ik, dat is kort bij *Thielt*, niet waar? „ -- „ Ja, meneere. „ — „ Komt gij ooit te *Thielt*? „ — „ Ja, meneere, wi gaan er te biechten bi de Paters, en soms ook in onze parochiekerk, waar di Paters dikwils komen. „ Dan vroeg ik hen, wie zij meenden dat ik was? „ Dat antwoord was hun moeielijk, en ook bekeken zij mij eens goed; zij zagen mijn priesterskraagje, maar voor het overige

was ik gelijk aan een wereldlijke heer. De jongste dacht zeker bij zich zelve : ik ga mij in het midden houden, een priester is hij niet, een wereldlijke heer is hij ook niet ; en hij antwoordde mij met groote eenvoudigheid : « Gi likt nog al wel op eenen schoolmeestere, meneere ! » Ik moest hartelijk lachen, doch zeide hun : « Neen, ik ben geen schoolmeester, ik ben een van die Paters van *Thielt*. » Zij geloofden mij in het begin niet, doch toen ik hun de reden zeide van mijne reis, en van mijne kleederdracht, en hun tevens velen van de *Thielsche* Paters opnoemde, had ik gansch hun vertrouwen gewonnen.

Nu naderden wij *Kortrijk*, waar zij den trein naar *Thielt* moesten nemen, ik drukte hun de hand en prees hen voor de groote liefde en zorg, welke zij voor vader en moeder hadden, vermaande hen van altijd in die schoone gevoelens te volharden, hun verzekerende dat zij dan gelukkige menschen op aarde, en eens eeuwig gelukkig in den hemel zouden zijn. « Nu, vriendjes, zoo voegde ik er bij, blijft altijd deugdzaam en christelijk ! » en beiden antwoordden op oprecht gemeenden toon : « Wi zullen het doen, meneere. »

Hoe schoon het gedrag van deze twee jongetjes ook mocht zijn, moet ik nochtans hier bijvoegen,

dat het uiterst gevaarlijk is voor de jonkheid van buiten hun land te gaan werken *om meer geld te verdienen*. God zal deze twee brave kinderen van het verderf bevrijd hebben, ik hoop het, omdat zij veel geld wilden verdienen, niet voor hun eigen maar *voor vadere en moedere*.

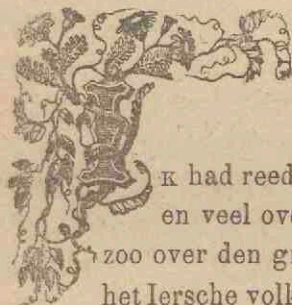
Hier eindig ik nu mijne verhalen uit mijne reizen naar *Engeland*, en ga nu nog vertellen, wat ik in die naar *Ierland* gezien en gehoord heb.



Reizen naar Ierland

1859-1872.

I.



Ik had reeds veel over *Ierland* gelezen en veel over *Ierland* hooren spreken, zoo over den grooten geest van geloof van het Iersche volk, als over deszelfs tijdelijke rampen, en de voorbeeldige langmoedigheid welke dat volk in die rampen aan den dag legt. Ik achtte mij daarom gelukkig van dat land en dat

volk eens van nabij te kunnen zien. Het was in den zomer van 1859, dat ik, vergezeld van Pater EMMANUEL, de eerste reis naar *Ierland* deed, en toen ik van *Holyhead*, zeestad van *Engeland*, te *Kingstown*, eene zeestad van *Ierland*, die door het Sint-Joris Kanaal, hetwelk twintig uren breed is, van elkaar gescheiden zijn, aankwam, kon ik weldra de verschillendheid van karakter dezer twee volkeren bestatigen. De Engelschman is gewoonlijk ernstig, 't is de man van studie of van affairen; de Ierlander is vrolijk, hij is met weinig te vreden en geeft aan zijnen godsdienst de overhand boven al het overige. Ik zag dit aanstonds, toen ons schip in de haven van *Kingstown* aanlandde; er was veel volk aan het strand; de overgroote meerderheid waren armen, vooral vrouwen en kinderen. Het had dien dag zeer geregend en zij zongen en dansten met hunne bloote voeten in het slijk, dat het kluchtig was om te zien. Ik zeide bij mij zelven: al is dat volk hard beproefd en door onmeedoogende Engelsche Lords onderdrukt, dat volk is toch gelukkig, omdat het godsdienstig is. Hier van echter heb ik mij, bij elke mijner reizen door *Ierland*, meer en meer kunnen overtuigen.



II.

Onze eerste stichting in Ierland.



TOEN wij aan land gestapt waren, namen wij onmiddellijk den trein om nog voor den avond op onze bestemming te zijn. In het bevolkte en schoone dorp B. (*) woonde de rijke heer X., die er zijn

(*) De groote familie waarvan hier gaat gesproken worden, heeft sedert verscheidene jaren *Ierland* verlaten, omdat de vochtige en koude Iersche lucht nadeelig werkte op de gezondheid van madame X.; en daar zij nu in de eene dan wederom in eene andere der Italiaanschesteden verblijft, heb ik niet kunnen te weten komen, of het haar aangenaam of onaangenaam zou zijn, dat ik deze, hoewel eervolle, bijzonderheden in mijn werk verhaalde. Ik heb mij hierom moeten te vreden houden met den naam der familie door eene X., en die der plaats door eene B. aan te duiden.

kasteel had en ons een stichting had aangeboden ; hij zelf zou ons in de nabijheid van zijn park eene kerk en klooster gebouwd hebben. Op aanraden van vele hooggeplaatste personen hadden wij dit aanbod aanvaard en gingen nu ter plaatse de zaak onderzoeken. Ook kwamen wij met die godsdienstige familie overeen, om zoohaast mogelijk eenige Paters naar B. te zenden.

Wij werden met groote liefde op het kasteel ontvangen ; en daar ik ter oorzake eener koude, welke ik op reis gevat had, onpasselijk werd, moesten wij er verscheidene dagen verblijven.

Ik wil hier de geschiedenis dezer godsdienstige familie verhalen, gelijk de dame zelve ze mij verteld heeft. Zij is te treffend, om hier hare plaats niet te vinden, dewijl zij een buitengewoon bewijs oplevert van hetgeen de gratie in de zielen kan uitwerken.

Eenige jaren te voren was die familie nog Protestansch. In eene groote en schoone kapel, bij het kasteel gebouwd, werden de godsdienst-oefeningen verricht door eenen jongen Protestantschen priester, die op het kasteel woonde. Op zekeren dag verklaarde die jonge heer aan den heer X. en aan zijne dame, dat hij den Katholieken godsdienst wilde omhelzen en daarom na eenige

dagen naar *Rome* vertrekken, om daar in de Katholieke kerk opgenomen te worden : « En, zoo voegde hij er bij, ik zal in *Ierland* niet meer wederkeeren, voor dat ik Katholieke priester zal gewijd zijn. » Gelijk men kan denken, bracht dit besluit van den jongen heer eene groote opschudding op het kasteel te wege ; nogtans eerbiedigde men zijn besluit, en hij vertrok zonder de minste onaangename bemerking van den kant dier familie te moeten hooren.

Eenige maanden later ontving de heer X. van zijnen gewezen Minister een brief uit *Rome*, in welken deze hem zijne bekeering aankondigde, alsook de hoop dat hij binnen de twee jaren zou priester gewijd worden. Hij sprak verder in zijn brief over zijn geluk van tot den waren godsdienst gekomen te zijn, van met hulp der goddelijke gratie de waarheid gekend te hebben en drukte er tevens den wensch uit, dat zij allen datzelfde geluk van den hemel mochten ontvangen.

*

De wenschen van den jongen bekeerde zouden vervuld worden. Mijnheer en Madame X. begonnen den godsdienst te studeeren en vonden wel-dra, dat het Protestantismus de ware Kerk van

Jesus-Christus niet kon zijn. Zij vertrokken dan beiden naar *Parijs*, om daar over de gewichtige zaak hunner bekeering met den vermaarden Pater Jezuiet DE RAVIGNAN te handelen. Die geleerde en heilige man voltrok het werk, dat de gratie van God begonnen had, en, verder door die gratie geholpen, keerden zij als Roomsche-Katholieken naar hun kasteel van B. terug.

*

Zij hadden drie kinderen, twee zonen en eene dochter, de oudste was toen zeventien jaren oud, de tweede telde vijftien jaren, en het dochtertje had dan omtrent de elf jaren bereikt. Op zekeren dag zat madame geheel alleen in het salon in diepe gepeizen verslonden; zij dacht aan haar geluk en aan dat van haren man, doch gevoelde zich pijnlijk aangedaan, wanneer zij aan hare kinderen peisde, die nog in de dwaling leefden. Dan kwam haar oudste zoon binnen, en zijne moeder zoo in gedachten verslonden ziende, zeide hij haar : « Mama, zijt gij niet wel? Gij ziet er mij zoo droefgeestig uit, wat scheelt er? » — « Kom hier, zoon, antwoordde zij, ik zal het u zeggen : Uw Papa en ik, wij zijn Katholiek geworden ! » Eene verschrikkelijke ontroering maakte zich van den zoon

meester, hij tierde, trok zich met de haren, en liep tot bij eene der vensters, waar hij als een uitzinnige stond te springen. Doch op eens bedaarde hij zich en kwam bij zijne moeder weer; "Mama, zeide hij, hebt gij en Papa dit uit overtuiging gedaan?" — "Wel zeker, zoon." — "Nu, dan is het well" en er werd geen enkel woord meer over die groote verandering tusschen ouders en kinderen gewisseld.

*

Alles bleef zóó eenigen tijd duren; de ouders baden voor de bekeering hunner kinderen en deden er overal veel voor bidden, en God, die hun de oogen had geopend, bracht ook hunne kinderen tot de kennis der waarheid. De twee zonen vroegen de toelating aan hunne ouders, om ook naar *Parijs* te gaan, ten einde daar dienzelfden Pater DE RAVIGNAN te spreken; hunne vraag werd hun onmiddellijk toegestaan, en zij keerden, gelijk hun vader en moeder, bekeerd te B. weer. Nu bleef het dochtortje nog over; de moeder belastte zich er mede, en na korten tijd was het eveneens kind van de Heilige Kerk, en nu was de gansche familie Katholiek.

*

Ondertusschen ontvingen zij dikwijls brieven van den jongen heer, die weldra zou priester gewijd worden; hij wenschte hun geluk over zoo groote en menigvuldige gratiën, wekte hen op om den goeden God met hem te danken en altoos een leven waardig van zoo groote weldaden te leiden.

Toen hij nu eindelijk aan de familie X. aankondigde, dat hij priester geworden was en na veertien dagen te B. hoopte te zijn, was de vreugd zoo in de parochie als op het kasteel onuitsprekelijk.

Te B. aankomende, snelde men hem van het kasteel te gemoet, hij stapte uit het rijtuig, drukte de hand van mijnheer en madame, alsook die der kinderen, doch de tranen beletteden hen wederzijds, een merkelyken tijd, van een enkel woord te spreken. Dan kwamen de heeren pastoor en kapelanen, alsook de burgerlijke overheid den nieuwen priester beurtelings gelukwenschen, en, op vraag van den heer Pastoor, aanvaardde de nieuwe priester van op den volgenden Zondag de plechtige hoogmis in de Parochiekerk te zingen.

*

Dien dag zullen de inwoners van dat dorp nog lang gedenken. Zij hadden den jongen Protestantschen priester van het kasteel zeer wel gekend,

en nu gingen zij hem wederzien in Katholieken priester herschappen. Alles was reeds vroeg te been, om de laatste voorbereidselen der plechtigheid te maken ; men zag overal de rijkste versieringen en de vreugd was algemeen. Ook niet zonder reden, 't was immers een dag van dankbaarheid voor den jongen priester, voor het kasteel, en voor gansch de godsdienstige burgerij van B ; een dag van dankzegging aan den goeden God voor die schoone zegepraal zijner gratie. Een halve uur vóór de plechtigheid vertrokken er uit het kasteel drie rijke rijtuigen. In het eerste zat de jonge priester alleen, en de heer X. in persoon vervulde het ambt van koetsier, in de tweede zat Madame met 'haar dochtertje en in de derde hadden de twee jonge heeren plaats genomen. Toen de eerste koets aan de poort van het park verscheen, ging er uit aller monden een luidruchtig « hourra » op, verscheidene der voornaamste burgers hielden de koets tegen, spanden de paarden af, en trokken de koets tot aan de kerkdeur op een afstand van omtrent vijf minuten. Als nu de jonge priester uit het rijtuig stapte en de kerk wilde binnen gaan, namen twee der voornoemde en zeer sterke mannen hem onder de armen vast en droegen hem tot bij het hoogaltaar ; hetgeen bij de eenvoudige Ierlanders een bijzonder

bewijs van hoogachting is. De Heilige Mis werd met ongemeene plechtigheid gezongen, en na dat alles afgeloopen was, keerde de stoet op dezelfde wijze weer tot aan den ingang van het park. Die gansche dag was een dag van innige vreugd, en de heer X. toonde hij deze gelegenheid, dat de godsdienstige burgerij van B. geenszins voor niets zoo groote eer aan zijnen priester en aan het kasteel had aangedaan.

*

De schoone kapel van het kasteel, oorspronkelijk voor den Protestanschen eeredienst gebouwd, was nu in eene Katholieke kapel veranderd, waar dagelijks de goddelijke dienst zeer treffelijk werd verricht. Op Zon- en Feestdagen werden Mis en Lof in muziek gezongen, gelijk ook het Lof op verscheidene werkdagen. Men zag bij het gestoelte verscheidene instrumenten, waarop door den heer X. door Madame, door de kinderen en andere liefhebbers de schoonste muziek uitgevoerd werd. Ik was diep bewogen, toen ik het geluk had, de Katholieke ceremoniën zoo plechtig te zien verrichten door nieuw bekeerden, en dat in dezelfde kapel, die eenige jaren te voren nog tot tempel der dwaling diende.

*

Alles ging op het kasteel in zoo volkomene orde, dat men zou geloofd hebben er in een klooster te zijn. Het opstaan, het slapen gaan, het gebed, de goddelijke diensten, het eten, alles geschiedde altoos op hetzelfde uur, en een slag op eene groote metalen plaat, waarvan de klank het geheel kasteel door weergalmde, diende om al die verschillende oefeningen aan te kondigen. Ook zag men aanstonds elkeen op zijnen post daar, waar de gehoorzaamheid hem riep.

*

Ik moet hier nog eene aangename verrassing aanhalen, welke mij den dag na onze aankomst te beurt viel : Daar ik, gelijk ik reeds gezegd heb, op reis eene zware koude had gevat, was ik genoodzaakt den volgenden dag te bed te blijven ; 's morgens kwam de opperknecht aan mijne deur kloppen, ik riep hem van binnen te komen. Hij sprak mij dan in het Engelsch aan, en toen ik hem antwoordde dat ik geen Engelsch verstond, vroeg hij mij in het Fransch, waar hij zoo wat van kende, of ik een Franschman was? " Neen, zeide ik, ik ben een Belg. » — " Hé, een Belg, verstaat gij dan ook Hollandsch? » — " Zeer wel, dewijl ik een Limburger ben. » Hier begon de

man nu Hollandsch te spreken, en noch hij noch ik wisten niet wat ons overkwam. Hij was een Amsterdammer, had reeds ruimen tijd in *Engeland* en *Ierland* gewoond, en had nu het geluk, zeide hij, van bij zoo brave lieden in dienst gekomen te zijn. Wij spraken eenigen tijd samen over *Holland* en over *België*, totdat hij mij vroeg wat ik verlangde, en wanneer ik begeerde, dat men mijn bed zou maken? "Ik heb niets noodig, zeide ik, dan wat water om te drinken, en wat mijn bed betreft, dit behoeft niet gemaakt te worden, dewijl het wel voor drie dagen kan dienen. Morgen hoop ik genezen te zijn, ik zal mij later meer naar voren leggen, en dan tegen den avond aan den achterkant, 't is immers meer dan groot genoeg voor drie menschen!" 't Was inderdaad zóó, want noch vóór noch na dien tijd heb ik ooit zulk bed nog gezien. De man lachte hartelijk met mijn gezegde, en ging alles aan den heer X. vertellen, die, dewijl hij zeer vrolijk van inborst was, zijn vermaak nam in mij te plagen met te zeggen: "Pater Provinciaal, hebt gij dezen nacht wel geslapen? Is uw bed ook groot genoeg? en wordt het ook op tijds door de bedienden opgemaakt?"

Na alzoó verscheidene dagen hier verbleven te zijn, namen wij afscheid van de geachte familie, en aanstonds stelde de heer X. mannen aan het werk, om verscheidene groote gebouwen tot kerk en klooster in te richten. De Paters betrokken in afwachting een groot huis in het hart der parochie, waar zij omtrent een jaar verbleven; doch hun werkkring was er te klein, dewijl zij zich moesten vergenoegen met de heilige bedieningen in de parochie en in de eene of de andere der bijliggende plaatsen uit te oefenen. Dit alles was ter kennis gekomen van den geleerden en heiligen Prelaat, Monseigneur MORIARTY, Bisschop te *Killarney*, en groote vriend van de Orde van den Heiligen FRANCISCUS; hij kwam dan in onderhandeling met de Paters, om hun klooster van B. naar *Killarney* over te brengen, en deed aan den heer X. verstaan dat het voor de zaligheid der zielen beter zou zijn, van met toelating des Bisschops onze Paters, die er weinig goeds konden stichten, door een vrouwenklooster te vervangen, die zich met het onderwijs der kinderen van de parochie zouden belasten. Dit voorstel werd door al de belanghebbenden aangenomen, en zóó verlieten wij deze eerste standplaats in *Ierland*, om ons te *Killarney* te gaan vestigen, waar de Paters

thans een bloeiend klooster hebben, en nu het Novitiaat voor de Engelsche en Iersche religieuzen geplaatst is. Moge de goede God ons daar talrijke jongelingen, zoo uit *Engeland* als uit *Ierland* zenden, die dan later, priester geworden zijnde, met vrucht aan het welzijn van *Ierland* en aan de bekeering der groote Engelsche Natie zullen werken! Onze Belgische Provincie heeft voor dat groot werk reeds zeer vele opofferingen gedaan en zal er nog meer doen, indien God ons voortdurend den vrede blijft verleen.



III.

Killarney.



De stad *Killarney*, in het graafschap van *Kerry*, is de verblijfplaats van den Bisschop; zij is in het hart van *Ierland* gelegen, op een afstand van zestig uren van *Dublin*, de groote en schoone hoofdstad van het eiland. Hare omstreken zijn wonderschoon; de hooge bergen en de uitgestrekte Meren welke men de *Killarney-Lakes* of de « Meren van

Killarney » noemt, en die op een half uur afstands van de stad gelegen zijn, maken dat zij aanhoudend door vreemdelingen uit alle werelddeelen bezocht wordt. 't Was daar, dat de doorluchtige Bisschop MORIARTY, zaliger gedachtenis, een man van groote deugd, geleerdheid en welsprekendheid ons een klooster aanbod. Er was slechts ééne kerk in de stad, te weten, de kathedraal, die nogtans voor het geestelijk welzijn der stad wel voldoende scheen, dewijl zij niet meer dan vijf duizend zielen telt. Doch Monseigneur verlangde de kinderen van den Heiligen FRANCISCUS tot helpers te hebben, niet enkel voor zijne bisschoppelijke stad, maar nog voor gansch zijn bisdom.

De kathedraal, door denzelfden Bisschop grootendeels gebouwd, is zeer groot en uitnemend schoon; geene kosten heeft Zijne Hoogwaardigheid gespaard, om aan Gods Huis de verdiende pracht te geven. Rond de stad ziet men verscheidene schoone openbare gebouwen, een klooster van Broeders van Liefde, verscheidene vrouwenkloosters, die allen met het onderwijs der jeugd, of ook met het verzorgen der zieken belast zijn. De Bisschoppelijke kerk ligt aan het een uiteinde der stad en ons klooster aan het ander. Hoewel het niet geheel groot is, is het nogtans een van

de aangenaamste kloosters, welke onze Provincie tusschen hare twintig kloosters telt. Het ligt aan het uiteinde van de markt, waar zich van den eenen kant het Paleis van Justitie en van den anderen een allerschoonst hôtél bevinden.

Onze kerk aldaar wordt druk bezocht en de Paters zijn er zeer bemind. Zij prediken vele Missiën en Retraiten in de steden en dorpen der omstreken. De eerste Overste van dit klooster was de Eerwaarde Pater PATRICIUS, geboren te *Assche* in *Brabant*, die scheen voorbeschikt te zijn om deze eerste stichting te beginnen in het eiland, welk door zijnen Heiligen Patroon, de Heilige Bisschop PATRICIUS, over vijftien eeuwen tot het geloof was bekeerd. Eilaas! hij leefde nog slechts weinige jaren; intusschen nogtans had hij den bouw der kerk begonnen; de grondvesten waren gelegd, toen de dood hem kwam uit het leven roepen. Zijne plechtige uitvaart was indrukwekkend door het groot getal priesters en geloovigen, die ze bijwoonden. Monseigneur de Bisschop gevaardigde zich in persoon den goddelijken dienst te verrichten, en de stoffelijke overblijfselen van den jongen Overste werden ter aarde besteld vóór de plaats, die voor het hooge altaar bestemd was.

Dit nieuwe klooster begon in 1860. In afwachting dat zij een klooster en kerk in regel konden bouwen, betrokken de Paters een groot burgerhuis, waar zij twee ruime zalen tot kapel inrichtten. Wanneer ik de eerste maal, in October van datzelfde jaar, te *Killarney* kwam, 't was op een Zaterdag, en des anderendaags de Heilige Mis zou lezen, kon ik zonder hulp van een Broeder, die mij den weg baande, van de trappen niet geraken, dewijl zij van onder tot boven met menschen bezet waren, die er kwamen Mis hooren en in de kapel niet konden. Nu was ik in de sacristij, maar had, om bij het altaar te komen, dezelfde moeite; de kapel was zoo vol menschen, dat verscheidenen op den trap van het altaar knielden. Nooit heb ik zoo groote verstrooidheid in mijne Mis gebad dan op dezen dag, doch het was eene aangename en zeker onvrijwillige verstrooidheid, dewijl de godsvrucht der menschen mij dezelve veroorzaakte en ik mij onzeggelijk getroffen gevoelde. Toen ik het kruis maakte, begonnen allen met mij luidop te bidden, maar dit geschiedde met tusschenpoozen; 't was vooral aan de Consecratie der Mis, dat ik alle soorten van uitroepingen en verzuchtingen hoorde, hetgeen in *Ierland* zóó gebruikelijk is, doch in mij, die daaraan niet

gewoon was, telkens eene diepe ontroering te wege bracht.

*

Op een der volgende dagen was ik hier getuige van een buitengewoon treffend voorval. Men weet hoe eenige dagen te voren, namelijk den 18 September van dit jaar, in den slag van *Castelfidardo* en in de inneming der stad *Ancona* vele Pauselijke Zouaven door het Piëmonteesche leger gesneuveld en vele anderen krijgsgevangengemaakt waren, tusschen welke laatsten men zes honderd *Ierlanders* telde. Zij werden door het Piëmonteesch gouvernement naar hun land teruggezonden, en 't was in den namiddag van dezen dag, dat negentig van hen, allen geboortig van *Killarney*, in hunne geboortestad weerkwamen.

Wij hadden Monseigneur den Bisschop met al de priesters der stad op den middag, en waren slechts eenige oogenblikken aan tafel, toen Monseigneur van den Statie-Overste van *Dublin* een telegram ontving, waardoor deze melde, dat de negentig Zouaven omtrent twee uren in *Killarney* zouden aankomen. Monseigneur deed aan den Statie-Overste van *Killarney* zeggen, dat hij de Zouaven in ons klooster zou ontvangen. 't Was

een schoone dag, en ook was gansch de stad aan de statie; want het nieuws had zich als een bliksem overal verspreid en weinige huizen waren er, of zij hadden een lid hunner familie tusschen die moedige jongelingen, die, voor de verdediging van Kerk en Paus, vier à vijf honderd uren van hun vaderland hun leven waren gaan te pand stellen. Wanneer de trein aankwam, hief de harmonie het nationaal lied aan, en er stegen uit alle monden zulke vreugdekreten op, dat men er zich moeielijk een gedacht kan van maken, indien men *Ierland* niet kent. De ouders vielen hunne zonen aan den hals, de broeders en zusters hunne broeders, de familiën verwelkomden hen met de tranen van blijdschap in de oogen, en dan geleidde men de brave jongelingen tot aan ons klooster; waar Monseigneur hen ontving op het voorplein, omdat er van binnen geene plaats genoeg was. Hij prees hunnen moed, verhief hunne dapperheid, en dankte hen voor het schoon voorbeeld, dat zij aan hunne medeburgers en aan geheel *Ierland* gegeven hadden. Dan juichte men den Prelaat toe, men vroeg zijn zegen, en zij werden door al het volk naar hun vaderlijk huis geleid.

Omtrent den avond was er vergadering of « meeting » in de oude kathedraal, tot welke al de Zouaven, de geestelijkheid, de voornaamste burgers en de familiën onzer jongelingen waren bij een gekomen. Verscheidene treffende redevoeringen werden er uitgesproken, zoo door de wereldlijke overheden als door de geestelijkheid. Men verhief er den moed der jonge Zouaven, die ter verdediging der rechten van Kerk en Paus de wapens hadden opgenomen en ze slechts hadden neergelagd, omdat zij door het ontzaglijk leger der Piëmonteezen overmand waren. Er wierd met aandoening gesproken over de Iersche Brigade, van welke er velen op het slagveld gevallen en, als ware martelaren, voor den godsdienst hun bloed hadden gestort, en inzonderheid over de Killarneysche jongelingen, die hun vaderland niet hadden mogen wederzien, dewijl zij op het slagveld eene glorieusche dood voor de heiligste aller zaken gestorven waren. De aandoening der aanwezigen was onzeggelijk, doch weldra namen de godsdienstige gevoelens wederom de overhand en men juichte luidruchtig den Paus en zijne moedige soldaten toe; die dan ook allen verklaarden, dat zij, op den eersten oproep van den Heiligen Vader, wederom naar *Rome* zouden snellen

om hem ter verdediging te staan. De bijeenkomst werd laat in den avond opgeheven en men kondigde aan, dat den volgenden dag een plechtige lijkdienst voor de gesneuvelde jongelingen van *Castelfidardo* en *Ancona* in de kathedraal zou gezongen worden.

*

Inderdaad, des anderendaags was de Bisschoppelijke kerk vol menschen; de gansche stad wilde een bewijs van bewondering aan de moedige strijders geven, en voor dezen, die op het slagveld een roemrijke dood hadden gevonden, Gods barmhartigheid, mocht zij hun nóg noodig zijn, afsmeenen. De kerk was schoon versierd, eene groote lijkbaar was vóór het koor opgerecht, en Monseigneur de Bisschop, omgeven van zijne kanuniken en geestelijkheid der gansche stad, zong de Pontifikale Mis. Wanneer alles afgeloopen was, verliet de menigte langzaam de kathedraal, en men troostte, of eerder, men wenschte de ouders geluk, wier kinderen voor Gods zaak hun bloed en leven gegeven hadden. Nooit zal *Killarney* deze dagen van glorierijk en godsdienstig aandenken vergeten, en de goede God, wij mogen er niet aan twifelen, zal voor het gestorte Ierlandsch

bloed aan dat zoo beproefd land bijzondere zegeningen schenken.

*

Ik heb reeds gesproken van den grooten geest van geloof, die het Iersch volk bezielt, en voeg er hier bij, dat die geest soms te ver gaat, en dan bijgeloof wordt. Tijdens mijn verblijf in *Killarney* hoorde ik daar een staaltje van; wij waren aan tafel en de Overste, Pater PATRICIUS, werd in het spreekhuis geroepen, waar hij een mannetje van vijf en tachtig jaren in 't midden der kamer op de knieën vond zitten. Wanneer de Pater binnen trad, vroeg de ouderling hem zijnen zegen, en bad hem dan van eene vervloeking van hem te willen afnemen, die sedert meer dan zestig jaren op hem drukte. Pater PATRICIUS zag aanstonds, dat hij met zulk eenen bijgeloovige te doen had, en liet hem zijne geschiedenis verhalen: "Ik was omtrent twintig jaren oud, Vader, zeide hij, toen ik op zekeren dag in eenen dronken toestand verkeerde. Ik ging alzoo de kerk binnen, waar op dat uur niemand in was dan de oude pastoor, die, gelijk ik het later zag, zich in de sakristij met het een of ander werk bezig hield. Ik wilde daar plaats nemen op een der stoelen, doch viel en de

stoel brak, en dat met zoo groot gedruis, dat de oude man uit de sakristij kwam, om te zien wat er gebeurde. Bij geluk zag ik hem in tijds en spoedde mij, gelijk ik kon, de kerk uit. De pastoor volgde mij, doch daar hij oud en versleten was, kon hij mij niet achterhalen. Ik zag eens om, en toen toonde mij de pastoor de vuist! Vader, die vervloeking ligt mij loodzwaar op het hart en heeft mij steeds ongelukkig gemaakt. Verbeeld u dat ik sedert dien mijne vrouw en een mijner kinderen verloren heb! Al gevolgen, Vader, van die vervloeking! Ach, Vader, neem mij dien last af, en de goede God zal u voor uw liefdewerk loonen! » De Overste zeide hem: « Heb goeden moed, brave man, ik zal u aanstonds helpen! » en hij maakte een groot kruis over hem, er bij voegende: « Ziedaar, nu zijt gij verlost! » De ouderling sprong op van vreugd, dankte den Pater in de treffendste bewoordingen, en riep dan uit: « Nu, Vader, hoop ik het overige mijner weinige dagen in vrede en rust door te brengen! » De Pater toonde hem dan, hoe hij zich voortaan van zulk bijgeloof moest wachten; hoe hij zulke gedachten van den priester niet mocht hebben, die niemand vervloekt maar allen zegent. « 't Is waar, Vader, zeide hij dan, ik zal er mij in

't vervolg van wachten, en dank u voor al het goed, wat gij mij vandaag gedaan hebt! „ Hiermede verliet hij het klooster en trok wel gemoed naar huis.

*

Het is nog bijzonder opmerkenswaardig, hoe weinig de *Ierlanders* in 't algemeen de dood vreezen. Elk Ierlander om zoo te zeggen maakt deel van het Broederschap van *Onze Lieve Vrouw van den Berg Carmelus*. Zij noemen dat « hunne Orde. » De jonge dochters nu maken, voordat zij achttien jaren oud zijn, het kostuum gereed, waarin zij en hunne broeders willen begraven worden, en ook sterven indien het mogelijk is. Dit kostuum, welk het hoofd met een kapje en verder het geheel lichaam, als met een mantel bedekt, is van bruinroode stof, en rondom met fraaie witte linten omzoomd; en zoohaast zij de laatste Heilige Sacramenten ontvangen hebben, wordt dit kostuum bijgehaald en nevens het bed van de zieken gelegd, of ook hun aangetrokken, indien de staat hunner ziekte zulks toelaat, om er in te sterven of ten minste begraven te worden. Ook vinden de ouders geene de minste zwaarigheid in zelven aan hunne zieke kinderen te zeggen, dat zij zich

tot de dood moeten bereiden, hetgeen de kinderen insgelijks opzichts hunne zieke ouders doen, wanneer men hen verzekerd heeft, dat er geen kans van genezen meer overblijft.

Dit gedrag, ik weet het, zal door de groote meerderheid afgekeurd worden, en nogtans is het geheel en al overeenstemmig met de oprecht godsdienstige gevoelens, en wel anders christelijk dan het gedrag van dezen, die aan hunne ouders of kinderen het gevaar verbergen, en hier door niet zelden de oorzaak zijn, dat de zieken onbereid, ja zelfs zonder de Heilige Sacramenten, sterven. Men vreest, van de zieken over het gevaar te vermanen, waarin dezen zich bevinden, om, zooals men zegt, hen niet te verschrikken; en ondertusschen verzuimt men van hun bijtijds de Heilige Sacramenten, die groote middelen van zaligheid en zelfs van gezondheid, te doen toedienen. Immers het geloof zegt ons, dat het Heilig Sacrament des Oliesels de gezondheid aan den zieke wedergeeft, indien zij hem zalig is; waaruit men kan besluiten, dat er meermalen zieken sterven, die zouden genezen zijn, hadden zij in tijds de Heilige Sacramenten ontvangen. Welke strenge rekening zullen zij dan, die hunne zieken zoo laten sterven, aan den Oppersten

Rechter niet geven over hun onchristelijk gedrag!

*

Nog eene bijzonderheid, eigen aan het Iersch volk, zijn de gebaren, welke zij maken tijdens de sermonen. Hunne oogen, hun hoofd, dikwijls zelfs de bewegingen van handen en voeten volgen de verschillende indrukken van vrees of van hoop, welke de woorden van den predikant op hen maken. Zoo was ik op een Portiuncula-dag tegenwoordig in het Sermoon, hetwelk Zijne Hoogwaardigheid, de Bisschop, in onze Kerk deed. Telkens hoorde men bij het einde zijner volzinnen, uitroepingen tusschen het volk ontstaan, en toen hij, op het einde van zijn Sermoon, zijne talrijke toehoorders opwekte om den grooten aflat met iever en godsvrucht te verdienen, en de woorden aanhaalde, welk de Heilige FRANCISCUS op dezen dag in de Kapel van Portiuncula zeide: « Lieve broeders en zusters, ik wil u allen naar den Hemel zenden! » riep men van alle kanten: o! o! o! en elkeen sloeg de handen met een gevoel van vreugd in elkaar.

Voor jonge predikanten is dit soms zeer hinderlijk, gelijk het gebeurde aan onzen Pater PATRI-

CIUS in het eerste Sermoon, hetwelk hij voor het volk deed. Hij predikte over de plichten der kinderen jegens hunne ouders, en haalde een lang voorbeeld aan van eenen zoon, die zijne moeder mishandelde, maar ook door God voorbeeldelijk gestraft werd. Een oude vrouw onder anderen, welke voor den predikstoel stond, schudde aanhoudend het hoofd en maakte tevens een geluid van afkeuring over het gedrag van dien ontaarden zoon. De Pater zag het, en was er zoo door verstrooid dat hij de grootste moeite had, om aan het einde van zijn Sermoon te komen. Gelijk men ziet, is het altijd die zelfde geest van geloof, welke in al de werken van den Katholieken Ierlander doorstraalt.

*

Hetgeen Zijne Hoogwaardigheid Monseigneur MORIARTY nog aanzettede, om onze Paters in zijne Bisschoppelijke stad te hebben, was dat er op een kleinen afstand van de stad weleer een klooster van FRANCISCUS' kinderen bestond. Onze Kronijkschrijver WADDING zegt (Tom. III. p. 472) dat dit klooster er gesticht werd door den heer TEIGNE M'CARTHY MOORE, omtrent het jaar 1340, en dat het volk der omliggende plaatsen er veel

naartoe kwam, om het mirakuleus beeld der Moeder Gods te eeren.

Dit klooster, MUCKROSS ABBEY genoemd, is sedert de vervolgingen der laatste eeuwen in ruïnen vervallen; doch die door den eigenaar, den heer HERBERT, wiens kasteel er in de nabijheid is, met zorg hersteld worden, telkens dat er het een of ander stuk van afvalt. De muren der kerk, der kapel van Onze-Lieve-Vrouw en des kloosters staan nog grootendeels recht, en in het midden van den vierkantigen pandhof staat een boom van ongewone dikte, welken men beweert er nog door de Paters geplant te zijn, en wiens takken de rondstaande gebouwen geheel en al overlommen. Deze kerk en derzelfder omtrek dienen sedert lang tot kerkhof aan de Katholieke burgerij der stad.

Voor onze aankomst te *Killarney* bestond er het godvruchtig gebruik van alle jaren op den 2 Augustus deze ruïnen te bezoeken en daar voor de overledenen te bidden; doch niemand kon den oorsprong van dat gebruik aanduiden, totdat het volgende feest van Portiuncula, welk op den 2 Augustus gevierd wordt, de zaak kwam verklaren. Dat bezoek op dezen dag kon dan niet anders zijn, dan de oude gewoonte, die over eeuwen

bestond van op den 2 Augustus in de MUCKROSS-
ABBEEY den vermaarden aflat van Portiuncula,
vooral voor de Zielen des Vagevuurs, te gaan ver-
dieneu.

*

In 1861 werden de Paters hier aangenaam
verrast door een bezoek van Zijne Koninklijke
Hoogheid, Monseigneur den Graaf van Vlaandere,
die, vergezeld van hooggeplaatste personen,
als toerist, *Killarney* en deszelfs omstreken kwam
bewonderen. Zijne Hoogheid was afgestapt in het
Hôtel der Statie, en reed van daar, den volgenden
dag, naar de *Lakes*. Hij hield hier eenigen tijd
stil in het Hôtel, bij de *Lakes* gelegen, tot dat
men de schuiten zou gereed gemaakt hebben om
op het water te varen. Intusschen had de dame
des Hôtels met hem een gesprek aangeknoopt en
zeide aan Zijne Hoogheid, dat er in de stad een
klooster was van Belgische Paters. « Belgische
Paters? zeide hij, wel, ik wil die zien, wij rijden
aanstonds weer naar de stad en zullen morgen
hier terugkomen, om ons uitstapje te doen! »
Eene halve uur later was Zijne Hoogheid in het
klooster.

De Paters, zooals men kan denken, waren

uitnemend door zulk bezoek verheugd en vereerd, en aanstonds waren zij rond Zijne Hoogheid geschaard, behalve eenen, die in den hof bezig was. De Pater Gardiaan deed hem roepen : « Kom gauw, broeder, zoo sprak deze, die met de boodschap belast was, Monseigneur de Graaf van Vlaanderen is in den refter ! » De Broeder kwam dan gansch onthutst den refter binnen, viel voor den Graaf op zijne knieën, en vroeg hem de Benedictie ; de naam van MONSEIGNEUR, welken men aan de Bisschoppen geeft, had hem het hoofd doen verliezen. De Graaf lachte dat hij schokte, en zijne vroolijkheid werd door al de aanwezigen gedeeld.

Zijne Hoogheid zeide dan, dat het eene ware voldoening voor hem was zoovele landgenoten in dit ver afgelegen land aan te treffen, vroeg dan naar de geboorteplaats van elken religieus in het bijzonder en voegde er bij, dat hij met genoegen had vernomen hoeveel goeds zij in die streken deden, en hoe zij al de genegenheid van het volk bezaten. Hij sprak dan nog lang over zijne reis in *Engeland* en *Ierland*, waarover hij zich bijzonder voldaan toonde. Dan vertrok hij, de Paters met groote minzaamheid de hand drukkende, en keerde weder naar zijn Hôtel.

's Anderendaags ontving onze Pater Gardiaan een briefje, waardoor hij verzocht werd van naar het Hôtél te willen komen, hetgeen deze aanstonds deed. Dan zeide hem Zijne Hoogheid : « Vader, gij zult ons plezier doen, indien gij ons naar de *Meren* wilt vergezellen. » Pater Gardiaan nam dit volgaarne aan en dankte Zijne Hoogheid voor die eer. Dan deed de Graaf hem met zich in het opene rijtuig komen, terwijl de overigen hem in andere rijtuigen volgden. In de schuit van den Graaf moest de Overste eveneens plaats nemen, en in de wederkomst naar de stad was hij nog eens aan de zijde van Zijne Hoogheid. Honderden menschen waren op de been, om dezen Katholieken Prins te zien, hetgeen voor hen iets geheel nieuws was. En toen zij den Pater Gardiaan aan de zijde van den Graaf zagen zitten, was de geestdrift onbeschrijfelijk; allen juichten den Belgischen Katholieken Prins toe, die de religieuzen, zijne landgenooten, zóó vereerde. Aan het Hôtél nam de Pater Gardiaan afscheid van Zijne Hoogheid, hem dankende voor de ontvangene eer van zijn bezoek, de Graaf dankte hem van zijnen kant voor het genoegen, welke hij hem had bezorgd, en zond, voor dat hij vertrok, eene milde aalmoes aan het klooster.

Dit voorval is in de Archieven van Killarney's klooster met zorg aangeteekend, en men spreekt te *Killarney* nog dikwijls van de minzaamheid van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Graaf van Vlaanderen.

*

Killarney is eene heerlijkheid, toebehoorende aan den edelen Graaf LORD KENMARE, die dicht bij de stad zijn kasteel heeft en uitnemend rijk is. Toen de Paters in 1860 te *Killarney* kwamen, leefde de oude LORD KENMARE nog, doch woonde gewoonlijk te *Londen*, omdat hij lid was van de „Kamer der Lords. „ Zijn eenige zoon bewoonde het kasteel van *Killarney* onder den naam van LORD CASTLEROSS, welken naam hij bij de dood zijns vaders verwisselde met dien van LORD KENMARE, terwijl de gansche fortuin zijns vaders hem in handen kwam.

LORD CASTLEROSS was een jongeling vol van godsdienst en deugd; hij trouwde in het begin van 1858 de eenige dochter van LORD HUPME THYNNE; GERTRUDIS was haar naam. Nog zeer jong en met al de gaven der natuur en gratie verrijkt, had zij zich te gelijk met haren edelen vader tot het Katholiek geloof bekeerd en dat ten koste van de grootste opofferingen. Immers LORD

HUPME THYNNE was Aartsdiaken der Protestant-sche Kerk van *Engeland*, welke waardigheid hem een jaarlijksch inkomen van zeven duizend pond sterlings, dat is, honderd vijf-en-zeventig duizend franken verzekerde. Dit alles liet hij varen om aan de stem der gratie, die hem tot het alleen zaligmakende geloof riep, te gehoorzamen.

Hij en zijne dochter leefden beiden gelukkig over de uitstekende gratie, welke God hun had verleend, toen op zekeren dag de jonge LORD CASTLEROSS de hand van jufvrouw GERTRUDIS kwam vragen; de overeenkomst was welhaast gesloten en het huwelijk had plaats tot vreugde van al de Katholieken, die de beide edele familiën kenden.

Zij ondernamen dan hunne huwelijksreis, bleven verder te *Londen* bij den ouden Heer LORD KENMARE, en kwamen slechts twee jaren later té *Killarney* weer. Een kleine LORD CASTLEROSS was van het gezelschap. Toen zij te *Killarney* zouden aankomen, was al het volk aan den spoorweg, om het nieuwe paar in zegepraal te ontvangen. Sieraden ontbraken er niet, zelfs had men de tapijten der geheele stad bijeengebracht, om er van aan de statie tot aan het kasteel den grond mede te dekken.

Wanneer nu de trein de statie kwam binnenge-


loopen, ging er een hourra op, waarvan de lucht weergalmdde, en de menigte verzocht den Graaf van zijnen jongen zoon omhoog te willen steken, om hem aan de toegesnelde burgerij te toonen; aan welk verzoek LORD CASTLEROSS met de meeste welwillendheid voldeed. Dan werd door al het volk, met begeleiding der harmonie, het nationaal lied aangeheven, en het doorluchtig gezelschap werd onder herhaalde hourras naar het kasteel geleid. Dit gebeurde in 1860.

Dit huwelijk blijft steeds hetgeen men een oprecht gelukkig huwelijk noemt. Dit kon niet anders: de jonge dame had dien zegen van God door hare opofferingen verdiend, en de jonge Graaf, die na de dood zijner deugdzame moeder door zijn vader in alle godsdienstige gevoelens was opgevoed, was ook dien zegen waardig. Twee zonen en eene dochter, welke God hun heeft verleend, maken thans hunne vreugd en glorie uit. Mogen zij allen lang en gelukkig leven! Want LORD KENMARE en zijne edele dame zijn eene tweede voorzienigheid voor de armen, milde gevers voor alle goede werken, en een ware steun voor den godsdienst in die streken.

Uit plicht van dankbaarheid voeg ik hier bij, dat wij aan LORD KENMARE en aan zijne edele

dame den goeden uitslag van onze stichting te *Killarney* grootendeels te danken hebben; zij zelve hebben eenen bazaar in onze nieuwe kerk, voordat wij ze betrokken, opgericht, die de voldoende som om kerk en klooster te voltrekken heeft opgeleverd. Behalve dat heeft LADY KENMARE nog veel andere schoone giften ter versiering onzer kerk gedaan, die allen, ter eeuwige gedachtenis, in de Archieven van ons klooster zijn aangeteekend.

Wat al schoone lessen kunnen wij hieruit niet trekken? De ouders kunnen eruit leeren, hoe zij hunne kinderen, willen zij er gelukkige menschen van maken, volgens de voorschriften van het Heilig Evangelie moeten opvoeden. — De kinderen, hoe zij aan de goede zorgen van vader en moeder moeten beantwoorden, en hoe zij dan op Gods heiligen zegen mogen staat maken. — Wij allen moeten er uit leeren, hoe wij God steeds dankbaar moeten zijn voor de ontvangene weldaad van ons heilig geloof, waaraan de edele LORD HUPME THYNNE en zijne dochter zulk verbazend jaarlijksch inkomen opofferen, en hoe de goede God, zelfs van in dit leven, de opofferingen, welke wij voor hem doen, overvloedig beloont.



IV.

Limerick.



IN mijne reis naar *Ierland*, in 1860, deed ik een uitstapje naar *Limerick*, eene der bijzonderste steden van het eiland. Ziehier om welke reden : Een Eerwaarde Pater Redemptorist van *Sint-Truiden*, met welchen ik bijzonder bevriend was, de Eerwaarde Pater ROES, vertrok naar *Ierland* en ging te *Limerick* wonen. Voor dat hij *Sint-Truiden* verliet, kwam hij bij mij afscheid nemen en ik

moest hem beloven, dat ik hem bij mijne eerste reis naar *Ierland* te *Limerick* zou komen bezoeken.

Nu wilde ik dan ook bij deze eerste gelegenheid die belofte volbrengen. Doch ik ondervond tot mijne overgrootte smart hoe waar het spreekwoord is « De mensch mikt en God schikt » want toen ik in ons klooster van *Schlerder* in *Engeland* aankwam, om van daar verder naar *Ierland* te reizen, vond ik op tafel eene doodskaart liggen, die het overlijden van den Eerwaarden Pater ROES, op den 5 October, melde. Dit onverwacht nieuws baarde mij eenen pijnlijken indruk en ik zeide tot de Paters : « Welnu, ik heb hem een bezoek beloofd, ik wil mijn woord houden ; en kan ik hem niet levend meer vinden, zal ik toch op zijn graf een *De Profundis* gaan bidden. »

Wij kwamen dan te *Limerick* aan, en werden er op de hartelijkste wijze door de Eerwaarde Paters ontvangen. Bijna onmiddelijk viel ons gesprek op den Eerwaarden Pater ROES, die zoo vroegtijdig door de dood was weggehaald. Hij was Rector of Overste van het klooster, en had door zijnen minzamen omgang, en vooral door de volmaaktheid van zijn leven, de achting van groot en klein verworven. Ook was zijne dood gelijk zijn leven, heilig geweest. Eene overgrootte

menigte van menschen, vooral uit den hoogen stand, waren van alle kanten toegesnelde om hem, bij zijne oprecht luisterrijke begrafenis, eene laatste hulde van eerbied en vriendschap te betoonen. Wij bezochten de kamer, waar hij, veertien dagen te voren gestorven was, als ook het kerkhof, in den hof der Paters, waar hij rustte. Nevens zijn graf zagen wij dit van eenen anderen Pater Redemptorist, de Eerwaarde Pater EVERDIN, welken ik insgelijks te *Sint-Truiden* had gekend, en die ook in *Ierland*, vier jaren te voren, het einde zijner loopbaan vond op den 26 December 1856. Wij deden er ons gebed voor de beide overledenen, en bleven dien dag bij de Eerwaarde Paters doorbrengen.

Zij hebben er eene allerschoonste kerk en klooster, op eenen heuvel bij de stad gelegen, en nu « *Sint-Alphonsus-Berg* » genaamd, en doen er gelijk in al die omstreken veel goeds voor het heil der zielen.



V.

Ierland.



IER sluit ik mijne verhalen met nog eenige woorden bij te voegen over dat land, welk zoo zeer onze genegenheid en onze deelneming in zijne beproevingen verdient. Dit eiland, hoewel veel grooter dan *België*, telt nogtans weinig meer inwoners. Het werd, gelijk wij reeds gezeid hebben, tot het Katholiek Geloof bekeerd door den Heiligen PATRICIUS, wiens feestdag er jaarlijks,

op den 17 Maart, met groote plechtigheid gevierd wordt; en na deszelfs dood werden er overal kerken en kloosters voor verschillende Orden gebouwd; de Heilige BRIGITTA VAN IERLAND stichtte er in de zesde eeuw eene menigte kloosters voor hare Religieuzen.

Ierland is altijd getrouw aan zijn geloof gebleven, niettegenstaande al de bloedige vervolgingen en ongehoorde verdrukkingen der Engelsche Koningen, die er zich van meester gemaakt hebben. Men heeft de Ierlanders van hunne goederen, en van hunne rechten kunnen berooven, maar van hunnen Godsdienst, nooit. Na vele eeuwen van verdrukking hebben zij eindelijk in 1829 *hunne vrijmaking* gedeeltelijk bekomen, dank aan den onvermoeibaren iever van den beroemden Ierlander, DANIEL O'CONNELL; nogtans zijn zij nog ver van hunne rechtvaardige wenschen verkregen te hebben, en al vormen er de Katholieken de vijf zesde deelen der bevolking, blijft *Engeland* niet te min weigeren, van aan hunne rechtvaardige eischen te voldoen.

Geve de goede God, dat de dag der volkomene vrijmaking onzer Iersche broeders weldra aanbreekel! Zulk is onze vurigste wensch en ons innigst verlangen.

Nu dan ben ik aan het einde *Mijner Reisherinneringen* gekomen ; mogen deze *Verhalen* aan mijne lezers eenige uren van vermaak en tevens wat geestelijk voordeel bezorgd hebben ; en mijn dubbel inzicht zal bereikt zijn !

Einde.

INHOUD.

A.

	Bladzijden.
<i>Aartsbisschop</i> van Posen.	98
<i>Angelo</i> (kanon van het kasteel <i>Sint</i>). . . .	116 - 122
<i>Anselmus</i> (Pater).	110
<i>Antonius van Padua</i> (feest van den Heiligen) . .	129
<i>Arnoldi</i> (Monseigneur) Bisschop van <i>Trier</i> . . .	97
<i>Assisië</i> met zijne verschillende Heiligdommen. . .	45

B.

<i>Bambino</i> , of het kind Jesus, te <i>Rome</i>	27
<i>Bartholomeus</i> (kerk en klooster van den Heiligen.)	124
<i>Begrafenis</i> te <i>Parijs</i>	13
<i>Bekeering</i> van eenen Protestantschen Priester met zijne Dame	194
<i>Bekeering</i> eener moeder	214
» van eenen Protestantsche Priester	244
» der familie X.	243
<i>Bernardus</i> (Pater).	110 - 119
<i>Berthaud</i> (Monseigneur) Bisschop van <i>Tulle</i> . .	[101 - 128 - 142
<i>Bisschop</i> (een blinde Spaansche Bisschop). . . .	104
<i>Bonaventura</i> (het kamertje van den Heiligen) . .	48
<i>Brussel</i> , ontmoeting van een oprecht liberaal . .	172

C.

<i>Calais</i> (zeehaven) Fransche reizigers, gevaren der zee	176
<i>Cappaccini</i> (de Kardinaal)	19
<i>Cecilia</i> (graf der Heilige)	43
<i>Carolus-Albertus</i> , koning van Piemont	68
<i>Cenis</i> (de berg).	69
<i>Civita-Vecchia</i> (zeehaven)	22 - 138
<i>Clara</i> (de Heilige)	61
<i>Communie</i> (Eerste).	75

D.

<i>De Borchgrave d'Altena</i> (de Graaf)	1
<i>Delbecque</i> (Monseigneur) Bisschop van <i>Gent</i>	157
<i>Desgenettes</i> , Pastoor van O. L. V. der Overwinningen	11
<i>Dijon</i> , (stad van <i>Frankrijk</i>).	157
<i>Donnet</i> (de Kardinaal).	103
<i>Dupanloup</i> , Bisschop van Orleans	125 - 145

E.

<i>Emmanuel</i> (Pater)	162 - 180 - 183 - 190 - 242
<i>Eustachius</i> (Pater)	162 - 228

F.

<i>Franciscus van Assisië</i> (de Heilige).	45
<i>Fransche Generaals</i>	109 - 113

G.

<i>Gala Koets</i> van Pius IX.	29
<i>Generaal-Kapittel</i> van de Orde van den H. Fran- ciscus	118
<i>Germanus</i> (Pater)	181
<i>Glasgow</i> (kerk en klooster der Minderbroeders te) .	217
<i>Gotale</i> , President van het Seminarie van <i>Luiĳ</i> . . .	96
<i>Graaf van Vlaanderen</i> (Mgr de)	270
<i>Grafplaatsen</i> of Katakomben	41
<i>Gregorius XVI.</i> Verhoor. — Kaarswijding . . .	36 - 39
, , te <i>Assisië</i>	60
<i>Grenobel.</i> Bed van Napoleon I.	155

H.

<i>Heiligen</i> (twee lichamen van)	43
<i>Heiligdom.</i> O. L. V. der Overwinningen	10
, <i>Fonte Columbo</i>	46
, <i>Grecio.</i>	47
, <i>Assisië</i>	51
, <i>La Salette</i>	145 - 150
<i>Heiligverklaring</i>	120
<i>Herman</i> (Pater)	94

I. J.

<i>Ierlanders.</i> Hun groot geloof. — Bijgeloof. — Ver- drukkingen. — Onbevreesdheid voor de dood. .	241
<i>Innocentius</i> (Pater)	219

K.

<i>Kaarswijding</i> door den Paus	39
<i>Kapittel Generaal</i>	118
<i>Karaf met water</i>	73
<i>Kasteel van X</i> . Treffende geschiedenis	243
<i>Katakomben</i>	41
<i>Kerkerhof</i> (Le Père Lachaise te Parijs).	11
» der PP. Capucienen te Rome	27
<i>Killarney</i> . — Klooster en kerk der Minderbroeders. — Killarney-Lakes. — Monseigneur Moriarty. — Mijne eerste Mis aldaar. — Wederkomst der Zouaven. — Meeting. — Lijkdienst. — Bijgeloof. — Gebaren van het volk tijdens de Sermonen. — Muckross-Abbey. — Bezoek van den Graaf van Vlaanderen. — Lord Kenmare.	255
<i>Kinderliefde</i>	237
<i>Klooster der Minderbroeders te Rome</i>	27
» » te <i>Rieti</i>	45
» » te <i>Fontecolombo</i>	46
» » te <i>Grecio</i>	47
» » te <i>Poggio-Bustone</i>	49
» » te <i>Assisië</i> , Chiesa Nuova.	52
<i>Klooster der Minderbroeders te Assisië</i> , Sacro Convento	54
<i>Klooster der Minderbroeders te Assisië</i> , Portiuncula	57
<i>Klooster der Minderbroeders te Assisië</i> , Carceri.	59
» » » S. Damiano	61

<i>Klooster der Minderbroeders te Schlerder</i>	209
„ „ te <i>Manchester</i>	212
„ „ te <i>Glasgow</i>	217
„ „ te <i>Rijssel</i>	234
„ „ te <i>Roubaix</i>	236
„ „ te <i>Londen</i>	187
„ „ te <i>Killarney</i>	256
<i>Klooster der Clarissen te Assisië</i>	61
„ „ te <i>Londen</i>	191
<i>Klooster der PP. Redemptoristen te Limerick</i>	277

L.

<i>Lambruschini</i> (de Kardinaal)	2
<i>Landen</i> . — Aardige voorvallen.	82 - 164
<i>Landlieden</i> in Italië	49
<i>Leuven</i> . Geloofsbelijdenis.	169
<i>Lichtmis</i> (feest van Lichtmis te Rome)	39
<i>Liverpool</i> . Congregatie. — De verzoening. — De		
<i>Pledge</i>	222
<i>Londen</i> . Mgr Manning. — Mijnheer Wheler. —		
Klooster der Clarissen. — Paleis van Kristal. —		
Museum van Madame Thussard. — Zondagrust.		
— Snelheid der treinen	183

M.

<i>Madona Santissima</i>	34
<i>Magnificat</i> (het)	96
<i>Manheim</i>	75
<i>Manchester</i> , kerk en klooster der Minderbroeders.	212

<i>Manning</i> (de Kardinaal)	183
<i>Marseille</i> , zeehaven	18 - 94
<i>Medaljes</i>	144
<i>Moriarty</i> (Monseigneur) Bisschop van Killarney	256
<i>Morlot</i> (de Kardinaal)	93

N.

<i>Neven</i> , (Monseigneur).	96
---------------------------------------	----

O.

<i>Onze-Lieve-Vrouw</i> der Overwinningen	10
---	----

P.

<i>Paleis van Kristal</i> bij Londen	195
<i>Paracciani-Clarelli</i> (de Kardinaal).	119
<i>Pastoorke</i> (een oud Fransch).	99 - 136 - 144
<i>Patricius</i> (Pater)	257
<i>Patricius</i> (Broeder)	212
<i>Patrizi</i> (de Kardinaal)	43
<i>Pauzelijke Zegen</i> door Pius IX.	112
<i>Pecci</i> (de Graaf) Nuntius te Brussel	6
<i>Perusia</i> , zonderlinge voorval	63
<i>Petrus</i> , (de kerk van den H.) te Rome.	22
<i>Pifferari</i>	34
<i>Pius IX.</i> Bijzonder verhoor. — Openbaar verhoor	133 - 135
<i>Plymouth</i> (de Bisschop van).	209
<i>Poggio-Bustone</i> , Heiligdom	49

<i>Polycarpus</i> (Pater)	203
<i>Portiuncula</i> (kerk en kapel van)	57
<i>Pozen</i> (de Aartsbisschop van)	98

R.

<i>Relikwieën</i>	43
<i>Rieti</i>	45
<i>Rome</i>	22 - 110
<i>Roubaix</i> , kerk en klooster der Minderbroeders . .	236
<i>Rijssel</i> , kerk en klooster der Minderbroeders . .	234

S.

<i>Sacrament</i> (Godsvrucht tot het Heilig)	131
<i>Salette</i> (het Heiligdom van la)	145 - 150
<i>Schiedam</i> (de Pastoor van)	90 - 105 - 145
<i>Spooken</i>	15
<i>Sterckw</i> (de Kardinaal)	114 - 123

T.

<i>Taunton</i> , aardig geval onder weg	205
<i>Tempeest</i> op zee	143
<i>Tolbeamten</i>	72 - 81 - 144
<i>Tuerlinckw</i> (de Heer)	64
<i>Turyu</i>	67

V.

<i>Van Bommel</i> (Monseigneur) Bisschop van <i>Luih</i> . . .	161
--	-----

75514

W.

Wheler (de familie) te *Londen* 191

Z.

Zee, tempeest op zee 143 - 230

Zegen (Pauzelijke). 112

Einde.

DRUKFOUTEN.

Bladz. 20 lin. 8 : *van tafel* lees *aan tafel*.

Bladz. 250 lin. 6 : *hij* , *bij*.

Bladz. 262 lin. 11 : *afsmeeen* , *afsmeecken*.

